

Коментар штампарског права, 1932.

Садржај

Предговор

I Систематски део

1 Материјално штампарско право

1. Увод

2. Кривична одговорност и кажњивост

3. Казне

4. Поврат

5. Застаревање

2 Процесуално право у штампарским стварима

6. Увод у кривичном поступку по Закону о
штампи

7. Стварна и просторна надлежност кривичних
судова за кривична дела учињена штампом

8. Међународна правна помоћ у штамп. стварима

9. Активне процесуалне странке

10. Пасивна процесуална странка – окривљеник и
његова одбрана

11. Ограничење личне слободе

12. Узапћење
13. О доказу
14. Рокови у кривичном поступку по Закону о штампи
15. Испитивање процесуалних предпоставка
16. Стављање под оптужбу
17. Припреме за главни претрес
18. Главни претрес пред окружним судом
19. Пресуда
20. О правним лековима

II Закон о штампи од 6. августа 1925. год, са изменама и допунама од 6. јануара 1929, те изменама и допунама од 9. октобра 1931 и коментаром с обзиром на кривични Законик за Краљевину Југославију од 27. јануара 1929. и Законик о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију од 16. фебруара 1929. којим се стављају на снагу и уводе у живот Кривични Законик, Законик о судском кривичном поступку и Закон о извршавању казни лишења слободе

Глава I

Опште одредбе

Глава II

О ауторском, издавачком праву

Глава III

Страна штампа

Глава IV

Забрана

Глава V

Исправка

Глава VI

Цензура

Глава VII

Одговорна лица

Глава VIII

Кривична дела

1. Против општих интереса
2. Против части
3. Чисто штампарске природе

Глава IX

Поступак

Глава X

Одговорност органа власти

Глава XI

Завршне одредбе

III Закон од 6. јануара 2029. о изменама и допунама
Закона о штампи од 26. августа 1925.

IV Закон о изменама и допунама у кривичном
Законику, Законику о судском кривичном поступку,
Закону о штампи и Закону о извршењу казни
лишења слободе од 9. октобра 1931.

V Уредба о новинарима

VI Прописи конвенција о издавању криваца у
колико се тичу штампе

VII Амнестије, у колико се тичу штампе

VIII Из Закона о сузбијању нелојалне утакмице од 4.
априла 1930.

IX Регистар

351.751
(497.1)
(094.5.072)

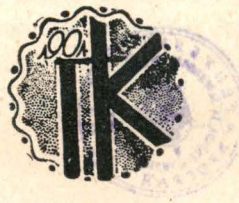
Д-р ЛАВ ХЕНИГСБЕРГ

КОМЕНТАР
ШТАМПАРСКОГ ПРАВА

SAVEZNO IZVRŠNO VEŠE
CENTRALNA KUPON I
POSREDOVANJE
Inv. br. 4051
SIGN.

Др ЛАВ. ХЕНИГСБЕРГ
судија Стола седморице у Загребу

КОМЕНТАР ШТАМПАРСКОГ ПРАВА

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА
1. КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. БР. 1.

1932

СТАМПАРИЈА
ДРАГ. ГРЕГОРИЋА
БЕОГРАД

5541

ПРЕДГОВОР

Са ступањем на снагу новог, за целу државу јединственог Кривичног Законика и Законика о судском кривичном поступку као и измена и допуна Закона о штампи од 6. јануара 1929. г. те измена и допуна Закона о штампи од 9. октобра 1931. појавила се је потреба коментара штампарског права, како данас важи у Краљевини Југославији.

Овај коментар је практични, јер му је сврха, да олакша примену законских прописа и узнастоји око јединствене примене истих. Желио сам, да цитирам и врховна решења судова, али сам од тога морао одустати, јер је у погледу примене нових законских прописа пракса била врло нестална а уз то су у неким правним подручјима све до измена и допуна Закона о штампи од 9. октобра 1931. судили у последњем степену апелациони судови те према томе решења ових неби могла служити за утврђивање сталне праксе у извесном правном подручју.

Овом приликом благодарим своје издавачу г. Геци Кону.

У Загребу месеца јуна 1932.

Д-р Л. Х.

1466

ИЗВЕШТАЈ

Ова извештај је израђен на основу података који су
добiveni из архива Министарства народне одбране
и Министарства просвете и науке, а који се
одnose на период од 1941. до 1945. године.
Извештај је израђен у складу са захтевима
који су издати у оквиру пројекта.
Извештај је израђен у складу са захтевима
који су издати у оквиру пројекта.
Извештај је израђен у складу са захтевима
који су издати у оквиру пројекта.

I

СИСТЕМАТСКИ ДЕО

I

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

1. Увод

Изменама и допунама закона о штампи од 6. јануара 1929., а нарочито чл. 33. тога закона, измењена је у темељним основима кривична одговорност свих лица, која закон о штампи од 6. августа 1925. сматра одговорнима за кривично дело, учињено штампом. Према тому се измене од 6. јануара 1929. указују новим системом штампарске одговорности, и како је тај систем основ штампарског права, ваља измене од 6. јануара 1929. сматрати у правном погледу новим штампарским законом, који је тек у неважнијим тачкама придржао прописе закона о штампи од 6. августа 1925. Нарочито то произлази и по чл. 13. речених измена и допуна, а по којем се и специјални део закона о штампи од 6. августа 1925. мења онамо, да ће се кривична дела против општих интереса из чл. 43. до искључиво 51. закона о штампи казнити по кривичном закону односно по закону о заштити јавне безбедности и поретка у Држави, ако закон о штампи за ова предвиђа блажу казну од казне, коју за ова предвиђа и кривични закон и закон о заштити јавне безбедности и поретка у Држави. Уз то је 1. јануара 1930. добио обавезну снагу и кривични законик за Краљевину Југославију, а 1. јануара 1930., 1. априла 1931. и 1. јануара 1932. законик о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију. Тако су у незнатном делу остали на снази прописи закона о штампи од 6. августа 1925. нарочито у делу, који се тиче формалних прописа тог закона, дакле чисто штампарских деликта затим извесних кривичних дела против општих интереса, која нису строже кажњива по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности, те кривична дела против части.

2. Кривична одговорност и кажњивост

Истакнуто је већ у уводу, да је изменама и допунама закона од 6. јануара 1929., а нарочито чл. 33. тог закона измењена у темељним основима кривична одговорност свих лица, која закон о штампи од 6. августа 1925. сматра одговорним за кривично дело, учињена штампом. По чл. 33. речених измена за кривична дела,

уочињена штампом одговарају заједно: писац, уредник, издавач, штампар и растурач према одредбама кривичног закона, закона о заштити јавне безбедности и поретка у Држави односно према одредбама закона о штампи. Све одредбе чл. 34, 35, 36, 37, 38 и 39. закона о штампи, које установљују кривичну одговорност речених лица, у колико су у супротности са чл. 33. измена, престају важити. Прописом чл. 33. измена установљено је према томе ех леге да писац, уредник издавач, штампар и растурач одговарају заједно као саучесници кривичног дела учињеног штампом.

Ради исправног тумачења чл. 33. измена нужно је, да се разјасни систем одговорности по закону о штампи од 6. аугуста 1925. као и система, који су другде на снази, а којим се системима настоји избећи потешкоћама, које се показују код еруисања учиниоца кривичног дела, учињеног штампом и код доказа умишљаја саучиниоца, а који сви системи показују настојање правног поретка, да се пробије анонимитет штампе. У главном постоје три таква система и то: 1) систем сукцесивне и искључиве одговорности (белгијски систем); 2) систем одговорности извесних лица због занемарења преузете дужности у обзир штампаних списа и 3) систем безусловне одговорности уредника као учиниоца.

Белгијски систем по извесном реду набраја лица, која одговарају за садржај штампаног списка. У првом реду долази у обзир писац, у колико је његовим знањем и вољом уследило штампање и издавање штампаног списка; супсидијарно пако издавач, накладник, штампар и растурач, у колико има знања о садржају штампаног списка. Од набројених се лица свако може казнити као учинилац, а да му се не треба доказати кривња; но кажњење једног од њих, искључује кажњење другог, који је у реду за њим, рачунајући одозго доље а осим тога лице, што се налази у реду ниже, може се ослободити одговорности, ако наведе којег од својих предника, рачунајући одоздо горе. Како се по овом систему кривња и некривња одређује по чисто спољашњим моментима, може се збити да по такову систему кривац избегне казни, а невино лице, које није у стању именовати предника, може стићи казна као учиниоца.

Разбира се, да се овај систем противи постулатима праведности, па је стога већина закона о штампи који су данас на снази, прихватила систем одговорности извесних лица због занемарења преузете дужности у погледу штампаних списа. Ту се и код штампарских деликата примењују општа начела кривичног закона о одговорности криваца, али се одговорни уредник, издавач и штампар кажњавају под извесним, у разним законима различито нормираним предуметима посебном казном ради занемарења дужне пажње, ако су судјеловали код стварања штампаног списка, а да им се код тога не може доказати умишљај.

Коначно долази у обзир систем безусловне одговорности уредника као учиниоца, који важи само за периодичке штампане списе. По овом систему сматра се одговорни уредник аутором целога

садржаја повремених штампаног списка, па стога одговара за цели садржај као учинилац.

За схваћање закона о штампи од 6. аугуста 1925. чији су основни принципи важили до измена од 6. јануара 1929., као и за схваћање потоњих измена нужно је, да образложим систем на који се је ослањао српски закон о штампи од 12. јануара 1904. са изменама од 14. маја 1907.

Тај се је закон приближавао францеском систему, који се темељи на францеском закону од 29. септембра 1881. Овај разликује: а) главне кривце, у које убраја: 1. уредника, односно издавача; 2. ако овога нема, писца; 3) ако овога нема, штампара; 4) ако овога нема, растурача и продавача; б) саучеснике, у које убраја писце, када су познати уредник или издавач.

Закон о штампи од 6. аугуста 1925. приближио се је у погледу схваћања одговорности за кривична дела, почињена штампом, српском кривичном закону од 12. јануара 1904. Али се с њиме не подудара, већ је прихватио комбинирани систем безусловне појединачне одговорности главних криваца по закону о штампи, а ову је модификовао принципом денуцијације правога кривца. Једино гледе издавача била је по закону о штампи од 6. аугуста 1925. ублажена строга појединачна одговорност тиме, што је исти био одговоран у толико, у колико је активно судјеловао код публиковања дотичног дела или у колико је пропустио дужну пажњу. Принцип одговорности по општем кривичном закону био је у закону о штампи 6. аугуста 1925. садржан једино у одредби о одговорности писца, уредника, издавача, штампара и растурача као саучесника за кривична дела из општег кривичног законика, када су ова дела наступила као последица потицања путем штампе, а делом у пропису чл. 41. закона о штампи, који је предвиђао, да у случају вођења комунистичке или анархистичке пропаганде, затим издајничког подухвата, увреда или кветета Краља, чланова Краљевског Дома, затим страног државног поглавара — одговарају писац, уредник, издавач, штампар и растурач сваки за себе према својој субјективној одговорности, а према прописима кривичног законика без обзира на прописе закона о штампи, који говоре о појединачној одговорности ових лица.

По закону о штампи од 6. аугуста 1925. била је на првом месту утврђена општа одговорност писца као главног учиниоца за сваки спис, који је он саставио или створио и потписао именом и презименом. Без обзира на ово одговарао је писац за спис и онда, када га је потписао било само именом или само презименом или њиховим почетним словима, било својим познатим псеудонимом, ако се на темељу тих ознака и других доказа, која је суд оценио по слободном уверењу, могло утврдити његово лице. Надаље је одговарао и онда, ако га је уредник показао и несумњиво утврдио његову личност као правога писца, а спис је био штампан са дозволом писца. Насупрот прави писац није могао бити кажњен, ако је спис био објављен путем штампе, ну без дозволе писца. У том случају сматрао се је објављивач односно

код периодичних списа одговорни уредник писцем, па се је према томе и кажњавао као главни кривац.

Сагласно стиме била је установљена одговорност уредника за све, што је у новинама или у повременим спису било одштампано без ичијег потписа, непотпуним именом или псеудонимом или са почетним словима имена или презимена таковог лица, истоветност којег судица не може да утврди или уредник неће да открије, као и у оном случају, када је потписник лице измишљено или лажно означено или ако је прави потписник ван домашаја наших власти.

Према образложеном разбира се, да је закон о штампи од 6. августа 1925. одступио био од општених начела криминалног права нарочито у погледу схваћања кривице одговорног уредника. Закон о штампи од 6. августа 1925. узима одговорног уредника у обзир као тачно означени фактор, који се у поједином случају не треба тек извиђавати. На сваком новинама и сваком повременим спису има најпре бити означено име и презиме одговорног уредника, његово занимање и боравиште. Дозвољено је означавање и више уредника али у том случају мора из пријаве бити јасно видљиво, за који део листа и списа који уредник јамчи. Ова ознака не смије бити фиктивна. Према изричитому законском наређењу има та назнака одговарати стварном стању, те се као одговорни уредник може назначити једино оно лице, које и збиља има учешћа у одређивању правца листа, или у одлучивању, да ли ће који чланак бити објављен или не.

Из тога се види да одговорни уредник по закону о штампи преузима јавном назнаком своје особе на самом штампаном спису према држави засебну одговорност за садржај штампаног списа. По тој одговорности преузима у првом реду дужност, да надзире новине у криминалном обзиру. Он не одговара само за себе, већ и за писце, у колико се не би открио њихов анонимитет.

Ту по закону о штампи наилазимо на посебни тип криминалне одговорности за туђи деликт, који имаде свој зачетак у францеском закону од 19. септембра 1928., који је установио одговорност гаранта као пословнога управитеља новинскога предузећа. Та је одговорност прешла и у францески закон од 29. септембра 1881., који је придржао одговорност гаранта и ако у комбинацији са белгијским системом сукцесивне одговорности. По овом одговара гарант у првом реду као „аутеур принципал”. Ова одговорност гаранта указује се као одговорност гаранта за туђи деликт без обзира на одговорност учиниоца дела. Положај одговорног уредника по закону о штампи од 6. августа 1925. одговарао је оному гаранту францеског система но без комбинације са белгијским системом. Одговорни уредник носи одговорност учиниоца и у оном случају ако у истину није учинилац кривичног дела, али се писац као фактички учинилац не може привести криминалној одговорности.

Гарантном одговорношћу, коју одговорни уредник преузима за садржај штампаног списа, установљено је у закону о штампи од 6. августа 1925. далекосежна изнимка од општих начела кривичнога

закона. И у случају немарности у испуњењу своје дужности он одговара за умишљено кривично дело, премда му се то дело ради несташнице умишљаја према општим начелима кривичнога права не би могло у грех уписати.

То исто важи и за одговорност штампара, те растурача. И за ове важи по закону о штампи од 6. августа 1925. гарантна одговорност за туђи деликт. А што се тиче гарантне одговорности издавача, односно наручиоца као долозног учиниоца, сматра се та одговорност установљеном не само у оним случајевима, када је код обелодањења активно суделовао, већ нарочито и онда, ако је пропустио дужну пажњу. Овђе је дакле закон о штампи нарочито допуштао могућност, да услед кулпног деловања код обелодањења дела може доћи до суђења кривичног дела, за које се предвиђа зла накана.

Прописом чл. 11. измена закона о штампи од 6. јануара 1929. измењен је пропис чл. 33. закона о штампи од 6. августа 1925., те је одређено да за кривична дела учињена штампом одговарају заједно: писац, уредник, издавач, штампар и растурач према одредбама кривичног закона, закона о заштити јавне безбедности и поретка у Држави односно према одредбама закона о штампи. Одредбе члана 34—39. закона о штампи од 6. августа 1925. престају важити у колико су у супротности са чл. 11. изм. закона о штампи од 6. јануара 1929.

Према овом установљен је посве нови систем поопштрене кривичне одговорности за кривична дела, учињена штампом. Тај систем указује се као комбинација система по кривичној одговорности, али је потоњи истем поопштрени тиме, што сва лица, одговорна за кривична дела, учињена штампом, одговарају заједно, па према тому одговорност једног од ових лица по закону о штампи не искључује могућност, да и предик, кога је следник проказао, буде одговоран по кривичном закону, ако му се докаже умишљај и тако уз одговорност једног лица по закону о штампи може у истом случају наступити и одговорност других лица по кривичном закону. Према тому нови систем кривичне одговорности за дела, учињена штампом има понешто сличности са системом францеског закона од 29. јула 1881. ну стом особитошћу, да је напуштено разликовање главних криваца и саучесника, те по пропису чл. 11. измена закона о штампи, од 6. јануара 1929. одговарају писац, уредник, издавач, штампар и растурач, сви заједно као саучесници кривичног дела, и то у првом реду за дело, учињено умишљајем, сви заједно по начелима кривичнога закона и закона о заштити државе, а ин супсидио, уколико се ниједном од тих лица неби по кривичном закону, односно по закону о заштити Државе могао доказати умишљај, одговарају по закону о штампи и то редом, предвиђеним у члану 34—39. закона о штампи, ну стиме, да каскадна одговорност по закону о штампи не искључује кривицу и кажњавање следника, ако је ова утврђена по начелима кривичног закона односно закона о заштити државе. Тако је уредник повременим штампаног списа одговоран по наче-

лима кривичног закона и закона о заштити државе за штампани напис и у оном случају, ако је он благовремено показао писца.

Како чл. 11. измена закона о штампи садржи посве опћенито наређење, да одредбе чл. 34—39. закона о штампи од 6. аугуста 1925. престају важити у колико су у супротности са чл. 11. измена зак. о шт. нужно је, да се нарочито образложи одговорност свих у чл. 34—39. закона о штампи наведених лица, како се она испоставља након речених измена. При томе пре свега ваља узети у обзир пропис чл. 13. измена закона о штампи, а по коме ће се сва кривична дела, предвиђена у глави VIII. закона о штампи, казнити по кривичном закону, односно по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави, ако ови потоњи предвиђају за та дела строжу казну од оне, која је одређена по закону о штампи.

Надаље долази у обзир наређење члана 23. од 2. закона о заштити јавне безбедности и поретка у Држави од 6. јануара 1929. у савезу са чл. 6., ув. закона од 16. фебруара 1929., којим је стављен на снагу кривични законик, јер према истакнутим наређењима вреди општи део кривичног законика од 27. јануара 1929. и за закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави од 6. јануара 1929., као и за закон о штампи од 6. аугуста 1925., у колико се с њима нарочито што друкчије не наређује.

Према тому ваља у сваком случају понајпре утврдити, да ли предлежи дело, које се обзиром на чл. 13. измена закона о штампи има казнити по строжем кривичном закону односно по закону о заштити јавне безбедности или напротив и након речених измена којом казном из главе VIII закона о штампи. У овим случајевима где се кривично дело, учињено штампом, има правно означити као дело из општег кривичног закона, долазе код просуђивања кривице једино у обзир прописи општег кривичног законика (чл. 42. од 2. зак. о шт.). Једнако је и код просуђивања кривице по закону о заштити јавне безбедности одлучан општи део кривичног законика, у колико се законом о заштити јавне безбедности што друкчије не наређује. Има ли се напротив дело казнити по којем пропису из главе VIII. закона о штампи, то су у првом реду за просуђивање кривице, одлучни прописи кривичног законика ну уз то и прописи чл. 34. до 39. зак. о шт., како су измењени чланом 11. изм. зак. о шт.

Према тому се испоставља, да ће писац у првом реду одговарати заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона односно закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, а у колико се овим начином не би могла његова кривица утврдити, он ће заједно с осталим одговорним лицима одговарати по начелима закона о штампи за сваки штампани напис, који је он написао (саставио) и потписао било именом и презименом, било само именом или само презименом, или његовим почетним словима, било његовим познатим псеудонимом, ако тужилац, уредник и суд на основу тих ознака и других доказа могу утврдити његову личност, или ако уредник

показивањем његовог пристанка за штампање и потписивање написа може утврдити његову личност као писца. Писац одговара заједно с осталим одговорним лицима и за напис, који није потписао, ако се несумњиво утврди, да је он писац. Ако је какав напис путем штампе објављен без дозволе писца, онда се додуше по закону о штампи сматра уредник односно објављивач писцем, према коме ће се и казна по закону о штампи применити, ну прави писац у овом случају за тај напис свеједно одговара по начелима кривичног закона односно закона о заштити јавне безбедности, ако већ у самом писању таковог написа предлежи кривично дело по кривичном закону или закону о заштити јавне безбедности.

Обзиром на измене чл. 11. закона од 6. јануара 1929. одговоран је и уредник заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности, а у колико се овим начином не би могла његова кривица утврдити, одговоран је по закону о штампи заједно с осталим одговорним лицима за све, што је у новинама или повременом спису одштампано без ичијег потписа или са непотпуним именом или псеудонимом или са почетним словима имена и презимена такве личности, чију истоветност суд не може да утврди или уредник неће да открије као и онда кад је потписник написа измишљена личност или лажно означена или ако је прави потписник ван домаћаја наших власти. Открије ли уредник писца, то ће потоњи заједно с осталим лицима одговарати по кривичном закону, закону о заштити јавне безбедности односно по закону о штампи, ну обзиром на чл. 11. измена закона о штампи, који одређује заједничку одговорност свих лица, одговараће исто-ремено и одговорни уредник по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности, уколико се утврди његова кривица по овим законима.

Издавач односно наручилац одговара заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности, уколико му се може доказати умишљај. Без обзира на то одговоран је по закону о штампи заједно с осталим одговорним лицима, уколико је суделовао активно код публикације дела или уколико је пропустио дужну пажњу. Ова се састоји у томе, што је издавач односно наручилац дужан, да се увери о садржају публикације, коју издаје, или ју је наручио. С обзиром на чл. 11. закона од 6. јануара 1929., којим је одређена заједничка одговорност свих у члану 33. закона о штампи побројаних лица, неће се издавач ослободити кривичне одговорности по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности, ако при првом саслушању изнесе и докаже ко је писац односно уредник, како је то предвиђао чл. 37. закона о штампи, већ ће у овом случају одговарати и он по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности, а заједно с њим и писац а и уредник, који потоњи пако ће одговарати уз издавача односно наручиоца по начелима кривичног закона, закону о за-

штити јавне безбедности, односно по закону о штампи већ према тому, да ли им се може доказати умишљај или наступа њихова одговорност по чл. 34., 35. и 36. закона о штампи у савезу са чл. 11. измена закона о штампи од 6. јануара 1929.

Штампар одговара заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона односно закона о заштити јавне безбедности, у колико му се може доказати умишљај. Без обзира на то, одговоран је по закону о штампи ако се не зна ни писац ни уредник ни издавач, или ако штампа нешто без означења своје штампарије, а означење је прописано законом. Штампаром се сматра власник штампарије. Ако штампарију води власти пријављени пословођа или закупац, онда по начелима кривичног закона одговарају за кривично дело, учињено штампом, обојица заједно, а по закону о штампи једино пословођа односно закупац.

И након чл. 11. измена закона о штампи остаје неизмењена одговорност власника штампарије солидарно са пословођом односно закупцем за све новчане казне, трошкове и накнаду штете по закону о штампи.

Растурач или продавац одговорни су заједно с осталим лицима као саучиниоцима по начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности, уколико им се може доказати умишљај. Без обзира на ово одговорни су по закону о штампи, када се не зна ко је штампар штампаног предмета, који они растурају, или када се на штампаном предмету не види ко је писац, уредник или издавач, а уз то предмет у себи садржи кривично дело. Коначно одговара по закону о штампи растурач или продавац, када знајући растура штампане предмете, чије је растуравање забрањено.

И ако се по закону о штампи кривично правна одговорност свих лица, која се сматрају саучиниоцима кривичног дела, учињеног штампом, уколико се тиче умишљаја и нехата битно разликује од кривично правне одговорности по кривичном закону и заштити јавне безбедности, ипак по закону о штампи, односно и по изменама од 6. јануара 1929. гледе урачунљивости, то јест душевног стања учиниоцевог, које је претпоставком кажњења, и по закону о штампи одлучује пропис § 22. к. з. те неће бити одговоран, ко у време учињења дела није могао схватити природу и значај свог дела или према том схватању радити услед душевног растројства или помућења свести или умне неразвијености.

У пропису чл. 89. закона о штампи, у којем је реч о примени одредаба општег кривичног законика, није додуше истакнуто, да ће прописи о урачунљивости важити и за кривична дела учињена путем штампе, ну таково истицање било би и сувишно, јер је урачунљивост претпоставка за кривично-правну одговорност уопште па према томе и није нужно истицати ју као нарочито претпоставку у специјалном кривичном закону, каковим се мора сматрати закон о штампи, односно и измене тог закона од 6. јануара 1929.

Набрајање у чл. 89. закона о штампи није таксативно. Пропис тог параграфа мора се тумачити у савезу са чл. 6. ув. закона од 16. II. 1929., а по коме општи део кривичног законика, изузетно од прописа § 13. тог законика, важи и за специјални закон о штампи, у колико се њиме нарочито што друкчије не наређује. Према раздеоби кривичних дела у § 15. к. з. указују се кривична дела, наведена у гл. VIII. закона о штампи преступима, јер закон за иста прописује казну затвора.

Из тог разлога важно је, да се прописи општег дела кривичног законика а обзиром на наређење чл. 89. закона о штампи размотре, да се узмогне просудити у колико се општи део кривичног закона има применити на кривична дела у гл. VIII закона о штампи.

Понајпре ваља истакнути, да пропис § 18. к. з. не долази у обзир, јер је питање кривице по закону о штампи уређено засебним прописима чл. 33—39 закона о штампи у савезу са наређењем чл. 11. измена од 6. јануара 1929. Једнако и прописи §§ 19, 20 и 21 к.з. долазе код преступа из гл. VIII закона о штампи у обзир, у колико наређењем чл. 33—39. закона о штампи у савезу са чл. 11. измена од 6. јануара 1929. није нарочито што друкчије наређено. При томе ваља уважити, да је у чл. 33—39. закона о штампи у савезу са чл. 11. измена од 6. јануара 1929. прописана нарочита дужност пажње онде наведеним одговорним лицима те већ у пропусти такве пажње предлежи кривица ових лица, на што ваља узети обзир код примене § 21. кз.

У погледу општег критерија протуправности кривичног дела одлучан је и по закону о штампи пропис § 23. кз., по којем нема кривичнога дела ако прописи јавног или приватног права искључују противправност деловања. Ово је нарочито важно код просуђивања противправности код кривичних дела против части, учињених штампом, јер у закону о штампи нема аналогног прописа, који је садржан у § 306 к.з., а по којем дело објашњења или тумачења ради извршења какве дужности или права или ради одбране каквог права или заштите оправданих интереса остаје бескажњивим изузевши случајеве, ако се из начина изражавања утврди намера за вређањем извесног лица.

3. Казне

У гл. VIII. закона о штампи предвиђена је казна затвора до пет година. Обзиром на пропис чл. 8. ув. закона од 16. фебруара 1929. има се у закону о штампи предвиђена казна затвора узети као затвор, а не као строги затвор у смислу кривичног законика. По § 39. од 1. к.з. тај затвор не може бити краћи од седам дана. Затвор се у смислу § 41. од 1. кз. рачуна до три месеца и напуне дане.

Новчана казна и код кривичних дела из гл. VIII. закона о штампи не може бити мања од двадесет и пет динара (§ 42 од 1. кз.). Она по § 42. од 2. кз. савезно са прописом § 154 по-

словног реда за кривичне судове иде у корист Централног фонда за казнене и сличне заводе.

Различно од прописа § 43. кз., који предвиђа, да ће се у пресуди одредити рок за плаћање новчане казне а који не може бити краћи од четрнаест дана, ни дужи од три месеца, одређује чл. 40. од. 1. так. о шт., да новчане казне морају осуђена лица положити судској благајни у року од осам дана по извршности пресуде. Нема запреке да се и код кривичних дела, учињена штампом, осуђенику допусти исплата новчане казне у делимичним отплатама, јер чл. 40. од. 1. закона о штампи одређује правило, а пропис § 43. од. 3. кз. изнимку. У том случају, ако се осуђеном лицу допусти исплата новчане казне у делимичним отплатама, наплатиће се у смислу чл. 40. од. 4. и 5. закона о штампи новчане казне од издавача односно штампара тек онда, ако осуђено лице не би наплатило отплате у наређеном року.

Новчане казне, изречене по прописима зак. о шт. могу осуђеници по дозволи суда делимице или у целини одрадити и слободним радом у корист Централног фонда за подизање и оправљање казних завода (§ 1. Уредбе о одрађивању новчаних казни и о замењивању тих казни казнама лишења слободе од 31. XII. 1929. бр. 107.300).

По пропису чл. 40. од. 6. закона о штампи суд ће већ у пресуди изрећи, да ће се наплата новчаних казни, ако се не би могле наплатити од осуђених лица, извршити од издавача и штампара, а посебним ће решењем утврдити, да је доиста наступио такав случај њихове одговорности.

Код одмеравања казне долази у обзир пропис § 70. кз. а при томе ће се у смислу § 70. од. 2. кз. узети у обзир све околности које утичу да казна буде већа или мања, а при одмеравању новчане казне поред осталих околности и имовно стање осуђеника и остале животне прилике, које су од утицаја на његову моћ плаћања (§ 70. од. 3. кз.). Новчане казне предвиђене у зак. о шт. не могу се применом § 44. кз. заменити казном затвора, јер би се то противило пропису чл. 40. зак. о шт., по којем се у овим случајевима, у којима се новчане казне не би могле наплатити од осуђеног лица, има извршити наплата од издавача.

По § 65. кз. може се и у штампарским стварима из гл. VIII зак. о шт. код пресуда на затвор до једне године или на новчану казну наредити пресудом, да се извршење казне одложи на извесно време, које не сме бити краће од једне ни дуже од пет година. Претпоставка је и овде, да се с основом може очекивати да ће се осуђеник у будућности и без извршења пресуде уздржати од вршења кривичних дела, а неће се допустити ономе ко је пре био правоснажно осуђен због злочинства или за последњих десет година на казну строгог затвора или затвора преко месец дана. За одлагање извршења казне може суд поставити услов, да осуђеник накнади пресудом утврђену материјалну штету, а код кривичних дела против части и материјалну накнаду о којој је реч у чл. 62. закона о штампи (§ 65. од. 3. кз.).

Прописи § 71. бр. 3. и 5. кз. о ублажењу казне долазе до примене и код кривичних дела из гл. VIII. закона о штампи те се у смислу § 71. бр. 3. кз. прописана времена казна затвора, чија је најмања мера у закону одређена (на пр. у чл. 40. закона о штампи), може спутати до најмање законске мере те врсти казне, дакле до седам дана затвора, а у случајевима § 71. бр. 5. кз. у везу са изменама и допунама кривичног законика од 9. октобра 1931. моћи ће се код преступа из гл. VIII. закона о штампи код којих је прописан затвор и новчана казна, али без назначења најмање мере затвора, заменити новчаном казном, ако се циљ казне и њом може постићи.

4. Поврат

Обзиром на пропис чл. 89. зак. о шт. важи за поврат одредаба § 76. кз. Према томе се изнова учињено нехатно кривично дело никада не може самтарати повратом. Код просуђивања питања, да ли је кривично дело учињено из нехата или с умишљајем ваља ствар просудити по чл. 33—39 закона о штампи у везу са чл. 11. измена закона од 6. јануара 1929.

И овде је претпоставка, да је учинилац за какво умишљено дело био пре осуђен на казну лишења слободе па за пет година од дана када је ту казну сасвим или делимично издржао опет учини какво умишљено дело. Ако је то друго кривично дело потекло из једнородних побуда с ранијим делом, суд није везан за највећу меру, која је за то кривично дело прописана, већ може изрећи највише двоструку прописану казну, али ни у ком случају код кривичних дела из гл. VIII. закона о штампи не може прећи пет година затвора. Код примене § 76. од. 2. кз. одлучује према томе критериј побуде или мотива, а не околност да је и пре учињено дело извршено путем штампе. Потоња околност може доћи једино у обзир код одмеравања казне по § 76. од. 1. кз. а не код просуђивања питања о поврату по § 76. од. 2. кз. у везу са чл. 89. закона о штампи.

5. Застаревање

Право на гоњење кривичних дела из гл. VIII. закона о штампи застарева обзиром на пропис чл. 89. зак. о шт. по § 78. кз. за пет година код преступа за које је прописан затвор дужи од једне године, а за две године код свих осталих преступа. Ови се рокови равнају по најстрожој казни, коју је закон о штампи запретио за извесно дело ин абстрактно. Они се тичу објективне застаре, док право на подизање тужбе као субјективно право поднети тужбу, застарева у сваком случају за годину дана од дана штампања (чл. 89. од. 2. зак. о шт.)

Доставом тужбе туженима прекида се застаревање.

Право на гоњење кривичног дела из гл. VIII. закона о штампи у сваком случају застарева ако прође два пута онолико времена

Коментар штампарског права

колико се по закону за застарелост права на гоњење за то дело тражи (§ 79. од. 3. кз.).

Застаревање новчане казне прекида се сваком радњом извршне власти, која је управљена на извршење новчане казне (§ 82. од. 2. кз.). Према томе се, а у смислу чл. 40. од. 4. и 5. зак. о шт., застаревање не прекида само радњом, извршне власти против осуђених лица, већ и оном радњом, која је управљена против издавача и штампара у циљу наплате новчане казне. Право на извршење казне застарева у обзиру деликта из гл. VIII. зак. о шт. и то код затвора дужег од једне године за пет година, а код сваке друге казне за две године (§ 81. кз.).

(Гледе одобрења, предлога и приватне тужбе види фолмуларни део).

II

ПРОЦЕСУАЛНО ПРАВО

6. Увод кривичном поступку по закону о штампи

По § 1. кп. за кривична дела по општем кривичном законнику као и по нарочитим законима, може казну и мере безбедности изрећи само надлежни суд на основу судског поступка, покренутог иведеног по закону о судском кривичном поступку од 16. фебруара 1929. Изнимку садржаје чл. 10. зак. од 16. фебруара 1929., којим се ставља на снагу и уводи у живот законик о судском кривичном поступку. По њему остају и даље у важности прописи о кривичном поступку по закону о штампи. Ти прописи налазе се у чл. 73—89 и 90—95. закона о штампи. Једнако је прописано и у чл. 95. од. 2. зак. о шт., да одредбе општег кривичног поступка, који се противе прописима чл. 73—89 и 90—95. закона о штампи не важе за кривична дела, учињена путем штампе.

Код тумачења чл. 95. од. 2. зак. о шт. ваља узети обзир на пропис чл. 73. од. 1. зак. о шт. по којем ће се кривични поступак по поступку, предвиђеном по закону о штампи, провести једино гледе оних кривичних дела, која су нормирана у материјалном делу самог закона о штампи (чл. 3. зак. о изменама у к. з., к.п., зак. о шт. од 9.X.1931 „по овом Закону” значи по зак. о шт.) напротив ако кривично дело није споменуто у закону о штампи, а учињено је путем штампе, учинилац ће се казнити по закону, у којем је кривично дело предвиђено, а поступак се провађа по општем кривичном поступку. Од правила, да се гледе кривичних дела, која су предвиђена у закону о штампи има провести поступак по закону о штампи, наступа изнимка по чл. 13. измена и допуна закона о штампи од 6. јануара 1929. Испостави ли се најме, да је казна за кривично дело, предвиђено у гл. VIII. закона о штампи, блажа од казни коју за ово дело предвиђа кривични закон и закон о заштити јавне безбедности и поретка у Држави, назниће се учинилац за ово дело по кривичном закону, односно по закону о заштити јавне безбедности и поретка у Држави, услед чега ће се и поступак провести по општем кривичном поступку, односно поступку, прописаном за државни суд за заштиту Државе, а не по поступку закона о штампи.

7. Стварна надлежност кривичних судова за кривична дела учињена штампом

I. У првом степену.

За кривична дела, која нису споменута у закону о штампи, а учињена су путем штампе, надлежан је редовни кривични суд по прописима општег кривичног поступка. Надлежност редовног суда по прописима општег кривичног поступка наступа и тада, када кривична дела из општег кривичног законика учине друга лица услед непосредног подтицаја путем штампе, надаље и тада, када је кривично дело и споменуто у закону о штампи, али се оно по чл. 13. измена и допуна закона о штампи од 6. јануара 1929. има казнити по строжем кривичном закону, који предвиђа кривични законик и закон о заштити јавне безбедности и поретка у Држави. Ако је кривично дело по потоњем закону придржано надлежности државног суда за заштиту Државе, поступак ће провести тај државни суд по изменама општег кривичног поступка, који важе за тај суд.

За кривична дела која су предвиђена у закону о штампи, а не спадају међу изнимке, које су пре истакнуте, надлежан је по чл. 3. закона о изм. и доп. у Кривичном законнику, Законнику о судском кривичном поступку и Закону о штампи од 9. октобра 1931. бр. 121300 (Службене Новине од 20 октобра 1931. бр. 245) окружни суд и то за дела из чланова 29. и 65—71 закона о штампи окружни суд као инокосни суд, а за сва остала окружни суд као зборни суд, којег ће веће обзиром на пропис § 75. од. 2. бр. 1. кп. бити састављено из тројице судија, од којих један председава.

II. У вишем степену.

1. Окружни, као зборни суд надлежан је за решавање жалбе против решења судије појединца, којим исти тужбу по чл. 78. од. 4. зак. о шт. одбацује као неуредну.

2. Апелациони суд надлежан је:

а) за решавање жалбе против решења окружног суда о питању: има ли места, да се окривљени стави под суд или нема (чл. 84. од. 2. закона о штампи).

б) за решавање жалбе против решења окружног суда, којим се ствар завршава без пресуде, те за решавање незадовољства (потпуног призива) против пресуде судије појединца у обзиру кривичних дела из чланова 29 и 65—71 закона о штампи, као и за решавање незадовољства (непотпуног призива) против пресуде окружног суда као зборног суда.

3. Касациони суд надлежан је, да решава:

а) о жалбама против решења окружних судова и апелационих судова једино у оним случајевима, где то општи кривични поступак нарочито наређује (чл. 13. бр. 1. кп. — на пр. § 23 од 3. кп.; 481 од 4. кп.).

б) о жалби (ревизија) против пресуде окружног као зборног суда те о незадовољству (непотпуном призиву), ако је у вези са жалбом (ревизијом) у обзиру свих осталих кривичних дела из закона о штампи, која нису споменута у члановима 29. и 65—71 зак. о шт.

в) о захтеву врховног државног тужиоца за заштиту закона.

Истражни судија (чл. 73. од. 2. закона о штампи) може замолити и средске судове да изврше поједине истражне радње, када се ове имаду предузети у ком другом срезу, а не у оном у којем је седиште истражног судије (§ 99. од. 1. к.п.) (види и чл. 73. од. 8. закона о штампи).

III. Просторна надлежност судова за кривична дела учињена штампом.

За Кривична дела, учињена штампом, надлежан је суд онога подручја, у коме је спис штампан. Ако ово подручје није познато или је у иностранству, надлежан је суд онога подручја, где се штампан спис растура (§ 16. од. 1. к. п.). Према тому и за забрану појединог штампаног списка, ако подручје штампања није познато или је у иностранству, надлежно је оно државно тужиоштво, у чијем је подручју спис растуран.

Ако је спис растуран у разним судским подручјима, право за поступак припада оном од државних тужиоштва односно судова, који први започне поступање (§ 14. од. 2. к. п.).

У случајевима, када је надлежан суд из правних или стварних разлога спречен, да поступи или ако јавна безбедност, лакоћа поступка или друге нарочите потребе поступка захтевају, да се за кривично дело, учињено штампом, одреди други суд исте врсте, дужан је надлежни суд о том известити апелациони суд, који ће одредити други суд исте врсте свог подручја. То право припада касационом суду за целу државу. Против решења апелационог суда, којим одређује други суд, може се и у штампарским стварима окривљеник и тужилац жалити касационом суду у року од три дана (§ 23. од. 3. к.п.).

По § 20. к.п. у случају субјективног конекситета надлежан је онај суд, који је надлежан за најтеже од тих кривичних дела. Најтежим се сматра оно кривично дело, које је кажњиво најтежом казном. Предлежи ли пако конекситет кривичних дела, која су кажњива једнако тешком казном, а надлежни су судови исто врсте, поступаће даље онај суд, који је први започео поступак. Изнимку предвиђа чл. 76. закона о штампи, по којем се у случају стицања кривичног дела, учињеног штампом и кривичног дела, предвиђеном у кривичном законнику нема провести јединствени поступак и изрећи једна пресуда, већ се извиђање и суђење у једно и друго кривично дело врши независно и то за дело, учињено штампом, по прописима кривичног поступка закона о штампи, а за кривично дело, предвиђено у кривичном законнику по редовном кривичном поступку.

8. Међународна правна помоћ

Све новије конвенције са иностраним државама садрже нарочиту забрану гледе издавања криваца у штампарским предметима. Тако чл. 46. бр. 6. закона о уговору, закљученог са Чехословачком Републиком ради уређења узајамних правних односа од 17. марта 1923. гласи: „издавање неће се одобрити због радња, које су кажњиве искључиво по законима о штампи; чл. IV. бр. 3. конвенције са Краљевином Бугарском о издавању криваца од 26. XI. 1923. „нема места издавању за штампарске кривице“; чл. 3. II. бр. 3. конвенције са Краљевином Мађарском од 22. II. 1928. „издавање се неће одобрити за кривична дела предвиђена искључиво законима о штампи“.

9. Активне процесуалне странке

Поступовни прописи закона о штампи темеље се на принципима срп. к. п., који је био инквизиторни. По српском кривичном поступку све до главног претреса није било засебног органа, којему је било поверено подизање и заступање оптужбе, већ је ту дужност вршио иследник. По начелима акузаторног (оптужног) принципа, који је ушао у нови к. п. не може се кривични поступак ни почети без захтева овлашћеног тужиоца, који је одвојени орган од суда. Према тому ваља тумачити и пропис чл. 79. закона о штампи. „Надлежна власт“ и „јавни оптужни орган“ у смислу чл. 79. зак. о шт., који су овлашћени на тужбу због кривичних дела, за која се по закону о штампи гони по службеној дужности, искључиво је државни тужилац (види даље тумачење код чл. 79. закона о штампи). Ако државни тужилац неће да покрене или да продужи кривични поступак или ако у току поступка, но пре што је главни претрес завршен, одустане од захтева за гоњење или од оптужбе, може на његово место и у штампарским стварима да ступи оштећеник, који се је као приватни учесник придружио кривичном поступку. У том случају приватни учесник има сва права, која предвиђа § 52. кп.

Напротив код кривичних дела, за која се на основу чл. 79. закона о штампи гони по приватној тужби, доминус литис је приватни тужилац и једино он обраћа се писменом тужбом суду са захтевом, да се поступак започне.

Пропис § 51. од. 3. к.п. предвиђа, да државни тужилац може приватног тужиоца заступати на главном претресу. То важи и за штампарске предмете. Услови садржани су у § 51. од. 1. к.п. и то: 1.) да то тражи јавни интерес и 2.) да то захтева приватни тужилац. Не предлеже ли истовремено оба услова, тада државни тужилац не може да преузме заступање. У оним случајевима, где је државни тужилац преузео заступање на главном претресу, овлаштен је исти стављати и предлоге. Државни тужилац када преузме заступање приватног тужиоца, у процесуалној је позицији опуномоћеника. Свака његова радња важи исто тако као

да потече од самог приватног тужиоца. Али и у том случају не може државни тужилац вршити оне радње, које му иначе пристоје као претставнику јавне власти. Он према тому неће моћи најавити правног лека у корист окривљеникову, али ће се уважањем пуномоћног односа између њега и приватног тужиоца моћи послужити правним леком против пресуде на штету окривљеникову.

Оживотворење приватне тужбе везано је на претпоставу да је тужба поднесена благовремено. У том погледу гледе кривичних дела, која се кажњавају по кривичном законик у одређује § 86. к.з., да ће кривични поступак започети само тада, када приватни тужилац поднесе тужбу у року од 3 месеца од дана, од када је сазнао за учињено дело и учиниоца. Овај пропис обзиром на чл. 10. бр. 1. Зак. од 16. фебруара 1929., којим се уводи законик о судском кривичном поступку и чл. 89. од. 2. закона о штампи не важи за кривична дела, учињена штампом, јер чл. 89. од. 2. закона о штампи, нарочито одређује, да право на подизање тужбе застарева тек за годину дана од дана штампања и у том погледу не прави разлике између кривичних дела, која се гоне по службеној дужности и оних по приватној тужби.

У обзиру процесуалног оспособљења приватног тужиоца одређује § 87. к.з., да за лица неспособна за правне послове приватну тужбу може поднети законски заступник. Лице ко је навршило 16 година може и само то урадити. Ако лице, овлашћено за приватну тужбу умре, пошто је суду предало оптужницу, његов брачни друг, његова деца или родитељи имају право, да на основу наређења § 51. од. 4. к.п. за три месеца по његовој смрти продуже поступак, давши о том изјаву суду. Не предаду ли они у остављеном им року те изјаве, поступак се обуставља. О смрти приватног тужиоца и о изјави поменутих лица, обавестиће се окривљеник.

Обзиром на чл. 64. закона о штампи ваља уочити и пропис § 51. од. 5. к.п., по којем у случају приватне тужбе, коју је поднео увређеник, може окривљеник до завршетка претреса пред судом првог степена тражити, да суд суди тужиоца, који му је увреду повратио (види код чл. 64. закона о штампи).

Од приватне тужбе може приватни тужилац одустати, док се главни претрес не заврши. Одустајом од приватне тужбе према једном од учесника, обуставља се поступак и према осталима (§ 89. к.з.). То произлази из прописа чл. 6. бр. 2. закона од 16. фебруара 1929., којим се ставља на снагу и уводи у живот кривични законик, јер закон о штампи са изменама и допунама од 6. јануара 1929. остаје и даље у важности, ну једино у толико у колико није измењен новим кривичним закоником. Пропис § 89. к.з., већ према његовом уврставању у кривични законик материјално правне је нарави, те према тому нема двојбе, да у погледу важности прописа § 89. кз. за штампарске кривице, одлучује пропис чл. 6. бр. 2. ув. закона. Како закон о штампи о деливостима опозива приватне тужбе нема засебног прописа, који би према

чл. 6. бр. 2. ув. закона имао остати, у важности већ се је гледе просуђивања тог питања ослањао на пре важеће кривичне законе, то је јасно, да у том питању и сада када важи нови кривични законик, одлучују прописи новог кривичног законика о неделивости одустаје од приватне тужбе. Из истих разлога мора се закључити, да се и пропис § 88. кз. о неделивости приватне тужбе уопште, има применити и на кривична дела, учињена штампом. Према тому поступак на приватну тужбу отпочиње против свих учесника и онда када је тужба поднета само против једног од њих. Као саучесници долазе у обзир сва лица, предвиђена у чл. 33. закона о изменама и допунама од 6. јануара 1929. то јест писац, одговорни уредник, издавач, штампар и растурач, који за кривична дела учињена штампом, одговарају заједно.

Из појма неделивости приватне тужбе, по којем се поступак отпочиње против свих учесника и онда када је тужба поднета само против једног од њих следи даље, да ће истражни судија по тужби, која је поднета само против једног учесника, позвати тужиоца, да тужбу у смислу чл. 78. закона о штампи допуни и у обзир осталих саучесника, а ако тужилац то не уради, тада ће истражни судија по чл. 78. од. 3. закона о штампи тужбу као неуредну одбацити. Произлази то по пропису чл. 73 од. 4. закона о штампи, а по којем се сваком туженику има доставити тужба са свима прилозима у овереном препису, а којем се пропису без позива за надопуну тужбе удовољити не би могло. Разумева се, да ће суд само онда позвати тужиоца, да тужбу допуни и у обзир осталих саучесника, ако се испоставља сумња, да су они доиста и одговорни буд по Кривичном закону, буд по Закону о шт., а не и онда, када се већ по тужби или према стању ствари види да нема кривице других лица, одговорних по чл. 33. изм. зак. о шт., сем оних, чији прогон захтева приватни тужилац.

Према томе и приватни тужилац није везан, да у тужби захтева гоњење свих у чл. 33. изм. зак. о штампи наведених лица где с њихове стране нема кривице.

Предлежи ли ипак са стране којег од ових лица кривица а приватни тужилац против таквог лица није захтевао гоњење, не може то за приватног тужиоца имати штетних последица, јер је суд дужан, да у том случају поступа по § 88. кз.

Пропис § 89. кз. важи и за штампарске ствари. По том пропису се предлог може опозвати само до почетка претреса, а од приватне тужбе се може одустати док се главни претрес не заврши. Одустанком од предлога или од приватне тужбе према једном од учесника обуставља се поступак и према осталима. Као саучесници долазе и овде у обзир сва лица, предвиђена чл. 33. закона о изменама и допунама од 6. јануара 1929., то јест писац, одговорни уредник, издавач, штампар и растурач. Одустанак може бити изречан, ну може бити и прећутан, ако тужилац, позван по изследном судији, да по пропису § 88. кз. поднесе примерак тужбе и за учесника, против кога није поднео тужбу, а предлежи сумња, да је одговоран по кривичном закону или закону о штампи, томе

позиву не удовољи, или ако тужилац коме је предано решење о стављању под суд, не поднесе по наређењу члана 85. закона суду у року од 3 дана оптужницу или коначно, ако тужилац поред примљеног позива није дошао на претрес ни послао заступника (§ 236 од. 3. кп.). Напротив се не може сматрати прећутним одустанком, ако тужилац поднесе тужбу само против једног или више саучесника, одговорних по закону о штампи, а судија не отпочне поступак против осталих учесника (§ 88 кз.), јер је дужност истражног судије, да обзиром на наређење § 88. кз. по службеној дужности отпочне поступак и против осталих саучесника, ма била приватна тужба поднета само против једног од њих. Увек је претпоставка одустанка, да је поступак по § 88. кз. и доиста против свих учесника отпочео био, а одустанак буд изречан, буд прећутан да је на ово у самом поступку уследио.

По § 53. од. 1. кп. код кривичних дела, за која се гони по службеној дужности, ако државни тужилац неће да предузме доњење, приватни учесник може у року од осам дана, рачунајући од дана пријема решења државног тужиоца о одбијању да презме гоњење, сам покренути кривично поступање. То право приватног учесника важи и за кривична дела, учињена штампом те је према тому дужност државног тужиоца, да о одбијању извести приватног учесника, ако је таковог било, који ће и у штампарским предметима имати право, да у року од 8 дана поднесе сам суду у чл. 73. зак. о шт. предвиђену тужбу. Ако државни тужилац одустане од гоњења или од оптужнице у току поступка, приватни учесник може и у штампарским предметима гоњење сам продужити и подићи оптужницу или остати при подигнутој оптужници. Ако је приватни учесник присутан лично, дужан је да се изјасни усмено или писмено хоће ли да продужи гоњење и да подигне оптужницу или ако је ова подигнута, да при њој остане, у противном ће суд обуставити поступање. Ако приватни учесник није присутан дужан је своју изјаву о овоме дати у року од осам дана, рачунајући од дана, када је примио писмени извештај од суда о одустанку државног тужиоца, ако закон друкчије (на пр. у § 219. од. 4. кп.) не наређује (§ 53. од. 2. кп.).

10. Пасивна процесуална странка — Окривљеник и његова одбрана

Писмени одговор о коме је реч у чл. 73. од. 5. закона о штампи био је предвиђен у српском закону о штампи од 12. јануара 1904., као одбранбено средство на тужбу због клевете. Закон о штампи наређује га опћенито као одбранбено средство на тужбу због кривичног дела, учињеног штампом. Овај писмени одговор подударе се са антиципираним одбранбеним списом на који наилазимо у српском кривичном поступку и у старијем законодавству. У овом спису имао је окривљени на концу истраге реасумирати своју одбрану, да обескрепи оптужницу. Ово је средство у свим модерним кривичним поступцима докинута ради уједностављења

поступка те замењено непосредним саслушањем окривљеног пред судом, што и одговара начелу усмености и непосредности. Према тому је од одлучне важности и саслушање окривљеног, које предвиђа чл. 80. зак. о шт. Сврха је тог саслушања, да се окривљеном пружи прлика, да се након даног протуодговора тужиоцевог брани и оправда те да сазна и разлоге сумње, које тужилац износи у протуодговору, а нарочито да предложи доказе, који се односе на нова факта, која је тужилац током поступка изнео, односно ако тужени доказима тужитеља буде изазван да са своје стране предложи нове доказе. Саслушање окривљеника, како га предвиђа § 80. закона о штампи обавезно је. Повреда је формалног закона, ако истражни судија не позове окривљеног ради саслушавања, већ суд без обзира на то, што окривљени саслушан није, донесе одлуку о стављању окривљеника пред суд. Саслушавање окривљеног по чл. 80. закона о штампи није без сврхе. Окривљеник код саслушавања може да наведе даља разјашњења ради своје одбране, односно, ако доказима тужитеља буде изазван може и да са своје стране предложи нове доказе. Ово саслушавање одговара темељном начелу кривичног поступника, да оптуженику ради одбране пристоји свакако последња реч. Законодавац предвидио је саслушање окривљеног, о коме је реч у чл. 80. зак. о шт., сагласно с оним у чл. 47. зак. о шт. за Краљевину Србију, држећи се при томе начела, да се окривљеном, након што је законим начином на то позван мора дати могућност, да се после проведеног извиђајног поступка а пре стављања пред суд одбрани и усмено. Од саслушања, како га предвиђа чл. 80. закона о штампи може се одступити једино у случају чл. 73. од. 8. закона о штампи, када суд одлучи, да се одмах иза одговора туженог има одредити претрес. У том случају наиме суд одмах позива тужиоца, да у року од три дана поднесе оптужницу. Да је саслушање како га предвиђа чл. 80. зак. о шт. облигаторно, произлази и из прописа чл. 84. зак. о шт. по којем иследни судија предаје акта суду тек по извршеном саслушању оптуженога те сведока, где је ових било. При томе дакле пропис чл. 84. закона о штампи нарочито предвиђа, да је саслушања оптуженог у сваком случају било.

11. Ограничење личне слободе

Општа средства за систирање лица, која предвиђа кривични поступник: позив на испит и довођење важе и за поступак у штампарским предметима. Обзиром на околност, што сва кривична дела, учињена штампом према одредбама зак. о шт. извиђају и суде окружни судови и да поступак може започети тек услед непосредно надлежном окружном суду поднете тужбе, отпада могућност притвора по § 116. кп., већ као принудно средство за осигурање присуства окривљеникова пред судом долази у обзир једино истражни затвор у смислу § 119. од. 1. кп., који ће одредити редовни и надлежни судија окружног суда (чл. 73. од. 2.

закона о штампи) и то по саслушању окривљеника. Под саслушањем окривљеника не подразумева се оно, које се предвиђа у чл. 84. закона о штампи, јер ово следи тек након даног протуодговора тужиоцевог већ у случају одређивања истражног затвора ваља без обзира на чл. 84. зак. о штампи а освртом на § 118. кп. у року од 24 часа саслушати окривљеног. Ово усмено саслушање окривљеника може и посвема надоместити одговор, предвиђен у чл. 73. од. 5. кп. ну право је окривљеника, да ово усмено саслушање, које предвиђа § 118. кп. надопуни усменим или писменим одговором у року од 3 дана, који предвиђа чл. 73. од. 5. закона о штампи.

Како чл. 73. зак. о шт. не предвиђа формалне истраге избило је у пракси питање, да ли достава тужбе по чл. 73. зак. о шт. надомештава отварање истраге или је нужно одредити засебну истрагу, јер без отварања истраге није дозвољено ни одредити истражни затвор. Формални поступак, како га предвиђа чл. 73., зак. о шт. има карактер формалног истражног поступка у смислу § 97. од. 3. кп., јер му је исти формални циљ, да се основи сумње, изнети против одређеног лица и стање ствари судским путем тако рашчисти, да се на основу тога може одлучити, да ли ће се кривични поступак против извесног лица обуставити или ће се оно ставити под оптужбу. Према тому истражни судија, који доставља тужбу окривљенику, одредиће истовремено и истражни затвор, када предлеже за то разлози из § 119. од. 1., а да није предуветом, да засебно још отвара формалну истрагу, каквоу предвиђа § 97. од. 3. кп.

12. Узапћење

По чл. 24. зак. о шт. забрана растурања и продавања новина и списа састоји у узапћењу штампаних примерака или предмета умножених и за растурање намењених. Ово узапћење ваља разликовати од узапћења, која се предузимају у случају претресања стана и лица, јер се код узапћења по зак. о шт. не ради о систирању доказних средстава, него о инхибирању кривичних дела и омогућењу забране, а с тиме о угушењу кривичних дела у самом започињању. Узапћење према чл. 24. зак. о шт. извршује се у циљу, да се препречи растурање, па се по томе не тиче оних екземплара, који се већ налазе у приватним рукама. Забрану растурања и продавања новина и списа у свим случајевима, предвиђеним у чл. 3., зак. о шт. (чл. 19. зак. о шт.) наређује државни тужилац, а где овога нема, месна државна полицијска власт. Нема места узапћењу, ако новине или спис садрже кривично дело, које се гони по приватној тужби.

Забрана се извршује писменим решењем. Обзиром на чл. 24. од. 3. зак. о шт. није предметом узапћења штампани спис у целисти, већ једино његов део, који садржи кривично дело. Према томе на делове, који не садрже кривично дело, не односи се за-

брана. Услед тога дужност је власти, која извршује забрану, да у оним случајевима, када су поводом забрани само извесни делови или места штампаног списка, тачно те делове и места означи, да се тако они делови, који нису инкриминисани, могу одвојити.

Различно од прописа § 149. кп., по којем узапћење пошиљке може узимати само истражни судија или који други судски чиновник, кога истражни судија за то одреди, предвиђа § 34. У. М. П. о п. р. за д. т., да ће поштанска установа издати узапћене примерке забрањеног штампаног списка такођер државном тужиоцу.

Забрану ће државни тужилац наредити образложеним писменим решењем (чл. 5. закона о штампи), које ће предати уредништву, месној полицијској власти и поштанској установи. Ова последња издаће узапћене примерке забрањеног штампаног списка државном тужиоцу (§ 34. У. М. П. о п. р. за д. т.).

Решењем о забрани може се наредити штампару и растурање штампарског слога и истирање плоча и каменореза. Чл. 24. од. 2. зак. о шт. предвиђао је додуше, да се то може наредити једино извршним судским решењем, али је овај пропис, ако и не изречито, а то ипак задњим оделком чл. 21. зак. о шт. како је измењен чланом 5. измена зак. о шт., стваљен ван снаге, јер према том члану измена закона о штампи одређује забрану државни тужилац односно полицијска власт, па како при томе уопште није нужно изходити судску потврду забране, ваља закључити, да и претпоставком за растурање слога, истирање плоча и камено-реза након измене чланом 5. измене закона о штампи није више извршно судско решење, већ решење оне власти, која је забрану одредила.

Ради извршења узапћења може се наредити и претресање просторија, када се нађе, да је у њима наклада, слог, плоча, дакле претресање штампарије, администрације новина, просторија одређених за продавање новина, затим кафана, гостиона, књижара и т. д. У смислу § 139 од. 4. кп. а савезно са чл. 5. зак. о шт. и чл. 21. од. 2. зак. о шт., полицијска власт може и сама по својој власти извршити претресање у овом случају па како ни против решења о самој забрани нема правног лека, ваља закључити, да ни против наредбе за извршење претресања у овом случају нема жалбе суду, коју у правилу предвиђа § 139. од. 6. кп.

13. О доказу

Зак. о шт. прописао је засебне поступовне прописе за вођење поступка гледе кривичних дела, почињених штампом, од којих у погледу проналаска права долазе нарочито у обзир прописи чл. 73. и 86. закона о штампи. Ови се у бити разликују од прописа кривичног поступка гледе сабирања доказа. Чл. 73. зак. о шт. у погледу доказа тужениковог прихваћа концентрацијоно начело, да сва доказала ваља изнети истовремено. Према томе неће моћи тужени ни на главном претресу предложити таквих доказа, које није навео у свом одговору, осим ако се ови тичу нових факта,

која је тужилац изнио током поступка или ако тужени буде изазван доказима тужиоца, да са своје стране предложи нове доказе.

Уз то по пропису чл. 86. зак. о шт. иницијатива за прибављање доказа прелази посвема на странке. Суд није везан, да преузме иницијативу за прибављање доказа. Он ће једино прибављати доказе, које су странке означиле, а које је као важне примио. Услед речених ограничења начина одбране туженикове и пресуда самога суда може се једино ослонити на доказе и чињенице, које је туженик благовремено изнео. Према томе је и пресуда по зак. о шт. једино у извесној одређеној форми израз истине, која је поткрепљена стањем списка те стога она постаје формалним правом, а то тим већма, што и виши судови не могу своје изреке темељити на доказима и чињеницама, које нису благовремено код првог суда изнете. У томе се поступовни прописи зак. о шт. и разликују од поступовних прописа кривичног поступника, по којима сабирање доказа спада у дужност суда, те је суд и субјекат, који се има бринути око провађања доказа. Ово нарочито сабирање доказа у сврху проналажења материјалне истине проведено је у кривичном поступку посве доследно и ту нема преклузија, већ напротив суд, ако мисли, да ће се доћи до материјалне истине може закључити, да се имаду прибавити и она доказна средства, којих су се обе стране одрекле. Та доследност кривичног поступника у циљу проналаска материјалне истине засиже дапаче и у сам поступак о обнављању, те је овај проблем у стадију обнављања тек ограничен каутелама, које су установљене у корист туженика (види обнављање поступка). Према овому и пресуда суда, која је донета у редовном кривичном поступку не садржаје једино формално право, већ и приближну сигурну основу, која одговара истини, Али се по себи разуме, да и та истина није апсолутна, већ се темељи једино на стварној подлози, која је лабилна као и настојање људи, да пронађу праву истину.

Док по редовном кривичном поступнику не може бити говора о формалној дужности доказивања по којој би странке морале навести и доказати чињенице, за које траже, да их суд уважи или би суд могао оставити неуваженима чињенице, које странке нису навеле ни доказале, то напротив по поступовним прописима зак. о шт. постоји формална дужност странака у том погледу и ниједна од странака не може да побија пресуду ради повреде права, ако суд није уважио чињенице, које странке нису навеле ни доказале. У обзир туженог то је начело поштрено и с тиме, што чл. 73. од. 7. зак. о шт. одређује, да се на доказе, које тужени предложи иза рока од 8 дана, предвиђеног у чл. 73. од. 7. зак. о шт. нема уопште узети у обзир, осим ако се тиче нових факата, која је тужилац у току поступка изнео или ако тужени доказима тужитеља буде изазван да са своје стране предложи нове доказе.

Доказни поступак као посебни формални део, у којем се провађа доказ, кривични поступник позна само на главном претресу и на јавним призивним претресима. У привременом поступку не може се по кривичном поступнику одредити такав засебни

део, јер се у њему сабира доказ само у толико, колико је нужно за просуђивање, да ли ће се кривични поступак обуставити или подићи оптужбу или одредити главни претрес против извесног лица. Напротив је у чл. 73. од. 8. и 74. зак. о шт. говора о таквом доказном поступку прије претреса, и то у обзиру доказа ван судске територије. Ради убрзања поступка а да се главни претрес не мора одложити предвиђено је најме у реченим прописима, да се докази ван судске територије проводе пре претреса и као доказала уваже на самом претресу. Према тому и неће бити повреде из § 336. бр. 4. к.п., ако у току главног претреса буде прочитан који записник о саслушању сведока изван судског територија, и ако се је жалилац томе противио, јер чл. 73. од. 8. и 74. зак. о шт. управо као правило предвиђа, да доказ ван судске територије буде ради убрзања поступка проведен изван претреса.

14. Рокови у кривичном поступку по закону о штампи

Ради убрзања поступка установљени су у закону о штампи за многе процесуалне радње рокови, у којима имаду судије, односно процесуална лица, извршити извесне процесуалне радње.

А.) Законити рокови, којима трајање одређује сам закон предвиђени су:

1.) у чл. 5. посл. од. зак. о шт. по коме је издавач дужан да одмах поднесе накнадну пријаву о свакој промени, која наступи после поднете пријаве;

2.) у чл. 7. зак. о шт., по коме је штампар дужан пре почетка растурања, да од сваких штампаних новина и повремених списа достави по пет примерака државном тужиоцу, односно месној државној полицијској власти;

3.) у чл. 13. зак. о шт., по коме без одобрења издавача, односно његовог главног наследника нитко не може покренути новине или повремени спис са истим или са другим именом у коме би се јасно видела злоупотреба овога имена и то за време издавања листа и три године после престанка;

4.) у чл. 27. зак. о шт., где је предвиђено, да се исправка мора оштампати у првом или другом наредном броју или најдаље у року од два дана, од како је уредник прими;

5.) у чл. 27. зак. о шт., по коме је уредник новина или повремених списа дужан да безусловно прими и штампа у наредном броју новина или списа сваку исправку о чињеницама, изнетим у његовом листу, коју му пошаље власт;

6.) по чл. 28. бр. 5. зак. о шт., уредник се ослобађа дужности да штампа исправку ако је протекло шест недеља од дана када је натпис објављен;

7.) чл. 29. од. 3. зак. о шт., по коме ће суд на исправку одредити претрес најдаље за три дана;

8.) чл. 36. зак. о шт., по коме повређени кривичним делом може своју тужбу против уредника проширити све до главног претреса на друго лице, које је прави уредник;

9.) чл. 40. зак. о шт., по коме новчане казне, судске таксе и трошкове морају осуђена лица положити судској благајни у року од осам дана по извршности пресуде;

10.) накнаду досуђене штете мора осуђени по чл. 40. од. 3. зак. о шт. положити оштећеном најдаље у року од 14 дана;

1.) по чл. 40. од. 7. зак. о шт., ако у означеним роковима плаћања новчаних казни, судских такса и трошкова не буде извршено, суд ће одмах, а најдаље у року од осам дана по пријему захтева овлашћеног лица, односно власти, одлучити, да се даље издавање новина или повремених списа обустави. Ова обустава траје све дотле, док се не исплати све, што је предвиђено у чл. 40. зак. о штампи;

12.) по чл. 14. изм. зак. о шт. од 6. I. 1929., Министар унутрашњих дела може посве забранити излагање новина, ако новине не штампају у наредном броју исправке или ако новчане глобе, на које су одговорна лица осуђена у року од три дана не плате;

13.) по чл. 73. од. 2. зак. о шт. има се тужба истог дана, када ју је суд примио, предати иследном судији у поступак као хитан предмет; надаље по чл. 73. од. 4. зак. о шт. суд има у року од 24 сата доставити туженима тужбу са прилозима с налогом, да у року од осам дана поднесу одговор на тужбу; по чл. 73. од. 7. зак. о шт. на доказе, које тужени предложи иза тога рока у правилу неће се узети обзира: по чл. 73. од. 8. суд ће, ако нађе да треба одредити претрес без provedбе доказа ван судске територије, позвати тужиоца, да у року од 3 дана поднесе оптужницу;

14.) наводе и доказе оптуженога иследни судија истог дана саопштава тужиоцу;

15.) ако се у кривичном делу, изнетом у клевети путем штампе већ води кривични поступак, иследни судија ће застати са вођењем истраге или ако је ова свршена, суд ће застати са суђењем, док не изађе извршна судска одлука о том предмету. (чл. 77. закона о штампи);

16.) против решења иследног судије, којом се тужба одбацује као неуредна има места жалби првостепеном суду у року од 3 дана (чл. 78. од. 3. зак. о шт.);

17.) испит сведока, на које се оптужени и тужилац позивају, иследни судија има извршити у року од осам дана (чл. 83. од. 1. и 2. зак. о шт.);

18.) против решења суда о стављању под суд има места жалби апелационом суду у року од 3 дана (чл. 84. од. 2. зак. о шт.);

19.) решење о стављању под суд саопштава се одма оптуженом и предаје тужиоцу да изради оптужницу, коју мора да поднесе суду у року од 3 дана (чл. 85. од. 1. зак. о шт.). По овој

оптужници суд има да одреди претрес у року од 5 дана, ако нема сведока или у року од 10 дана, ако има сведока, које треба позвати на претрес (чл. 85. од. 2. зак. о шт.);

20.) право на подизање тужбе застарева за годину дана од дана штампања (чл. 89. од. 2. зак. о шт.);

21.) противу решења и пресуде нижег суда може се изјавити жалба и незадовољство (ревизија и призив) вишем суду за три дана по саопштењу одлуке. Жалба и незадовољство (ревизија — призив) заједно са актима предмета спроводи се вишем суду у року од 24 сата по истеку рока за жалбу и незадовољство (ревизију — призив). Виши суд решава ове ствари као хитне у року од 15 дана. (чл. 90. зак. о шт.).

22.) Извршна је власт дужна у року од 7 дана по добивеном налогу судске власти, да предузме извршење пресуде и наплати новчане казне ит.д. Оштећени има право, да код суда тражи обезбеђење и пре истека рока од 14 дана у којем осуђени има да плати накнаду штете.

В.) Судачки рок, чије трајање одређује истражни судија по својој увиђавности те на који су везане странке и други интересенти предвиђени су:

а.) у чл. 75. од. 2. зак. о шт., по коме истражни судија одређује рок за подношење противних доказа тужиоцима;

б.) у чл. 78. од. 2. зак. о шт., који одређује да ће истражни судија по тужби, која није потпуна, претходно позвати тужиоца да тужбу допуни или исправи. У ту ће сврху истражни судија тужиоцу одредити и преклузивни рок.

15. Испитивање процесуалних претпоставка

Истражни судија дужан је, да пре доставе тужбе туженима испита опште процесуалне претпоставке за кривични прогон у извесном предмету. И ако чл. 73. зак. о шт. о томе нема засебног прописа, то ипак карактер тужбе по зак. о шт. који се у свађању ослања на појам тужбе по постојавшем срп. к. п., претпоставља, да је истражни судија већ у стадију припремног поступка, односно већ на тужбу дужан испитати процесуалне претпоставке, које се морају стећи код субјеката кривичног поступка. У том погледу дужан је испитати код странака страначку и процесуалну способност те ваљану легитимацију правних заступника; даље код суда судску власт те стварну и просторну надлежност суда; затим формалну коректност захтева за кривични прогон против извесног лица; вероватност кривично-правног захтева против извесног лица т.ј. да против окривљеника има довољних разлога сумње и да нема процесуалних забрана допуштивости прогона.

Захтев за кривични прогон — тужба — мора бити предан у прописаној форми. Ову одређује чл. 78. од. 1. зак. о шт. По тужби, која није потпуна иследни ће судија претходно позвати тужиоца да тужбу допуни или исправи. Наће ли истражни су-

дија, да се нису стекле процесуалне претпоставке за кривични прогон по зак. о шт., може се поступак обуставити само решењем суда (§ 108. од. 2. к. п.).

Против решења суда, којим се већ на тужбу обуставља поступак, може тужилац поднети жалбу апелационом суду (§ 108. од. 5. к. п.).

И ако у чл. 78. закона о штампи нема нарочитог наређења гледе овлаштења суда, да већ на тужбу ако нема процесуалних претпоставака за кривични прогон, поступак по § 108. од. 2. кп. обустави, то ипак ово овлаштење произлази већ по опћеним пропису § 108. од. 2. кп., који гледе штампарских предмета није у противмби са прописима о кривичном поступку по закону о штампи (чл. 10. ув. закона кп.), надаље по околности, што тужба предвиђена по закону о штампи, одговара предлогу да се отвори истрага по кривичном поступку, те је према тому истражни судија дужан, да пре доставе тужбе туженом, испита све процесуалне претпоставке. Једино у оним случајевима, ако тужба није потпуна, предвиђа чл. 78. од. 2. зак. о шт., да се тужба допуни или исправи. Овде закон нема у виду помаћкање процесуалних претпоставака за кривични прогон, већ једино неуредности, дакле мање техничке нарави, тако на пр., да тужба није прописно одложена или она у смислу чл. 78. од. 1. зак. о шт. не наводи изразе и реченице ит.д., у којима се налази да постоји кривично дело. Разбира се то и по пропису чл. 78. од. 3. зак. о шт., у коме је говора једино о одбацивању неуредне тужбе, каквоу је овлашћен одбацивати и сам истражни судија. Нарочито је истражни судија дужан, да испита процесуалне претпоставке за кривични прогон у оним случајевима, где се предлаже истражни затвор, јер је и у овим случајевима тужба по закону о штампи еквивалентна предлогу, да се поведе истрага, а поступак предвиђен по чл. 73. и сл. закона о штампи истражном поступку по прописима редовног кривичног поступка.

16. Стављање под оптужбу

Овај прелазни стадиј кривичног поступка по закону о штампи разликује се од оног по кривичном поступнику. По кривичном поступнику (§ 109. од. 2. и 3. кп.) доставља истражни судија списе завршене истраге гледе кривичних дела, која се гоне по службеној дужности, државном тужиоцу, да поднесе предлог, да се истрага допуни или да поднесе оптужницу, у колико не би нашао да нема основа за даље гоњење, а извешћује приватног тужиоца и приватног учесника као тужиоца о завршеној истрази, позивајући га, да у року од 14. дана поднесе оптужницу. Напротив је у кривичном поступку по закону о штампи (чл. 84. од. 1. зак. о шт.) предвиђено, да позиву гледе поднашања оптужнице мора претходити решење окружног као зборног суда у томе, да ли има

места, да се оптужени стави под суд или нема. Учињен је дакле изузетак од чисто оптужбеног принципа, јер тужиоцу након довршеног припремног поступка није стављено на вољу, да ли ће поднети оптужницу или неће, већ је исти везан на судско решење те тужилац неће моћи поднети оптужнице, ако суд реши, да тому нема места.

Окружни као зборни суд, доносиће решење о томе, да ли има места стављању под суд, испитаће предмет према стању стању списка и одлучиће о томе, да ли су се стекле процесуалне и материјално кривично-правне претпоставке за стављање под суд. У решењу тог свог задатка окружни суд држаће се у главном пропису, који су по кривичном поступнику одређени за апелациони суд, када поводом приговора решава о надлежности суда и о умесности оптужбе. Решење суда осниваће се на стварном основу, који пружају: тужба, одговор туженика, протуодговор тужиоца и одбрана туженика пригодом судског саслушања. Испоставе ли се код доношења судског решења окружног суда формалне погрешке у самом поступку, одредиће већ окружни суд, да се ове отстране. Тако на пр., ако истражни судија у припремном поступку није саслушао туженика, одредиће му окружни суд, да то изврши накнадно, а тек након тога донеће решење, да ли има места стављању под суд.

Решење о стављању под суд саопштава се одмах оптуженику и тужиоцу, овом потоњем, да изради оптужницу, коју он мора да поднесе суду у року од три дана. Ако је против решења о стављању под суд, поднета жалба, рок од три дана за поднос оптужнице рачуна се од дана, кога је решење апелационог суда достављено тужиоцу. Удовољи ли међутим тужилац позиву да поднос оптужнице већ у року од 3 дана након саопштења решења првог суда и буде ли решење првог суда, којим је тужилац позван да поднесе оптужницу, по апелационом суду оснажено, неће тужилац поднети нову оптужницу, већ ће предметом претреса бити оптужница, коју је тужилац поднео прије правоснажности решења о стављању под суд, Реши ли апелациони суд, да нема места да се окривљени стави под суд, а тужилац је већ поднео оптужницу, ова ће се тужиоцу вратити као беспредметна.

Оптужница се у смислу чл. 85. од. 1 зак. о шт. има поднети изравно суду, а не истражном судији, како је то предвиђено у § 203. од. 1. к.п.

Истражни судија и овде може једино испитивати предлог тужоцев, да се против окривљеника нареди истражни затвор или да се пусти у слободу. Ако истражни судија има разлога, да не пристане било на који од ових предлога, дужан је о томе одмах затражити одлуку суда. Пристане ли на такав предлог тужоцев или ако је суд својом одлуком наредио истражни затвор или пуштање у слободу, суд ће (а не истражни судија, како то предвиђа § 203. кп.) саопштити оптужницу окривљенику, а истовремено одредити и главни претрес, држећи се при томе рокова, предвиђених у чл. 85. од. 2. зак. о шт. (5 односно 10 дана).

Не удовољи ли тужилац позиву суда, да у року од 3 дана поднесе оптужницу или се не буде држао тог рока, суд ће (не истражни судија као у § 109. од. 3. кп.) сматрати, да је тужилац одустао од гоњења и поступак ће обуставити. Преклузивни рок за поднос оптужнице важи различно од прописа редовног кривичног поступника (§ 109 од. 2. кп.) и за државног тужиоца.

Против решења окружног суда има ли места да се оптужени стави под суд или нема, дозвољен је правни лек жалбе на апелациони суд, док против саме оптужнице нема приговора, како га предвиђа редовни кривични поступник у § 204. и сл. кп. Жалба се оправдава при самој изјави. Суд ће ову жалбу без оклевања послати са списима апелационом суду. О жалби решава апелациони суд саслушавши вишег државног тужиоца, затраживши по потреби пре решавања изјаву противне странке, но може он, ако устреба, наредити и допуњење списка или захтевати од суда првог степена потребно разјашњење (§ 331. од. 2. кп.).

Апелациони суд поводом жалбе против решења суда да ли има места, да се окривљени стави под суд или нема, упустиће се увек у претрес оба питања: о надлежности суда и о умесности решења, да ли се има или нема окривљени ставити под суд. Апелациони суд ће та питања просудити и онда, када се у жалби спомиње и само једно од ових.

Сматра ли апелациони суд, да је жалба окривљеникова основана, поништиће побијано решење, а по потреби ће донети и решење, које одговара закону. Недопуштено и неосновано жалбу апелациони суд ће одбацити (§ 331. од. 4. кп.).

Стављање под оптужбу стиче правну снагу доставом оптужнице окривљенику, односно, ако у то време решење о стављању под суд није јоште правоснажно, оним часом, када то решење задобије правну снагу. Последица је правне снаге оптужнице, да се неће више моћи побијати месна надлежност суда (§ 221 кп.).

Гледе садржаја саме оптужнице ваља истакнути, да се исти обзиром на сврху оптужнице да буде основом за главни претрес и пресуду о кривичном делу, којим се обеђује извесно лице, има удесити такв, да се јасно може разабрати од кога потиче и против кога гласи; какове чињенице и каквово кривично дело се уписује у грех окривљенику и каквим се доказима мисли тужилац против окривљеника послужити, те који суд држи надлежним. Свака оптужница у кривичном поступку по закону о штатпи мора садржати тачке, наведене у § 202. кп., а уз то обзиром на чл. 78. од. 1. зак. о шт. ради тачне ознаке кривичног дела од речи до речи оне изразе и реченице, цртеж и слике, у којима тужилац налази да постоји кривично дело.

Како против оптужнице није допустив приговор, већ је суд дужан да у року од 5 односно 10 дана одреди претрес, то суд неће испитати, да ли оптужница одговара пропису § 202. кп. и чл. 78. од. 1. зак. о шт. па је према тому могуће, да и таква оптужница, која није састављена у смислу речених прописа, буде предметом самог јавног претреса. Биће према тому дужност пред-

седатеља јавног претреса, да тужиоца који је поднео такову оптужницу, након читања на главном претресу, подучи, да оптужницу у формалном правцу а у смислу прописа § 202. кп. и чл. 78. од. 1. зак. о шт. надопуни.

17. Припреме за главни претрес

Различно од прописа § 214. кп., који предвиђа, да председник већа одређује дан за главни претрес, одређује чл. 85. зак. о шт., да по оптужници има суд одредити претрес, а не председник већа. Претрес се има одредити у року од 5 односно 10 дана и то у случају, ако нема сведока, који би се на претрес имали позвати, у року од 5 дана, а у противном случају у року од 10 дана. Према тому се 5. односно 10. дан након поднете оптужнице има одржати главни претрес. Обзиром на кратке рокове које предвиђа чл. 85. зак. о шт. немају се на претрес позвати сведоци, којима је боравиште изван територија окружног суда, пред којим је расписан главни претрес (чл. 73. од. 8. зак. о шт.), већ се доказ овим сведоцима има провађати у истражном стадију (види тумачење код чл. 73. зак. о шт.), али нема процесуалне запрете, да странке такoва сведока саме приведу пред суд. Гледе оптуженика наравно и овде важи преклузија чл. 73. од. 7. зак. о шт. У позиву за оптуженика (окривљеника) додаће се и опомена, да ће се претрес и у случају његовог изостанка одржати и изрећи пресуда, ако то не би било могуће, да ће се принудно довести (чл. 81. зак. о шт. у везу са § 383 од. 1. кп.). Ова опомена додаће се у позиву и онда, када се одређује претрес пред већем окружног суда, јер чл. 81. зак. о шт. у везу са чл. 3. закона о изм. зак. о шт. од 9. X. 1931. а противно пропису § 237. кп. предвиђа суђење у одсуству оптуженог и пред већем окружног суда.

Приватни тужилац и приватни учесник као тужилац упозориће се у позиву, да ће се, не дођу ли они или њихови заступници на претрес, узети да су одустали од тужбе, а приватни учесник који није тужилац и друга заинтересована лица, ако не могу доћи као сведоци, да ће се, ако не дођу, претрес извршити без њих и записник о њиховим изјавама прочитати.

За сведоке и вештаке обзиром на кратак рок, у којем се има одржати претрес, не важи рок, предвиђен у § 215. кп. Из истог разлога не може ни тужилац пре претреса захтевати допуну доказа, како ју предвиђа § 217. од. 1. кп., док је допуна доказа предложена по туженику, недопустива обзиром на пропис чл. 73. од. 7. зак. о шт.

По пропису чл. 88. зак. о шт. у свим случајевима, где се осуда на плаћање судских такса, трошкова кривичног поступка, накнаде штете и новчаних казни, има изрећи према издавачу и штампару, има се позив за главни претрес предати и издавачу и штампару, да се и они могу обранити. По истом пропису имао се је реченим лицима упутити позив за главни претрес и у случајевима,

предвиђеним у чл. 45. и 53., зак. о шт., по којима су према наређењу чл. 41. зак. о шт. писац, уредник, издавач, штампар и растурач сваки за себе одговарали према њиховој субјективној одговорности, а према прописима кривичног законика. Како је одговорност свих речених лица сада измењена чланом 11. измена закона о штампи од 6. јануара 1929., а по којем та лица за сва кривична дела учињена штампом одговарају заједно према одредбама кривичног закона, закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави односно према одредбама закона о штампи, то се сада позив за претрес има издавачу и штампару упутити у свим случајевима, а не само у оним, који су били предвиђени у чл. 88. закона о штампи.

18. Претрес пред окружним судом.

По чл. 3. изм. зак. и шт. од 9. октобра 1931. сва кривична дела из чл. 29. и 65. до 71. зак. о шт. суде окружни судови као ивокосни судови, а сва остала дела по закону о штампи окружни као зборни судови. Како су остала кривична дела по закону о штампи преступи, који се кажњавају затвором до 5 година, то ће их судити окружни судови као зборни судови у већу од тројице судија (§ 75. од. 2. бр. 1. кп.) од којих један председава. За сам главни претрес и пресуду окружног као зборног суда важе прописи §§ 222–294. кп., а исти прописи примењиваће се и за главни претрес пред судијом појединцем окружног суда, у колико ови по природи ствари нису ограничени само на зборни суд. Задатке председника суда у том случају врши судија појединац (§ 373. од. 1. кп.).

Изузетак од прописа §§ 222–294 кп. у поступку пред окружним као зборним судом предлежи у случају чл. 81. зак. о шт., који у свим случајевима дакле и пред окружним као зборним судом предвиђа суђење у одсуству окривљеника. Како чл. 81. закона о штампи предвиђа суђење у одсуству оптуженог и у оним случајевима, када окривљени уопће није испитан, јер се није одазвао позиву суда, а чл. 81. закона о штампи остао је обзиром на чл. 10. бр. 1. ув. зак. к. з. и к. п. и даље на снази, то код суђења у одсуству окривљеног неће важити прописи § 373. од. 2. кп., а по коме је претпоставка суђења у одсуству, да је окривљени у припремном судском поступку пре претреса испитан, већ ће се суђење моћи извршити и ако окривљени уопште није пре испитан.

19. Пресуда

Кад председник изјави, да је претрес довршен, повућиће се суд у већницу ради већања и изрицања пресуде. Ако суд и кад се је већ повукао да изрече пресуду нађе да ствар није зрела за мериторно решење и да треба разјашњења, он ће наредити да се доказни поступак допуни у присуству странака. Ова допуна може се једино тицати доказа, који су по оптуженом већ у одго-

вору изнети, а суд нађе, да нису извиђени или оних доказа, које износи тужилац, ма и на самом претресу, јер тужилац није везан на преклузију, која по чл. 73. од. 7. зак. о шт. важи једино за оптуженог. По извршеној допуни имају странке право да се изјасне и о успеху тих допуна.

Не одреди ли се допуна ни одложење претреса изрећи ће суд пресуду узимајући за основ чињенице, изнете у првобитној или на претресу измењеној оптужници.

Суд одлучује по својем слободном уверењу, да ли су чињенице на којима заснива пресуду, истините или нису. У оцени о важности и снази доказа суд и у штампарским предметима није везан за извесна доказна правила. Суд ће ако не одбије оптужницу (§ 267 кп.) и ако оптуженика не ослободи од оптужбе (§ 280 кп.) изрећи, да је оптуженик крив за кривично дело, за које се оптужује и какова се казнена ставка примењује, те какова и колика се накнада штете одређује и ко сноси трошкове кривичног поступка и око извршења казне имајући при томе у виду пропис § 314. од. 2. кп. као и пропис чл. 40. зак. о шт. Једнако ће у обзиру накнаде досуђене штете суд утврдити одмах у пресуди супсидијарну дужност издавача, да наплати ту накнаду, у колико се она не би могла наплатити од осуђених лица. Као накнада штете у смислу чл. 40. зак. о шт. долази у обзир материјална накнада по чл. 62. зак. о шт. као и накнада штете по начелима грађанског закона.

Различно од пресуде, у којој се утврђује супсидијарна дужност издавача и штампара гледе наплате трошкова и накнаде штете, јест решење, које предвиђа чл. 40. зак. о шт. Ово потоње решење јест деклараторне нарави а њиме се једино утврђује, да је супсидијарна дужност издавача односно штампара да плати трошкове и накнаду штете постала примарном. Као решење деклараторне вредности оно је одмах и извршно, јер је неспорност дужности утврђена већ пре изреченом правоснажном пресудом.

Ако суд оптуженика осуди на казну лишења слободе за дело политичке природе, изрећиће у пресуди, да ли му се код извршења казне признају или не признају олакшице, предвиђене у чл. 92. од. 2. зак. о шт. (§ 75—79 зак. о извршењу казни лишења слободе). Ове ће се олакшице по пропису § 281. од. 3. и 4. кп. оптуженику признати онда, ако дело није потекло из нечистих побуда нити показује зао карактер оптужеников нити су последице нарочито тешке, надаље и у случајевима, када је суд против оптуженог изрекао казну затвора, а обзиром на природу дела, личност учиниоца и обзиром на повод, побуду и последице дела сматра оправданим, да оптуженику призна те олакшице.

20. О правним лековима

А) УВОД

У редовне правне лекове, којима се коначна судска одлука може побијати закон о штампи убраја 1) жалбу и 2) незадовољство. Од жалбе, коју спомиње чл. 90. закона о штампи ваља разликовати жалбу против судских решења течајем поступка, која одговара жалби по § 328. кп. Директиву за правилно тумачење правних лекова, предвиђених у чл. 90. зак. о шт., дају прописи §§ 257—284 срп. к.п. По тим прописима је незадовољство редовни правни лек, који се може употребити против осудних пресуда првостепеног суда у циљу да апелациони суд побијану пресуду поништи и да донесе другу праведнију пресуду. Из § 264. срп. к.п. произлази, да се незадовољством може пресуда побијати 1) због ништавног поступка, на коме се темељи пресуда 2) због поступка о кривизи т.ј. о питању дела оптужениковог и одговорности оптуженика за то дело, 3) због казне или 4) због приватноправних потраживања. Напротив је по српском кп. жалба (§ 274. срп. кп.) редовни правни лек, који се може употребити против коначних пресуда и решења нижих судова у циљу, да касациони суд побијане пресуде или решења поништи. Према томе се жалба у смислу § 274. и сл. срп. кп. може оснивати само на наводу, да је пресудом повређен материјални или формални закон (§ 274. срп. кп.). Касациони суд поништаваће оне коначне пресуде и решења нижих судова, где би приметно, да су прописи и закони формални или материјални повређени. Успоредивши ове прописе са онима из § 332—358 и 390—410. новог кп. испоставља се, да се под правним леком жалбе из чл. 90. закона о штампи има подразумевати ревизија из § 335. новог кп., а под незадовољством из члана 90. закона о штампи потпуни односно непотпуни призив из § 390. односно § 332. новог кп. Како је чланом 3. закона о изменама од 9. X. 1931. измењен одељак 1.) чл. 73. зак. о шт., а по тим изменама суде о кривичним делима из члана 29. и 65 до 71. окружни као инокосни судови, а сва остала окружни као зборни судови, а чл. 90. закона о штампи нарочито истиче, да се противу решења и пресуде нижег суда може изјавити жалба и незадовољство вишем суду према надлежности, која потоња се пако равна по прописима редовног кривичног поступника, то се уважањем наређења §§ 332—358 и 390—410 новог кп. испоставља, да након отвореног претреса и по закону о штампи долазе као коначне одлуке у обзир једино пресуде првостепених судова, против којих су по новом кп. предвиђени следећи редовни правни лекови:

а) против пресуда окружних као зборних судова:

1.) ревизија по § 335. кп. Основи исте могу бити само повреде закона.

2.) Непотпуни призив по § 332. кп. Овим се пресуда побија само због одлуке суда о казни, о противно правним потраживањима, о трошковима кривичног поступка и око извршења казне

те признању и непризнању олакшица при извршењу казне. Непотпуним призивом може се побијати пресуда због одлуке суда о казни: само у толико, у колико пресудом није повређен закон. Пресуда због одлуке о казни побијаће се непотпуним призивом и онда, када се тиче суду остављеног избора између две или више врста казне, ублажавања казне, урачунавања или неурачунавања притвора или истражног затвора, урачунавања већ издржане казне, објављивања пресуде у новинама или одлуке суда о условној осуди.

б) против пресуде судије појединца окружног суда допуштен је потпуни призив у смислу § 392. кп. И у штампарским предметима потпуни је призив шири од ревизије, јер се њиме пресуда побија не само због повреде закона, него и због питања о кривци то јест због утврђених чињеница. Ово се указује оправданим будући да је код пресуде судије појединца могућност заблуде о питању кривице свакако већа него ли код зборног суда. Баш зато наређење § 339. кп. и допушта, да апелациони суд поводом потпуног призива против пресуде може да оцени и нове чињенице и нова доказна средства. Али и апелациони суд везан је овде на пропис § 73. од. 7. зак. о шт. те у неком случају неће моћи оцењивати нове чињенице и нова доказна средства, која је предложио тужени иза рока, предвиђеног у чл. 73. од. 4. зак. о шт. осим ако се односе на нова факта, која је тужилац током поступка изнео или ако тужени доказима тужитеља буде изазван да са своје стране предложи нове доказе.

У обзиру одлуке о приватно-правним потраживањима ваља истакнути, да према наређењу § 332 од. 3. новог кривичног поступника у поступку пред окружним као зборним судом одлуку о приватно-правним потраживањима може побијати само оптуженик, његов законски заступник, његови наследници, док оштећеник, ако га суд упуту сасвим или делимице на грађанску парницу, нема против тога правног лека. Изнимка од тога установљена је у § 394. од. 1. кп. у поступку пред судијом појединцем окружног и среског суда, у којем је случају дозвољен и приватном учеснику призив због одлуке о приватно-правним потраживањима, ако је са овим делимице упућен на грађанску парницу. Док примена ових прописа на материјалну накнаду имовинске штете у штампарским предметима не задаје потешкоће, настаје питање, у колико ове долазе до примене код пресуда, којом се у смислу § 62. зак. о шт. досуђује материјална накнада за идејалну штету. Исправни одговор за ово даје пропис § 305. срп. кп. Штета се по § 305. срп. кп. састоји како у стварно насталој штети, тако и у изгубљеној добити као и у штети за повреду личности или части. Пропис § 305. срп. кп. предвиђао је дакле незадовољство због одлуке о тој штети. Разбира се према тому да је у српском кп. била с процесуалног гледишта изравнана одлука о стварно насталој штети оној за повреду личности или части, а коју потоњу предвиђа код клевете § 215. а) срп. кз. а и § 62. зак. о шт. Уважив ово ваља да се с једнаког гледишта просуди и по новом кри-

вичном поступнику процесуално правни карактер такве накнаде идејалне штете. Она по новом кривичном поступнику долази у обзир као приватноправно потраживање оштећениково, које оштећеник мора остварити под уветима, које зато поставља нови кривични поступник и процесуалноправни положај оштећеников у обзиру реализирања захтева на одштету не може бити повољнији од оног, који кривични поступник предвиђа код оштећеника гледе реализирања материјалне штете. Како је за клевету из § 52. и сл. закона о штампи а у смислу наређења чл. 3. закона о изменама од 20. октобра 1931. надлежан окружни као зборни суд, то ће у смислу § 332. од. 3. кп. и одлуку о материјалној накнади за идејалну штету моћи непотпуним призивом побијати само оптуженик, његов законски заступник и његови наследници. То одговара и материјалноправном карактеру овог дела судске одлуке, која се обзиром на то, што гледе њега нема упућивања на грађанску парницу, већ се о њему има одлучити у самом кривичном поступку, не може сматрати ни казном, а ни одштетом у смислу наређења кривичног поступника. (види тум. код чл. 62, зак. о шт.).

Б. РЕВИЗИЈА (ЖАЛБА)

1. Успоредивши пропис чл. 90. зак. о шт. с онима § 339, 340 и 341. кп. разбира се, да између поступовних прописа зак. о шт. и оних кривичног поступника постоје гледе облика и рока за ревизију као и гледе поступка пред првостепеним судом битне разлике и то: 1.) што се по закону о штампи у сваком случају имаде жалба предати (изјава и оправдање) за три дана по саопштеној одлуци, која се побија, 2.) што се односна акта у сваком случају спроводе вишем суду у року од 24 сата по истеку рока за жалбу, дакле и у оним случајевима, у којима је по редовном кривичном поступнику првостепени суд (§ 341. кп.) овлаштен, да ревизију сам одбије. Посмотре ли се ови поступовни прописи закона о штампи с онима редовног кривичног поступника, испоставило би се обзиром на чл. 10. бр. 1. ув. зак. за законик о судском кривичном поступку од 16. II. 1929., да у поступку по закону о штампи неби важили сви они прописи редовног кривичног поступника, који су у опреци са горе назначеним темељним разликама закона о штампи, а то су: 1.) сви прописи, који предвиђају инако рачунање рока од три дана за најаву и евентуално оправдање ревизије, него ли је оно, одређено у чл. 90. зак. о шт. б) сви прописи, који овлашћују јудекса о кво на решавање жалбе. Ради јаснијега разумевања овога питања нужно је, да се у темељним потезима оцртају прописи општег кривичног поступника у погледу поступка код ревизије. По пропису § 339. кп. ревизија се изјављује код суда који је изрекао пресуду за три дана по објављењу пресуде. Ако оптуженик није био присутан при објављивању пресуде, тече му рок за изјаву од три дана, када му је пресуда саопштена или достављена (§ 290. кп.). Надаље се у § 340. од. 1. кп. одређује, да жалилац има право, да за даљих

осам дана, пошто му је достављена пресуда односно пошто је изјавио ревизију, преда суду оправдање ревизије. Он мора, ако хоће да му се жалба узме у претрес, у изјави или у оправдању назначити појединце, јасно, одређено повреде закона (§ 336. бр. 1-10. и § 337. бр. 1-3 кп.), а ако приговора погрешкама и недостатцима поступка и чињенице које садржају те погрешке и недостатке. У колико жалилац овому пропису не удовољи, ревизији ће по § 341. бр. 2. кп. одбити сам окружни суд, односно по § 345. од. 1. бр. 1. одбациће ју касациони суд, ако ју по § 341. бр. 2 кп. није већ одбио окружни суд.

Оправдање ревизије може се према образложеном спојити и с најавом, а може се предати и засебно. По благовременој изјављеној ревизији доставиће се жалиоцу препис пресуде ради оправдања ревизије. Оправдање ревизије има се предати у непрекорачивом року од осам дана рачунајући од дана, пошто је жалиоцу достављена пресуда односно пошто је изјавио ревизију.

Како чл. 90. зак. о шт. предвиђа једино изјаву ревизије (жалбе), а наређује да се ова изјава има предати у року од три дана по саопштеној одлуци, а 24 сата након измака рока за жалбу, да се већ списи имаду поднети вишем суду, произлазило би, да у поступку по закону о штампи а обзиром на чл. 10. ув. зак. од 16. II. 1929. неби имао важити пропис § 339. од. 1. к.п., који предвиђа, да се по благовремено изјављеној ревизији има жалиоцу доставити препис пресуде ради оправдања ревизије, већ да би се по чл. 90. зак. о шт. изјава, а и евентуално оправдање ревизије имали предати у року од три дана по објављивању пресуде, јер се већ 24 сата по истеку рока за ревизију има предмет спровести вишем суду (касационом суду).

Нема двојбе, да досад разложено тумачење прописа чл. 90. зак. о шт. и доиста одговара самом тексту закона, али је оно у протимби са сваћањем законодавца код нормирања прописа чл. 90. закона о штампи.

Пропис чл. 90. зак. о шт. ослања се најме гледе сваћања правног лека жалбе на § 274. срп. к.п. у коме се каже: „Касациони суд поништаваће оне коначне пресуде и решења нижих судова где би приметио да су прописи и закони формални или материјални повређени“. Према тому су у § 274. срп. к. п. постављена само општа правила о материјалним и формалним разлозима ништавости те је Касационом суду остављено да у поједином конкретном случају оцени, да ли пресуда почива на материјалној или формалној повреди закона. Српски к.п. за жалбу не истиче изречно образложење као услов да она важи, и закон не овлашћује Касациони суд да жалбу одбаци зато што је необразложена, ако се само њоме тврди, да је нападнута пресуда незаконита и ако се изрично тражи поништење. Уз то по срп. к.п. првостепени суд по службеној дужности једино испитује благовременост жалбе § 259. од. 2. срп. к.п.) и одбацује је решењем, ако нађе да је неблаговремено поднета. Поступак пред касационом судом по срп. к.п. је у сваком случају посредан, јер се странке не позивају,

он се састоји из читања жалбе, побижане пресуде и аката која је првостепени суд послао и то у седници касационог суда. Нема према тому по срп, к, п, првостепени суд овлашћења, да жалбу одбије, јер нису у њој изречито назначене повреде закона, а Касациони суд по службеној дужности уважаје повреде закона, које нађе поводом најављене жалбе и ако оне нису изречито споменуте. Надаље по срп. к.п. уопште нема пред Касационом судом непосредних јавних претреса.

Све ово упућује на то да чл. 90. зак. о шт. ваља тумачити према духу закона зак. о шт., којему је био циљ, да одређивањем скраћених рокова у чл. 90. зак. о шт. убрза сам поступак, ну без интенције, да тиме дира у битне поступовне прописе кривичног поступника о правним лековима.

Према тому пропис чл. 90. зак. о шт. ваља сада тумачити складно са наређењима § 339. и сл. новог кривичног поступника. По овима се ревизија (жалба по зак. о шт.) изјављује код суда који је изрекао пресуду, за три дана по објављењу пресуде. Након благовремено изјављене ревизије (жалбе по зак. о шт.) доставља се жалиоцу препис пресуде ради оправдања ревизије, изузевши да је он при изјави оправдао ревизију или да се је достављања одрекао. Ако оптуженик није био присутан при објављивању пресуде, тече му рок за изјаву од дана, када му је пресуда саопштена, или достављена (§ 339. од. 1. к.п.). И у штампарским правима има жалилац право, да за даљих осам дана, пошто му је достављена пресуда, односно пошто је изјавио ревизију, преда суду оправдање ревизије. Он мора, ако хоће да му се жалба узме у претрес, у изјави или у оправдању нагласити појединце, јасно и одређено повреду закона, јер ће му у противном случају сам окружни суд ревизију (жалбу) по § 341. бр. 2. к.п. одбити, односно и Касациони суд по § 345. бр. 1. одбацити, ако би ју првостепени суд и унаточ наређења § 341. бр. 2. Касационом суду послао.

Ако ревизија одговара законским прописима, саопштиће се један примерак преданог оправдања противној странци с упуством да може за 8 дана предати суду своје противразлоге писмено или у записник код суда. (§ 343. од. 1. к.п.). Суд ће, чим прими ове противразлоге или их се овлашћеник одрече или чим истекне рок, одређен за њихову предају у року од 24 сата (чл. 90. зак. о шт.); послати све списе Касационом суду на решење.

Поступак пред Касационом судом равна се по прописима §§ 345-356 к.п. Нарочито ће се у свим случајевима, које предвиђа § 344 од. 4. к.п., наредити дан за јавни претрес пред Касационом судом. Обзиром на пропис § 347. од. 1. к.п., који предвиђа, да странкама има остати за припрему рок од осам дана од доставе обавештаја о претресу те обзиром на околност, што ваља понајпре донети решење, прописати и отправити га, гдекад у удаљене крајеве, неће бити могућности ове ствари решити у року од 15 дана, који предвиђа чл. 90. зак. о шт.

2) И у штампарским предметима има ревизији места само онда, ако је пресудом повређен формални или материјални закон (§ 335. к.п.). Разлика према општем кривичном поступнику постоји код повреда формалног закона из § 336. бр. 1. к.п., јер по закону о штампи (чл. 84.) нема места приговору против оптужнице. Уместо тога моћи ће се побијати пресуда због повреде из § 336. бр. 1. к.п. ако апелациони суд, који је решавао о жалби против решења о стављању под суд, није био надлежан. У обзиру повреде из § 336. бр. 5. к.п. ваља истакнути, да се на њу неће моћи оптуженик позвати у ревизији, ако је суд против предлога његова донео решење, да се немају провести докази, које оптуженик није благовремено предложио у року, предвиђеном у чл. 73. од. 7. закона о штампи, осим ако се односе на нова факта, које је тужилац током поступка изнео или ако је тужени доказима тужитеља био изазван, да са своје стране предложи нове доказе. Како чл. 81. закона о штампи предвиђа и суђење у отсуству оптуженог, то се због повреде из § 336. бр. 3. к.п. неће моћи побијати пресуда изречена у отсуству оптуженог, када оптужени, премда прописно позван, није дошао на претрес.

Ц) НЕПОТПУНИ ПРИЗИВ (НЕЗАДОВОЉСТВО)

Обзиром на чл. 90. зак. о шт. и § 333 од. 1. к.п. непотпуни призив изјављује се код суда, чија се пресуда побија, за три дана по објављивању. Ако оптуженик није био присутан при објављивању, тече му рок за изјаву од дана саопштења или достављања (§ 290 к.п.). Пошто је призив благовремено изјављен доставиће се жалиоцу препис пресуде ради оправдања призива. За даљих осам дана по достављању односно по изјави жалилац има право да преда суду оправдање призива, у коме ће, ако то већ није учињено у изјави навести и тачке пресуде, која побија (§ 333. од. 1 и 2. к.п. — види гледе оправдања призива тумачење под б/1).

Гледе саопштавања призива противнику важи пропис § 333. од. 4. к.п. Поступак о непотпуном призиву равна се по §§ 334. и 353. к.п.

Одлуку о приватно-правним потраживањима може у смислу § 332. од. 3. к.п. побијати само оптуженик, његов законски заступник и његови наследници.

Поступак с непотпуним призивом равна се по пропису § 334. к.п., односно по § 353. к.п., ако је призив (незадовољство) у вези са ревизијом (жалбом).

Д) ПОТПУНИ ПРИЗИВ (НЕЗАДОВОЉСТВО)

Како по чл. 3. зак. о изм. од 9. октобра 1931. дела из чланова 29 и 65—71 зак. о шт. суде окружни као инокосни судови, то је против пресуде тих судова допуштен потпуни призив по § 390. к.п. (незадовољство: чл. 90. зак. о шт.). Изјава призива има

се по § 394. од. 2. к.п. у савезу са чл. 90. зак. о шт. изјавити код суда, који је судио за три дана по објављивању пресуде. За окривљеника, против кога је изречена пресуда у његовом отсуству, тече овај рок од дана доставе пресуде (§ 333. од. 1. ст. 2. к.п.). Лице, које је изјавило призив, има право да за осам дана по изјави призива или ако је оно пре изјаве или при самој изјави затражило да му се достави препис пресуде, по достави овога, преда суду оправдање призива (види гледе оправдања призива тумачење б/1). Примерак оправдања призива доставља се другој странци, која може предати противразлоге (§ 396 од. 1. к.п.).

У оправдању призива може лице, које је изјавило призив да наведе и нове доказе и нове чињенице ако их има, назначивши тачно све околности, које су подесне за оцену важности тих доказа и чињеница. Изузимају се докази оптуженика, које исти није предложио у року, предложеном у чл. 73. од. 7. зак. о шт., сем ако се тичу нових факта, која је тужилац током поступка изнео или ако тужени доказима тужитеља буде изазван, да са своје стране предложи нове доказе. Касно дату изјаву или оправдање призива одбациће сам првостепени судија, како то предвиђа § 395. од. 3. к.п.)

Е) МОЛБА ЗА ПОВРАЋАЈ У ПРЕБАШЊЕ СТАЊЕ

Против пресуде, изречене у отсуству окривљеникову, може овај поред призива у року, предвиђеном за изјаву призива предати и молбу за повраћај у пређашње стање, у којој оправдава своје изостајање (§ 391. к.п.). Општи кривични поступник ту молбу предвиђа једино у поступку пред судијом појединцем, јер по општем кривичном поступнику нема места суђењу у отсуству оптуженог пред окружним као зборним судом; напротив чл. 81. закона о штампи предвиђа и суђење у отсуству оптуженог и пред окружним као зборним судом (чл. 3. закона о изменама од 9. октобра 1931.).

Савезно с тиме предвиђено је и у чл. 82. зак. о шт., да оптужени, који није присуствовао истраји или претресу може и сам изјавити незадовољство, призив или жалбу против судских одлука, али потпис на таквом правном леку мора бити оверен од ма какве власти.

Разбира се према тому, да чл. 82. закона о штампи код суђења у отсуству оптуженог предвиђа осим жалбе и незадовољства и правни лек „призива”. Српском кривичном поступнику био је непознат појам правног лека „призива”, док је хрватски казнени поступник против пресуде, изречене у отсуству оптуженика (§ 368. хрватског казног поступника) предвиђао правни лек „приговора”. Како чл. 82. зак. о шт. уз правне лекове жалбе и незадовољства (ревизије и призива) наводи наполе правни лек „призива”, а јасно је, да се тај назив не тиче правних лекова, које нови кривични поступник означаје као ревизију и призив, то је правни лек призива предвиђен у чл. 82. зак. о шт. идентичан са „приго-

вором”, предвиђеним у § 368. хрв. к.п., и с молбом за повраћај у пређашње стање, коју предвиђа § 391. новог крив. пост. Обзиром на пропис чл. 10. бр. 1. ув. закона од 16. II. 1929., моћи ће према тому, оптуженик, који је у отсуству осуђен, изјавити тај правни лек назива „молбом за повраћај у пређашње стање” применити у штампарским предметима изнимно и о поступку пред окружним као зборним судом.

Б) ЗАХТЕВ ЗА ПОНАВЉАЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Захтев за понављањем кривичног поступка има свој разлог а и ограничење у изједначењу материјалног са формалним правом. Према тому и питање о понављању кривичног поступка ваља размотрити с два гледишта и то с једнога формалнога, које се осврће на консумирајући учин судачке изреке, а с другога материјалнога, када треба одлучити, да ли је судачка одлука у складу са захтевима правичности. Исходиштем за просуђење допустивости понављања поступка и правног уређења тог поступка могу бити оба истакнута гледишта — према тому, да ли се на једно или друго полаже више важности. Али у једном и другом гледишту превалада начело, да је циљ кривичног поступка оживотворење материјалне правичности.

Институција понављања поступка задобива стога одлучни значај у поступцима, у којима иницијатива за прибављање доказа прелази посвема на странке, а уз то је прихваћено концентрационо начело, према којем је ограничен начин одбране окривљеникове.

Пресуда суда, донета у такову поступку, садржаје једино формално право. Ту лако наступа сукоб између формалнога права створеног правоснажном пресудом и материјалних основа пресуде.

Закон о штампи од 6. септембра 1925. прописао је засебне поступковне прописе за вођење поступка гледе кривичних дела, учињених штампом, од којих у погледу проналаска формалнога права долазе нарочито у обзир прописи чл. 73 и 86. зак. о шт. Чл. 73 зак. о шт., како је већ пре образложено, у погледу доказа туженога прихваћа концентрационо начело, да сва доказала ваља изнети једновремено. Према томе може тужени на главном претресу предложити такове доказе, које није навео у своме одговору, осим ако се ови односе на нова факта, која је тужитељ изнео током поступка или ако тужени буде изазван доказима тужитеља, да са своје стране предложи нове доказе.

Уз то по прописима чл. 86. закона о штампи иницијатива за прибављање доказа прелази посвема на странке. Суд није дужан, да преузме иницијативу за прибављање доказа — он ће једино прибављати доказе, које су му странке означиле, а које је као важне примио. Услед речених ограничења начина обране туженога и пресуда самога суда може се једино темељити на доказима и чињеницама, које је тужени правовремено изнео. Она је у извесној одређеној форми израз истине, која је поткрепљена стањем списка, те стога она постаје формалним правом, а то тим

већма, што и виши судови не могу своје изреке темељити на доказима и чињеницама, које нису благовремено код првога суда изнете.

Још јасније се ово формално право одразује у правореку, који суд доноси у преклузивном поступку код случајева, где окривљени позивањем на сведоке изван судскога подручја настоји одуговлачити претрес.

Овде се преклузија тичу једнако оних доказа, који су доиста изнети у сврху одуговлачења поступка, ну једнако и оних, који су посве реални.

Од ових поступковних прописа закона о штампи посвема се разликују поступковни прописи новог кривичног поступника, по којима сабирање доказа спада у дужност суда, те је суд и субјекат, који се има бринути око провађања доказа. Ово нарочито сабирање доказа у сврху проналаска материјалне истине проведено је посве доследно и ту нема преклузија, већ напротив суд може закључити, да се имаду прибавити и она доказна средства, којих су се обадве странке одрекле, ако мисли, да ће се на основу ових доћи до материјалне истине. Та доследност новог кривичног поступника у циљу проналаска материјалне истине засиже дапаче и у сам поступак обнављања, па је овај проблем у овом стадију поступка тек ограничен каутелами, које су установљене у корист туженога, а о којима ће бити касне говора. Према овому и пресуда суда, која је створена у том поступку не садржаје једино формално право, већ и приближну сигурну основу, која одговара истини. Али се по себи разумева, да и та истина није апсолутна, већ се темељи једино на стварној подлози, која је лабилна као и настојање човјека, да пронађе праву истину.

Крај тако опречних поступковних прописа зак. о шт. са онима новог кривичног поступника гледе начина провађања доказа и проналаска права, улази институција понављања кривичног поступку у поступку по закону о штампи као допуњавање и поправљање стварне подлоге, на којој почива правоснажна пресуда о штампарским предметима.

Закон о штампи додуше нема изричитих законских прописа гледе понављања кривичног поступка, али по чл. 59. тога закона важе све одредбе општих кривичних поступника, који се не противе прописима закона о штампи што произлази и по наређењу чл. 10 ув. закона кривичног поступка. Јасно је према тому, да прописи новог кривичног поступка у погледу понављања кривичног поступка важе и за штампарске предмете, у колико нису у противности са прописима закона о штампи.

Ради одговора на питање, да ли такове противности постоје, које би искључивале важност редовног поступника у обнављању кривичног поступка, нужно је да се у кратким цртама изнесе појам и општа карактеристика тога института по новом кривичном поступнику.

Начело новог кривичног поступника, да се имаде пронаћи материјална истина, проведено је како је већ горе образложе-

но, и у институту обнављања кривичнога поступка, и ако су с једне стране у интересу ауторитета казног правосудја и његових правоснажних решидаба, а с друге стране ради очувања грађанске слободе туженика одређени тој обнови извесни услови и ограничења. Циљ пако института понављања по новом кривичном поступнику јест тај, да се казно-правни спор, који је докончан с посве формалних разлога, настави по захтеву материјалне истине. Према овому се може захтев за понављање кривичнога поступка означити као ванредни правни лек против правоснажних судских решидаба, који има за циљ, да се судска решидба, која претставља формално право, поништи и замени новом, која се добива поновним претресом и пресуђењем предмета у сврху проналаaska материјалне истине.

Апстрахирајући од института, сродних са понављањем к.п., а истакнутих у §§. 359, 360 к.п., те од изванредне ревизије по §§. 354, 355 к.п. која овде не долази у обзир, нови кривични поступник у поступку ради злочинства и преступка лучи случај понављања кривичног поступка, обустављенога пре главнога претреса, од случаја понављања кривичног поступка, довршенога пресудом.

У првом се случају по § 361 к.п. претпоставља, да је обустављен кривични поступак против извеснога лица у току припремнога или прелазнога поступка и да је обуставна одлука постала правоснажном. Предлог за понављање кривичног поступка у оваковим случајевима може поднети овлашћени тужилац (§ 361 к.п.). Али је право приватнога тужиоца ограничено тиме, што он неће моћи тражити понављања кривичног поступка у овом случају, ако је изреком или прећутно одустао од тужбе (§ 361 од. 2. к.п.). Изузима се случај, ако је кривични поступак обустављен зато, што приватни тужилац у остављеном му року није предао оптужницу или што није дошао на главни претрес, а он докаже, да су га несавладиве сметње спречиле, да поднесе оптужницу или да дође на претрес. У тим случајевима може се ипак допустити понављање поступка, ако то тужилац затражи, за три дана по престанку сметње и ако у првом случају уједно поднесе оптужницу. Претпоставке, по којима овлаштени тужилац у смислу § 361 од. 1. к.п. може захтевати понављање јесу: 1. да није наступила застара, 2. да се поднесу нови докази, којих није било у пређашњем поступку, а који су подобни доказати кривњу окривљеника. Како кривични поступник по закону о штампи ни на једном месту није ограничио тужиоца у вођењу доказа, а нити је одредио какова преклузија, ако тужилац на време не наведе доказе, то примена прописа новог кривичног поступника о понављању у припремном и прелазном поступку, а обзиром на кривична дела учињена штампом, уопште не може правити потешкоћа.

Друкчије се ствар има размотрити гледе понављања кривичног поступка довршенога пресудом. Ово се понављање по кривичном поступнику може тражити у корист осуђенога лица (§

362 к.п.) и на штету лица, које је било ослобођено од оптужбе или је ван случаја, поменутих у § 359 бр. 1. к.п. оптужба правоснажном пресудом одбивена (§ 364 к.п.) или је осуђено по блажем казном закону (§ 365 к.п.).

Понављање кривичног поступка у корист правоснажно осуђенога лица може се захтевати у сврху, да правоснажно осуђено лице буде или посве ослобођено или суђено по блажем кривичном закону. У корист правоснажно осуђенога лица се може, понављање захтевати, ако постоје извесне у закону таксативно набројене претпоставке, а те су 1.) да се докаже, да је осуђујућа пресуда проузрокована каквим кривичним делом кога од оптуженога различитог лица или 2.) да се поднесу нове чињенице или нови докази, који су сами по себи или у вези с раније извиђеним доказима подобни, да проузрокују ослобођење оптуженог или осуду због таковог дела, на које се има применити блажи кривични закон 3.) ако су због истог кривичног дела изречене две или више пресуда па се успоређењем тих пресуда, односно чињеница, на којима се те пресуде оснивају, мора по логичном закључку доћи до спознаје, да је једно или више од тих лица невино или криво само за таково кривично дело, на које се има применити блажи кривични закон од онога, по коме је суђено.

На штету оптуженикову може се захтевати понављање под претпоставком, да је оптуженик још жив и да кажњивост дела није докинута застаром. Ово се понављање може допустити у циљу, да лице, које је у пређашњем поступку било правоснажно ослобођено или за које је ван случаја, поменутих у § 359 бр. 1. оптужба правоснажном пресудом одбивена, буде осуђено или да се оптуженик за дело, за које је правоснажно осуђен, пресуди по строжем кривичном закону. Уз ове опште претпоставке мора да предлеже и ове засебне: 1) да је пријашња пресуда проузрокована кривичним делом оптуженога или трећег лица или 2.) да оптуженик након правоснажно довршеног поступка пред судом или ван суда веродостојно призна дело или 3.) да се појаве нове чињенице и докази, који су сами по себи или у вези с раније извиђеним подобни да утврде кривњу окривљеникову. Уз то има места обнављању кривичног поступка на штету правоснажно осуђенога лица и ради тога, да оптужени буде строже кажњен; таково понављање дозвољено је једино у таксативно набројеним случајевима, § 365. к.п. код очитог неразмера између правоснажно изречене казне и оне казне, која би се услед наступа околности, предвиђених у § 364 бр. 1. и 2. изрећи имала.

Примена свих ових прописа на понављање кривичног поступка у штампарским предметима не наилази на потешкоће, изузевши једино оне, које понављање кривичног поступка чине овисном од околности, да се пруже нови докази, који су сами по себи или у вези с пре извиђенима подобни доказати кривњу оптуженикову, буд узроковати потпуно ослобођење оптужениково или барем осуду по блажем или строжем кривичном закону. Ну у

случајевима понављања кривичног поступка на штету оптуженикову изнашање и изведба нових доказа након изречене правоснажне пресуде не уноси у саме поступовне прописе закона о штампи изнимно сваћање, јер закон о штампи, како је већ прије образложено, не ограничава тужитеља у изнашању и изведби његових доказа. Пропис чл. 73. од. 7. зак. о шт. проведбу доказа ограничава тек на штету оптуженикову док прописује, да на доказе, које би оптужени предложио иза рока од 8 дана након уручене тужбе, неће суд узети обзира, осим ако се односе на нова факта, која би тужилац током поступка изнео или ако тужени доказима тужитеља буде изазван да са своје стране предложи нове доказе.

Намеће се по себи питање, да ли ово ограничење обране оптуженикове, прописане у чл. 73. од. 7. зак. о шт. важи и за обнављање кривичног поступка или другим речима: важи ли начело поступовних прописа закона о штампи да се има пронаћи формално право и за обнављање кривичног поступка у штампарским предметима или напротив применом прописа о понављању кривичног поступка, како их садржи општи Законик о кривичном поступку, наступа измена тога начела онамо да се у стадију обнављања има безуветно пронаћи материјална истина.

Образложено је већ пре, да и општи кривични поступник у настојању за проналаском материјалне истине не полази до крајних граница, већ је одредио знатна ограничења ради очувања ауторитета казненога правосуђа и грађанске слободе оптуженога лица. Најважније такво ограничење тиче се управо нових доказа и чињеница, с којима се захтев за понављање поткрепљује код понављања кривичног поступка на штету осуђеника. У том случају нови докази морају бити у истину нова реперта, а то значи, да су се појавили тек по изреченој пријашњој пресуди, и да нису биле нити могле бити познате тужиоцу у пријашњем кривичном поступку. Различно је код понављања кривичног поступка у корист осуђенога лица. Ту је споредно, да ли је осуђеник већ пре знао за те доказе, па их је хотице заћутао или није знао за ње.

Успоредив прописе општег кривичног поступника о понављању кривичног поступка са поступовним прописима поступка у штампарским предметима разбира се одлучна опречност целога система. Прописима закона о штампи ограничава се преклузијама обрана окривљеника у погледу придонашања нових доказа за трајања поступка. Напротив прописи општег кривичног поступника о понављању ограничавају тужиоца код стављања захтева за понављање кривичног поступка на штету оптуженикову, док обрану оптуженикову у случајевима понављања у корист оптуженога не спречавају ни у којем погледу.

Указује се дакле оправданим питање, да ли ограничење обране туженика, а одређене су од. 7. чл. 73. зак. о шт., важи и за поступак понављања у корист правоснажно осуђенога лица, или је напротив дозвољено туженику, да у поступку понављања предло-

жи и оне доказе, које је у самом поступку, јер их је прекасно предложио, био изгубио.

На то питање може се једино одговорити, ако се сврати пажња иним поступцима, који својим прописима иду једино за проналаском формалног права. Како су модерни казнени поступници од тога циља посвема отступили, то се у њима уопште не може наћи ослон за решење тога питања. Али се зато више подлоге налази у старијим грађанским поступцима, који су својим прописима посвема провели начело слободне расположбе странака, те проведбу доказа чине овисном о околностима, да странке понуде доказ у законито време и у законитом реду (на пр. хрв. грађ. парб. пост. из год. 1852.) а ипак ти парбени поступници, који се могу сматрати типом скроз формалистичнога поступка, не искључују понављање услед ново придонетих доказа и ако су ова преклузијом у самом поступку била изгубљена, јер нису пронађена била у законито време и у законитом року. Тим више ово мора да важи у кривичном поступку, којем је у главном циљ, да једино кривац буде приведен казни. Уз то је пропис чл. 73. од. 7. зак. о шт. који ограничава обрану туженога, изузетна одредба, којој је сврха, да се спречи одуговлачење поступка, а започети поступак да се чим пре доврши.

Према томе није била интенција законодавца, да ограничење обране оптуженика пренесе и у изванредни стадиј поступка, већ се мора закључити, да је и у штампарским предметима циљ поступка понављања оживотворити материјалну правичност и за ову утврдити основе без икаквих преклузија.

Штампарско право према закону о штампи од 6. августа 1925 и изменама и допунама од 6. јануара 1929. (Службене Новине од 6. јануара 1929. бр. 6; прештампано у Службеним Новинама од 9. јануара бр. IV. под бр. 10.) те изменама и допунама у Кривичном Законику, Законику о судском кривичном поступку, Закону о штампи и Закону о извршавању казне лишења слободе од 9. октобра 1931. бр. 121300 (Службене Новине од 20 октобра 1931. бр. 245.). (Текст са тумачењем)

ГЛАВА I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.

Члан 1.

Штампа је слободна. Слобода штампе састоји се у неспреченом исказивању мисли у новинама или другим штампарским предметима или у сликама, цртежима или у другим предметима, механичким или хемијским путем направљеним за умножавање, који су намењени јавности, или у тако умноженим и растуриеним предметима, у границама Уставом и државним законима одређеним.

I. чл. 12. Устава Краљевине Југославије од 3. септембра 1931: Сваком је слободно у границама Закона изразити своје мишљење путем речи, живе и писане, сликама и другим сходним средствима.

II. Легална дефиниција штампарског производа по чл. 1. закона о штампи подудара се са легалном дефиницијом штампаног списка по чл. 5. срп. закона о штампи. Одлучни критериј штампаног списка је форма, којом је направљен. Није потребно, да је средство таково, да се с њиме истовремено може сачинити више екземплара већ је довољно, да је средство таково, да се с њиме може сачинити више екземплара — један за другим. — У штампане списе ваља убројити и продукте машине за копирање, ну немају се штампаним списима сматрати текстови, који су на писаћој машини начињени, ако се и ти текстови имаду растурати. И фотографије су штампани списи и то без обзира на то, да ли репродуцирају уметничко дело или слику извесног лица или коначно само предмет природе.

У штампане списе ваља убројити и поштанске карте са сликама или текстом затим музикалија са текстом или тумачењима. Ако нотално дело садржи само мелодију а не текст песме, не може се сматрати штампаним списом у смислу чл. 1. закона о штампи.

III. Штампани списи, који су направљени само за приватну употребу не потпадају под закон о штампи. Напротив по закону о штампи одговарају ипак она лица, која такве штампане списе касније намењују јавности.

Чл. 2.

(Укинут законом од 6. јануара 1929.) гласио је:

Не може се установити никаква превентивна мера која спречава излагање, продају и растурање списка и новина, осим у случајевима које предвиђа Устав.

Чл. 3.

За штампање новина и списка није потребно овлашћење ни од какве власти нити је за штампање и излагање њихово потребно полагање каквог новчаног јемства у виду кауције.

(види код чл. 4 зак. о шт.).

Чл. 4.

Штампарске и књижарске радње као такве у погледу њиховог отварања подлеже одредбама трговачког закона и закона о радњама.

Оне морају бити протоколисане код надлежне власти пре отпочињања рада.

I. По пропису § 1 бр. 15. закона о радњама од 5 новембра 1931. год. не потпада под закон о радњама издавање и растуравање периодичке штампе.

II. У смислу § 3 од. 2. зак. о радњама од 5. новембра 1931. радње за које је обзиром на нарочиту вештину ручног рада (§ 23. закона о радњама) потребна стручна спрема, могу се обављати само на основи претходног доказа спреме стечене учењем и практичним радом по наређењу закона о радњама. По пропису § 23. цит. закона у занатске радње у смислу § 3. од. 2. истога закона имаду се убројити штампари, литографи и ксилографи (§ 3. ст. 2. бр. 15. цит. закона).

По § 24. од. 4. цит. закона лице, које већ има стручну спрему за неку занатлијску радњу може да ову радњу обавља и преко пословође који испуњава опште услове и поднесе доказ стручне спреме за обављање дотичне занатске радње. Када се једно од занимања побројаних у §. 23. цит. закона обавља на фабрички начин тада није потребан доказ стручне спреме § 24. од. 5. цит. закона.

По § 60. бр. 14. цит. закона имаду се новинарске агенције сматрати радњама, које се у смислу § 3. став 1. тач. 2. цит. закона могу обављати једино уз дозволу. По пропису § 63. цит. закона новинарске агенције не могу се обављати посредством пословође.

У смислу § 102. бр. 1., и 10. цит. закона издавање дозволе за новинарске агенције спада у надлежност бана.

По § 1. закона о растурању страних новина и часописа од 5. децембра 1931. (види код чл. 14. закона од 6. јануара 1929), за радње, које се баве уважањем у земљу ма које врсти страних новина и часописа у циљу продаје, потребна је дозвола у смислу § 60. закона о радњама.

Дозволу према § 2. закона од 5. децембра 1931. издаје Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром Унутрашњих послова, а по саслушању Министарског Савета.

Чл. 5.

Издавач новина и повремених списа дужан је да покретање пријави државном тужиоцу, а где овога нема, месној државној полицијској власти.

Ова пријава има да садржи:

1. име новина или повремених списа, који ће да се штампа;
2. име и презиме уредника са означењем његовог стана;
3. име штампарије у којој ће се штампати.

Државни тужилац односно полицијска власт дужна је издати подносиоцу потврду о пријави. Ако надлежна власт не изда истога дана ту потврду издавач може и без ње отпочети издавање новина и повремених списа.

Издавач је дужан да одмах поднесе накнадну пријаву о свакој промени која наступи после поднете пријаве.

I. Обележје повремених списа састоји се у томе, да изилази у одређеном или неодређеном размаку времена. У чл. 5. закона о штампи није одређено најкраће време, у којему има спис излазити, да се може сматрати периодичким, али је предугет, да је и поједини број засебна целина (чиме се разликује од дела, које излази у свесцима), а уз то да су ипак и поједини бројеви тог штампаног списа у савезу, јер се тек по овом савезу појединачних бројева испоставља повремене штампани спис.

Напротив обележје новина за разлику од повремених штампаних списа није правно, већ стварно. Ово обележје преузето је из старијега законодавства о штампи, које под новинама подразумева штампане списе, који се претежно баве догађајима свакидањег и политичког живота (Пропис чл. 5. закона о штампи, ослања се на чл. 9 и 10. срп. закона о штампи, који је разликовао новине и повремене списе, но разлике није дефинирао, премда се по уобичајеном схваћању и новине убрајају међу повремене списе).

II. Пријава по чл. 5. зак. о шт. није услов за почетак штампања, јер се не захтева за њу одобрење. Надлежна је власт дужна издати подносиоцу пријаве потврду о пријави те уопште не може одлучивати о томе, да ли има или нема запрека издавању пријављеног штампаног списа.

Изузимају се случајеви из чл. 14. закона од 6. јануара 1929. о изменама и допунама закона о штампи, ако је забрањено даље излагање новина, јер у тим случајевима надлежна власт, када јој буде поднета пријава, има обзиром на стварну забрану просудити, не указују ли се ново пријављене новине под прикритим обликом само наставком пријашњих, којима је излагање забрањено.

III. Издавач, који не поступи по наређењу чл. 5. закона о штампи или који би поднео неистиниту пријаву, одговара по чл. 70. зак. о шт.

IV. Пријава се по чл. 5. зак. о шт. има у местима, где државни тужилац има своје седиште, предати њему; иначе месној државној полицијској власти. О свакој промени има се одмах поднети накнадна пријава.

V. У § 30. Уредбе Министарства Правде о пословном реду за државна тужиштва од 21. новембра 1929. бр. 94230. прописано је, да се код сваког државног тужиштва има водити матични лист новина или повремених списа. Тај матични лист (Кшт. 1.) садржаје све важне податке гледе новина или повремених списа, које предвиђа зак. о шт., а сврха му је, да у прегледним уписима пружи брзо и тачно разјашњење гледе свих околности, за које зак. о шт. веже извесне правне последице.

Пријава по чл. 5. зак. о шт., којом издавач новина и повремених списа пријавља покретање новина и повремених списа унеће се по стварном садржају понајпре у уписник „Кнс“ за кривичне судове, а број уписника „Кнс“ уврстиће се уједно у рубрику 1.) Матичног листа.

Чл. 6.

На свима предметима поменутих у чл. 1. овога закона који су намењени јавности, мора стајати штампано, урезано или уметнуто место штампања или израде, име и презиме штампара или штампарије, односно резача, односно сликара, и означење њиховог боравишта. Ако је штампарија акционарско друштво, мора бити означено име њеног представника који ће се позивати на суд уместо штампарије.

Од ове обавезе изузимају се кандидатске односно гласачке листе, ако на њима нема ништа осим онога што је законом прописано. Исто тако изузимају се трговачки протоколи, формулари и остало што је за трговачку радњу потребно, посмртне објаве, позиви на разне забаве и зборове, ако на њима нема ништа сем имена оних који се позивају, дан, место, где ће бити збор и имена сазивача.

I. Пропис овога члана полицијске је нарави. Њиме се олакшава установљење, да ли се ради о овоземном штампаном спису. Уједно има припомоћи брзом и сигурном поступку у случајевима прекршења закона. Назнаком места штампања разјашава се, и надлежност суда. Од обавезе чл. 6. изузимају се штампани списи,

који по чл. 5. српског закона о штампи уопште нису долазили под одредбе закона о штампи. Под обавезу чл. 6. закона о штампи долазе само они штампани списи, који су намењени јавности па се према тому немају убрајати оне ствари, које су одређене лих за редакцију. Изузетци у од. 2. чл. 6. закона о штампи, наведени су таксативно па зато екстензивном тумачењу нема места. Општу ознаку изузетака чл. 6. закона о штампи предвиђа једино гледе штампаних списа, који су намењени потребама трговачке радње, навађајући уз протоколе, формуларе и „остало, што је за трговачку радњу потребно”. Овамо примерице спадају фактуре, табеле, етикете итд.

II. Штампаром сматра се у смислу чл. 38. закона о штампи власник штампарије. Ако штампарску радњу води власти пријављени пословођа или закупац, онда тај одговара и по кривичном закону и по закону о штампи. Штампар, који не поступи по наређењу чл. 6. закона о штампи, одговара по чл. 70. закона о штампи. Ако је штампарија дионичко друштво, мора бити означено и име њеног представника, који ће се позивати на суд.

Чл. 7.

Штампар је дужан пре почетка растурања, да од сваких штампаних новина и повремених списа, достави по пет примерака државном тужиоцу односно месној државној полицијској власти, од којих ће један примерак задржати за себе, један доставити Народној Библиотеци у Београду, један Свеучилишној Библиотеци у Љубљани, а један обласној државној или јавној библиотеци.

Растурање може отпочети чим се ови примерци доставе надлежној власти.

I. Пропис чл. 7. зак. о шт. не разликује обавезне примерке од бесплатних примерака премда је правни разлог једној и другој обавези посве различити. Обавезним примерцима сматрају се они, који се предају властима, да им се пружи прилика обавештења о садржају штампаног списка, и да се у случајевима, ако је његовим садржајем учињено кривично дело, узмогне извршити уапћење, док донашање бесплатних примерака има свој разлог у томе, да се јавне библиотеке опскрбе бесплатно производима штампе.

II. По овом се пропису тражи, да се понајпре имаду доставити власти дужносни примерци, а тек након тога, дакле после доставе, може се започети растурањем новина и повремених списа. Према томе пропис чл. 7. закона о штампи има карактер превентивне мере. У погледу стварног обима ове дужности ослања се чл. 7. закона о штампи на чл. 7. српског закона о штампи, који је пре био у важности. По чл. 7. закона о штампи нема разлике између дужносних и бесплатних примерака, али је давање ових стегнуто на новине и повремене списе.

Штампар има дужносне примерке доставити државном тужиоцу односно месној државној полицијској власти, дакле власти онога места, где је спис штампан. Неодлучно је према тому за ову дужност оно место, где се штампани спис издаје, то јест, где се раширује.

IV. Пропис чл. 7. зак. о шт. строго је формалне нарави. Он има штампарско-полицијски карактер и према тому је за кривицу штампареву довољно, да се докаже, да су се новине или периодички списи почели растурати пре, него ли су власти достављени дужносни примерци. Штампар не може дужност предвиђену у чл. 7. закона о штампи пренети на треће лице и он остаје лично одговоран, ако се повреди пропис чл. 7. закона о штампи. Услед тога неће се штампар, који се је огрешио о чл. 7. закона о штампи, моћи оправдати ни својом болешћу а ни немарношћу својих намештеника, који нису благовремено извршили налог штампарев гледе доставе новина и повремених списа надлежној власти.

V. Примерци штампаних новина и повремених списа који се у смислу чл. 7. закона о штампи предају државном тужиоцу, а које државни тужилац задржава код себе, чуваће се годину дана у писарници државног тужиоца (§ 31. Уредбе о пословном реду за држ. тужиоштва, од 21. новембра 1929.). Ако је који примерак потребан за кривични поступак или се мора поднети ришој власти, уложиће се на место његово обавесница о томе, где и под којом ознаком се тај примерак налази.

VI. По чл. 7. зак. о шт. имаду се понајпре државном тужиоцу (односно месној државној полицијској власти) доставити дужносни примерци, а тек након тога, дакле после доставе, може се започети растурањем новина и повремених списа. Да се омогући штампару, да овој својој дужности узмогне удовољити и ван званичних сати, предвиђа § 32. Уредбе о посл. р. за држ. туж. од 21. марта 1929. дужност државног тужиоца, да у свако време, дакле и ван званичних сати, прима дужносне примерке. Надзор над новинама и повременим списима вршиће државни тужилац сам лично или ће надзор поверити старијим и искуснијим заменицима, који ће га вршити по упутствима и под одговорношћу државног тужиоца (§ 32. од. 2. цит. ур. о посл. р. за држ. туж.).

VII. Ради надзирања да се на време предају штампани списи, који су у чл. 7. закона о штампи наведени, државно тужиоштво води дневни попис (Кшт. 2.) свих новина и повремених штампаних списа који му буду предани у току од 24 сата.

У тај се попис уноси тачно време када је штампан спис предан државном тужиоцу и ако буде лично предан, назначиће се породично и рођено име као и тачно боравиште онога лица које је штампани спис предало. Када прође рок од 24 сата, државни тужилац ће препис тог пописа предати месној полицијској власти која ће проверити да ли је штампар на време извршио своју дужност, одређену у чл. 7. зак. о шт., те ће онда, ако је задоцнио с предајом одређених примерака, о томе одмах ради поступка по чл. 70. зак.

о шт. поднети пријаву државном тужиоцу (§ 33. цит. ур. о посл. за држ. туж.).

Дужност је државног тужиоца или његовог заменика, који је одређен за надзор штампаних списа да се одмах по предаји новина или повремених списа упозна са садржајем њиховим, да узмогне благовремено одредити забрану, ако за ову постоје претпоставке (§ 34. цит. ур. о посл. р. за држ. туж.).

Државно тужиштво води попис имена забрањених новина и штампаних списа, који се штампају у нашој држави (Кшт. 3. — види § 39. цит. Ур.).

Члан 8.

Сваке новине и сваки повремени спис, који излази у напред назначеним месечним или краћим, ма и неједнаким размацима времена, мора имати поред означења штампара и означење уредника и издавача.

Њихово име и презиме, занимање и означење боравишта морају бити оштампани у врху или на крају листа.

Оправдани је интерес јавности, да знаде у чијим је рукама који од овде побројаних штампаних списа и ко се њима служи. Општинство мора да је обавештено о томе, ко равна тим списима и на њих врши одлучни уплив. За то се по чл. 8. зак. о шт. тражи, да на тим списима буде у врху или на крају листа означено: име и презиме штампара (ако радњу води власти пријављени пословођа или закупац, његово име и презиме, занимање, означење боравишта, односно ако је штампарија акционарско друштво име и т. д. њеног претставника — види чл. 6. зак. о шт.); 2. име и презиме, занимање и означење боравишта уредника; 3. име презиме, занимање и означење боравишта издавача (како издавачем може бити и правно лице, политичка странка и т. д., мора у тим случајевима бити означено лице, политичка странка и т. д., њихов претставник — види чл. 13. од. 3. зак. о шт.).

Члан 9.

Уредник је једно од оних лица која стварно управљају редакционим делом новина или повремених списа. Уредник одговара за кривице штампом учињене по одредбама овог Закона.

Име уредниково означаје се на листу. Није допуштено означити као уредника једно лице које нема учешћа ни у одређивању правца у коме се лист уређује, ни у одлучивању, да ли ће један напис бити објављен или не.

Уредник може бити сваки пунолетни држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца коме нису судским путем одузета грађанска и политичка права.

Уредник мора становати у месту где новине или повремени списи излазе.

Један лист или спис може имати више уредника У том случају сваки од уредника мора бити пријављен по чл. 5. овог закона за онај део листа или списка који он уређује.

Дужности и одговорности сваког оваквог уредника за део листа или списка који уређује исте су као и за уредника који цео лист уређује.

Из прописа чл. 9. зак. о шт. произлази, да ознака одговорног уредника не сме бити фиктивна, већ има одговарати стварном стању те се као одговорни уредник може назначити једино оно лице, које и доиста има учешћа у одређивању правца листа или у одлучивању, да ли ће који чланак бити објављен или не. Неодржавање овог прописа кажњава се по чл. 70. зак. о шт. С тиме је онемогућено, да одговорним уредником буде означено лице, које уопште није способно, да врши оне радње, које су у законској дефиницији одговорнога уредника истакнуте или ако је и способно, те би их могло и вршити, да их у истину не врши.

II. Уредник преузима у првом реду дужност да надзире новине у криминалном обзиру. Његова улога одговара оној цензури над чланцима, који потичу од сарадника и дописника. Улога уредника има јавно-правни значај стога је и по закону способност уредника за вршење његове дужности учињена овисном од делатне његове способности. Положај уредника и у моралном погледу изискује, да се не поставља уредником лице, којему су грађанска и политичка права по суду одузета.

III. И унаточ прописа чл. 9. закона о штампи може наступити случај, да лице, које је на листу означено као уредник, није стварно уредник.

У том случају чл. 36. зак. о шт. дозвољава лицу, које је повређено кривичним делом, да може своју тужбу против уредника проширити све до главног претреса на друго лице, које је прави уредник, ако вероватним учини, да лице, означено на листу, као уредник, није стварно уредник у смислу чл. 9. зак. о шт. Ако то суд утврди, онда за напис одговара стварни уредник.

IV. Пропис чл. 9. закона о штампи предвиђа поделу редакционих послова као и одговорност по вањским видљивим обилежјима. Ову потоњу ваља на новинама и повременим списима означити. Подела се може тицати садржаја новина (на пр. политичког дела, огласа итд.) или времена излажења (на пр. јутарње или вечерње издање), у првом случају мора се извесни део јасно распознавати, а мора да је и на вањски видљиви начин одељен од осталих написа, да не буде шепора којег се дела тиче одговорност.

V. Појам директора новина не подудар се са појмом уредника. Директор је на челу свеукупне редакције а његова одговорност наступа тек по начелима опште одговорности по кривичном закону. Директор новина додуше одређује смер и држање новина, али не испитује свеукупни садржај извесног броја новина, а не одлучује ни о томе, да ли ће се извесни напис, нарочито с

гледништа његове допустивости обзиром на прописе кривичног законика уврстити у новине.

VI. Споредну казну губитка часних права ваља просудити по §§ 46, 47 и 48 кз. По тим прописима има се при осуди на смрт или робију преко пет година изрећи трајан губитак часних права, при осуди на робију од пет година губитак часних права од једне до пет година, при осуди на заточење губитак часних права за време издржавања казне, а при осуди строги затвор у случајевима који су предвиђени кривичним закоником губитак часних права за време од једне до три године. По § 47. кз. губитак часних права састоји се у губитку права:

- 1.) на државну или ма коју другу јавну службу или на јавна звања;
- 2.) на академске степене, одличја и друге јавне почести;
- 3.) у јавним стварима гласати, бирати и изабран бити, као и сва остала политичка права вршити.

Савезно с тим одређује чл. 56. Устава од 3. септембра 1931. гледе бирачких права за Народну скупштину:

Привремено губе бирачко право:

- 1.) који су осуђени на робију (тамницу) или затвор дужи од годину дана, док се не поврате у право;
- 2.) који су осуђени на губитак часних права за време док траје та казна;
- 3.) који су под стециштем;
- 4.) који су под старатељством;
- 5.) који су пресудом изгубили бирачко право због изборних кривица.

Конечно овде долази у обзир пропис чл. 11. зак. о шт. по коме не може бити уредник онај: 1) који је осуђен због каквог злочинства или преступа, ако су та дела почињена из користољубља или против јавног морала; 2) онај против кога је наређен притвор или истражни затвор у кривичном поступку, докле тај притвор траје; 3) лица, која се налазе на издржавању судске осуде лишења слободе док затвор траје.

Према тому не може бити уредником:

А.) Уопште лице, које је осуђено због каквог злочинства или преступа из користољубља или против јавног морала;

Б.) Лице, коме су судским путем одузета политичка права, јер је осуђено на губитак часних права, и то за време док траје та казна.

В.) Лица, која су под стечајем или старатељством.

По закону о штампи није јасно, да ли су од вођења уредништва искључена и под В.) наведена лица, јер је тим лицима додуше ограничена делатна способност, ну нису им одузета грађанска права. Али према интенцији закона, која је изречена у дефиницији одговорнога уредника, не може се помислити, да је законодавац хтео, да лица, против којих је одређен стечај или која су под старатељством, буду способнима за вршење одговорнога уредништва. Нема двојбе, да текст чл. 9. зак. о шт. у том погледу није

доста прецизно стилизован, па да су ипак сва лица, наведена сада у чл. 56. бр. 1, 2, 3, 4, Устава од 3. септембра 1931, којим мајња активно право избора, искључена и од вођења одговорнога уредништва. Напротив у чл. 56. бр. 5. Устава од 3. септембра 1931, наведена лица губе једино бирачко право, а да се не може устврдити, да због тога губе политичка права уопште, па су према томе и способна за вођење уредништва.

Безуветно искључена су од вођења одговорног уредништва (дакле и након измака рока, предвиђеног у § 46. кз.) лица, која су осуђена због каквог злочина или преступа, ако су та дела почињена из користољубља или ако су против јавног морала (чл. 11. бр. 1. зак. о шт.).

VII. Повраћај права, да извесно лице буде уредником као и рехабилитација равнају се по § 90. кз. и § 476. и сл. кп.

Успоставом политичких и грађанских права, која су правоснажном пресудом одузета била осуђенику, враћа се истоме за будућност и правна способност, да буде уредником.

И овде према § 90. кз. ваља разликовати поништај (потпуна рехабилитација) пресуде од повраћаја права (непотпуна рехабилитација). Код непотпуне рехабилитације оглашује суд осуђеника достојним, да врши изгубљена права, поменута у § 47. бр. 3. кз. као и да може стицати остала изгубљена права, поменута у § 47. бр. 1. и 2. кз. Ова потоња рехабилитација предвиђена је једино за кривична дела, гледе којих је по чл. § 46. од. 1. кз. суд изрекао трајан губитак часних права. Напротив се осуђеницима против којих је пресудом у смислу § 46. од. 2—4 кз. изречен губитак часних права за извесно време враћају права, поменута у § 47. бр. 3. кз., а међу овима и право, да буде уредником самим истоме тога времена. Изнимка постоји гледе пресуде због каквог злочинства или преступа, ако су та дела учињена из користољубља или против јавног морала, јер по пропису чл. 11. зак. о шт. лица, која су осуђена због каквог злочинства или преступа из користољубља, уопште не могу бити уредници. Али и овим лицима враћа се ну једино потпуном рехабилитацијом способност, да могу бити уредницима, јер се потпуном рехабилитацијом поништава посвема против осуђеника изречена пресуда и исти оглашује достојним да врши изгубљена права па ће према тому осуђеник након потпуне рехабилитације и унаточ прописа чл. 11. зак. о шт. моћи бити уредником и ако је био осуђен због злочинства или преступа из користољубља.

VIII. По околности, што уредник мора да кривично одговара за садржај новина или повремених списа произлази, да не може бити уредник народни посланик за време док му траје мандат (чл. 10. зак. о шт.). Гледе тога додуше сада чл. 74. од. 3. ст. 2. Устава од 3. септембра 1931. истиче, да за клевете или злочине сенатор или народни посланик одговара пред судом и без претходног одобрења сената односно Народне скупштине, али је речена забрана свеједно оправдана обзиром на чл. 74. од. 3. ст. 2.

Устава, јер се у потоњем пропису предвиђа опште правило, да за оне изјаве и поступке, који садржавају кривично дело сенатор и народни посланик одговарају и пред редовним судом ну једино уз онобрење сената односно Народне скупштине.

Члан 10.

Не може бити уредник новина народни посланик за време док му траје мандат.

(види код чл. 9. зак. о шт.)

Члан 11.

Не може бити уредник онај:

1. који је осуђен због каквог злочинства или преступа ако су та дела почињена из користољубља или противу јавног морала;

2. онај против кога је наређен истражни притвор у кривичном поступку, докле тај притвор траје;

3. лица која се налазе на издржавању судске осуде лишења слободе, док затвор траје.

1. Гледе бр. 1. види код чл. 9. зак. о шт.

II. Од. 2.) и 3.) По чл. 11. од. 2. закона о штампи не може бити уредником онај, против кога је наређен истражни затвор у кривичном поступку то јест онај, који се налази у кривичном притвору (§ 116. и 117 кп.) или у редовном истражном затвору (§ 119 кп.), док траје тај затвор. Пропис чл. 11. зак. о шт. у погледу појма истражног притвора ослања се најме на § 131 пре важећег срп. кп., који под истражним затвором схваћа и превентивни затвор, који се одређује у циљу, да осумњичено лице буде предведено пред истражног судију.

У § 131 срп. кп. истиче се додуше, да иследник тај притвор одређује према окривљеном лицу, дакле оном, против кога је донето решење о отварању кривичне истраге у смислу § 127 срп. кп. Али треба уважити, да се ово решење о отварању кривичне истраге по срп. кп. не подудара са поведењем истраге по сада важећем кп., јер је по потоњем ово поведење истраге безусловно судски акт надлежног истражног судије док решење о отварању кривичне истраге у смислу § 127. срп. кп. могу донети и полицијске власти. Како дакле појам истражног затвора по § 131 срп. кп. обухвата и превентивни притвор у кривичном поступку, ваља тако схватити и пропис чл. 11. закона о штампи.

По запу, којем потпадају лица, која се налазе на издржавању судске осуде лишењем слободе, следи и последица, да та лица не могу бити уредницима.

Члан 12.

У случају спречености, одсуства или болести, уредник може имати свога заступника, за кога у свему важе одредбе овога закона.

Овај члан предвиђа, да уредник за случај привременога запречења или болести може имати и свога заменика. Разумева се по себи, да у том случају све дужности и одговорности по закону о штампи носи тај заменик, нарочито, да у случају запречења одговорног уредника, које предвиђа овај члан зак. о шт. мора име заменика бити означено на листу (чл. 9. од. 2. зак. о шт.).

Члан 13.

Ко је на каквој штампаној ствари означен као издавач, сматра се у смислу овога закона за власника имена штампане ствари.

Без одобрења издавача, односно његовог правног наследника, нико не може покренути новине или повремени спис са истим или са другим именом у коме би се јасно видела злоупотреба овога имена, и то за време излажења листа и три године после престанка.

Ако је издавач какво правно лице, политичка странка или уопште удружење више лица, онда мора бити означено нарочито лице које ће се јављати као њихов претставник. Тај представник мора бити држављанин Краљевине, пунолетан и уживати сва грађанска и политичка права. Он мора становати у месту издавања штампане ствари. За њега вреде сви прописи о одговорности издавача.

На инвентару уредништва постоји пређутна законска залога у корист државе са правом искључивог приоритета за наплату новчаних казни, судских такса и кривичних трошкова и у корист тужиоца за накнаду штете. Пренос важи само под овим теретом.

I. Чл. 13. од. 1. зак. о шт. даје појам „издавача”. Издавач је оно лице, које издаје штампани спис. Како издавач материјалним средствима обезбеђује издавање штампаног списка, то је у чл. 13. зак. о шт. унета одредба о преступитивној власности издавачевој те се оно лице, које је на каквој штампаној ствари означено као издавач, сматра у смислу зак. о шт. за власника дотичне штампане ствари.

У чл. 13. од. 2. установљена је заштита имена новина или повремених списа. Име новина или повремених списа врши у промету функцију индивидуализовања трговачкога подuzeћа, па је као таково и заштићено. Прекршилац кажњава се по чл. 70. закона о штампи.

У чл. 13. ин fine зак. о шт. унета је одредба о прећутном законском праву залогe у корист државе односно оштећенога лица на инвентару уредништва. То законско право залогe има искључиви приоритет за наплату новчаних казни, судских такса, трошкова кривичног поступка и оврхе казни, односно за накнаду штете оштећеникове.

III. Како чл. 13. ин fine закона о штампи установљује искључиви приоритет реченога законског права залогe, то ће ово имати предност пред заложним правом најмодавца на унето покућство и покретности (инвекта ет илата), а једнако и предност пред заложним правима, стеченим на оне предмете пре уноса у најмљене просторије. Ово законско право залогe не престаје ни онда, ако се држава и оштећено лице не окористе својим правом у време док су још предмети у уредништву већ су можда пренети у стан к другом најмодавцу а штампани спис је престао излазити.

Није у закону јасно истакнуто, на које се ствари протеже ово законско заложно право, да ли на оне које се налазе у уредништву у часу пријаве тога списка властима или у време, када је извршено кривично дело, односно, када је тужба поднета или коначно у време правоснажне кривичне пресуде, којом су досуђене казне, трошкови и оштета.

Како се у чл. 13. зак. о шт. држави односно оштећеном дано законско право залогe на инвентару утемељује већ уносом односно уврштењем у инвентар, и то без ограничења, по којем би право залогe ограничено било на инвентар, који се у уредништву налази у часу подигнућа тужбе — коначно и с обзиром на одредбу чл. 13. закона о штампи ин fine, да пренос важи само под овим теретом — мора се закључити, да се у чл. 13. зак. о шт. установљено заложно право протеже на цели инвентар уредништва у часу пријаве штампаног списка властима као и на све предмете, који буду накнадно за трајања, излажења штампаног списка у тај инвентар унети.

IV. У колико предмети инвентара пређу у руке трећег лица, моћи ће се право залогe потерати и против трећег лица, које је стекло покретнине, ако је ово лице могло темељито посумњати о поштену начину својега поседа.

Члан 14.

Растурач је оно лице, које штампане ствари лепи, веша или оставља на каквом јавном месту приступачном свету, или их предаје другим лицима, која у њиховом стварању немају учешћа.

Растурач који растурање обавља у виду заната обавезан је да се претходно пријави полицијској власти свога места становања

Пријава има да садржи: име и презиме растурача, означење улице и број куће где станује, године живота и место рођења. Растурач мора имати најмање 16 година.

Пријава не подлежи никаквој такси.

Пошто је поднета оваква пријава, није потребно никакво одобрење за растурање и продавање штампаних ствари. Полицијска власт издаје подносиоцу пријаве истог дана бесплатну потврду о пријему пријаве. Ова потврда важи као легитимација за растурање и продавање штампаних ствари. Лица, која су кажњена због злочина или преступа из користољубља, не могу бити, а која буду кажњена, не могу остати као растурачи.

Ови прописи не односе се на списе поменуте у другој алинеји члана 6.

I. Под растурањем подразумева се деловање с којим се штампани спис из најужег круга лица, која суделују код стварања штампаног списка (писца, штампара, издавача итд.) износи пред већи круг лица, ма био тај круг по броју и индивидуалности тачно означен. Деловање се састоји у предаји штампаног списка другима са свешћу да с тим штампани спис може доћи до знања неодређеном броју лица. Деловање је довршено предајом и једног егземплара штампаног списка другоме лицу, ако је то учињено са свешћу, да ће с тиме штампани спис доћи у руке неодређеном броју лица. Ваља истакнути, да главно обележје растурања не лежи у бројчаном размеру егземплара, који се растурају већ у већем броју лица, којима је дана згода, да упознаду садржину ма и једног егземплара. Према томе предлежи растурање, када ко штампани спис преда власнику локала, да га јавно изложи у локалу.

Растуравање је довршено, ако се штампани спис преда на пошту, dostatно је и овде, да је и само један егземплар предан на пошту, ако је то учињено са свешћу, да ће с тим доћи до знања и другим лицима, различним од адресата: Растуравањем сматра се и продаја ма и једног егземплара у дућанским просторијама, јер се с тиме штампани спис чини приступачним и другима. Напротив се достава штампаног списка надлежној власти у циљу цензурисања не може сматрати растурањем штампаног списка.

II. Није претпоставка растурања, да штампани спис буде баш предан трећем лицу; довољно је да се садржај штампаног списка учини приступачним већем броју лица. Зато чл. 14. од. 1. зак. о шт. и спомиње као растурача оно лице, које штампане ствари лепи, веша или оставља на каквом јавном месту, приступачном свету.

III. Препорно је, да ли се сматра растурањем и читање штампаног списка другима. Уважи ли се, да тежиште тог питања лежи у томе да се садржај штампаног списка чини приступачним свету и да је штампани спис сам по себи, ако се одели од његова садржаја, посве неодлучни моменат за просуђивање тог питања, мора се и у читању штампаног списка другима назревати растуравање штампаног списка. Нема овде разлога, да се друкчије просуди моменат растуравања, када о његовом садржају свет непосредно дозна читајући сам тај спис или о његовом садржају дозна на тај начин да га други њему чита.

IV. Не може се сматрати растуравањем, када ко преда штампани спис лицу свога поверења под уветом, да га оно неће давати даље а уз то је лице, које спис предаје свесно, да лице кому даје спис и доиста неће ни спис а ни садржај његов даље раширивати. Ипак се и такво поверљиво предавање штампаног списка има сматрати растуравањем, ако се такво поверљиво предавање штампаног списка изврши према већем броју лица, или се мора закључити, да је лице, које предаје штампани спис, било свесно, да ће лице, коме предаје спис, буд сам тај спис, буд садржај његов даље раширивати.

V. По чл. 14. зак. о шт. колпортажа је слободна и везана тек на претходну пријаву полицијској власти. Закон у сваком погледу напушта систем концесије за подручје штампе, док одређује да је растурач који се растурањем обртимице бави, једино дужан да се претходно пријави полицијској власти свога места становања. Пошто је поднета таква пријава није потребно никакво одобрење полицијске власти за растурање и продавање штампаног списка. Насупрот је полицијска власт дужна, да пријавитељу још исти дан испостави бесплатну потврду о поднетој пријави, која ће му истовремено служити као легитимација.

VI. По чл. 14. зак. о шт. лица, која су осуђивана због злочина или престапа из користољубља, не могу бити, а која буду кажњена, не могу остати растурачи. Закон у интересу јавне сигурности искључује таква лица од колпортаже.

VII. По чл. 14. зак. о шт. колпортер мора имати најмање 16 година. Сврха је тога прописа, да млађе малолетнике очува од моралне погибелји, што ју довађа кретање по улицама без надзора, а једнако, да се препречи одвраћање малолетника од инога рада.

VIII. Ко прекрши пропис чл. 14. зак. о шт. кажњава се по чл. 70. зак. о шт.

Чл. 15

Ванредна издања новина сматрају се као саставни део редовног издања и подлеже истим прописима као и редовна издања.

Овај члан изједначује ванредна издања новина са редовнима и према томе та подлеже истим прописима као и редовна издања.

Чл. 16.

У свакој општини општинска власт мора одредити место где ће се лепити службене штампане обзнане.

Приватне обзнане не могу се лепити на јавним зградама, на зградама за богомољу и наставу и на споменицима.

На приватним зградама и оградама не смеју се лепити никакве обзнане без одобрења сопственика.

Приватне обзнане, које би се унаточ прописа чл. 16. лепиле на јавним зградама, на зградама за богомољу и наставу или на споменицима могу се без даљег одстранити. Исто право има и власник зграде и ограда у погледу обзнана, које би се онамо лепиле без његове дозволе. У колико би месна полицијска власт из месних полицијских разлога одредила, да се приватне обзнане могу лепити на одређеним местима, (огласни стубови итд.), то ова одредба долази у обзир једино као полицијска забрана, а не с гледишта чл. 16. зак. о шт. Такову ће одредбу полицијска власт донети из разлога уздржања реда, очувања лепог изгледа, хигијенских разлога и т. д.).

ГЛАВА II. О АУТОРСКОМ, ИЗДАВАЧКОМ ПРАВУ.

Чл. 17.

Творац каквог писменог састава у новинама или повременим и другим штампаним списима заштићује се овим законом, у колико ту заштиту не пружају закони који су на снази, према штампару и другим лицима на тај начин, што му се признаје искључиво право да сам свој напис умножи и даље распростре.

Ово право својине траје 25 година после смрти творчеве у корист његових наследника.

Оштећени има право на накнаду штете у редовној грађанској парници.

I. Чл. 17. зак. о шт. безпредметан је, јер сада важе прописи закона о заштити ауторског права од 26. децембра 1929.

Свесна повреда ауторског права преступ је те се по § 49. цит. закона кажњава новчаном казном или затвором а преступи су и у § 50. цит. закона набројена кривична дела, која се једнако кажњавају новчано или затвором и ако блаже од оних предвиђених у § 50. цит. закона.

Право на подизање кривичне тужбе застарева за 2 године (§ 64. цит. закона) рачунајући од дана када је извршена повреда ауторског права.

Право на подизање тужбе за накнаду штете застарева у року од 3 године рачунајући од дана када је аутор сазнао за извршиоца дела и насталу штету.

У сваком случају ово право застарева за десет година од дана учињеног дела (§ 65. од. 2. цит. закона).

II. По § 25. цит. закона допушта се прештампавање чланака из новина и других периодичних списа у друге новине и периодичне списе, кад се њихов садржај односи на актуелну политику или религиозна, економска и друга питања која јавност у широј мери интересују под условом, да прештампавање није изречно забрањено и да се смисао чланка не промени. Порекло позајмице има се јасно означити.

Прештампавање чланка књижевног, научног или уметничког садржаја из једних периодичних списа у друге није дозвољено

ни онда ако забрана није изречно назначена (§ 25. од. 2. цит. закона). Овамо се нарочито имају убројити романи, новеле, итд., који су сами по себи као литературна дела заштићени.

Прештампавање дневних новости и вести о разним догађајима, које имају карактер обичних обавештења штампе, законом о ауторском праву није забрањено. Али се не смеју прештампавати у друге новине жичним или безжичним путем примљене вести, које носе ознаку порекла од страног коресподента или агенције, пре истека рока од 24 сата, рачунајући од првог објављења. И у том случају треба увек означити јасно порекло вести (§ 25. од. 3. сит. закона).

ГЛАВА III СТРАНА ШТАМПА

Чл. 18.

Измењен чланом 2. измена од 6. јануара 1929. те сада гласи:

Новинама и списима штампаним у иностранству и онима који у опште на страни излазе, као и предметима израђеним механичким или хемијским путем и намењеним за умножавање остварене мисли у каквом цртежу или слици, или ком другом предмету, и предметима тако умноженим, Министар Унутрашњих дела може забранити улазак у земљу. Ова се забрана објављује у Службеним Новинама.

Ова забрана има за последицу, да се штампани спис не преноси поштом, железницом ни паробродима ни осталим саобраћајним средствима.

Полицијска власт може ове забрањене новине свагда конфисковати.

Пријашњи текст гласио је:

Новинама и списима штампаним у иностранству и онима који у опште на страни излазе, као и предметима израђеним механичким или хемијским путем и намењеним за умножавање остварене мисли у каквом цртежу или слици или ком другом предмету, и предметима тако умноженим, слободан је улазак у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца.

Ако тако штампани или израђени или умножени предмети садрже у себи какво кривично дело из чл. 19. овога закона или би ишли против интереса земље, Министарство Унутрашњих Дела може им забранити улазак у земљу. Ова се забрана објављује у Службеним Новинама. Исто тако ова забрана може бити дигнута по одлуци Министра Унутрашњих Дела. Дизање забране објавиће се у Службеним Новинама.

I. У смислу чл. 18. зак. о шт. (и измена од 6. I. 1929.) сматра се иностраним онај штампани спис, који је штампан у иностранству или тамо уопште излази. У начелу је иностраним штампаним списима слободан улазак у Краљевину Југославију, али таквим

списима може Министар Унутрашњих Дела забранити улазак у земљу. Док је по пре важећем тексту чл. 18. зак. о шт. Министар Унутрашњих дела могао такову забрану наредити тек у оним случајевима, у којима би по чл. 19. зак. о шт. било места забрани и против домаћег штампаног списка или би такви штампани списи ишли против интереса земље, то по измени текста од 6. I. 1929. Министар Унутрашњих дела може таквим новинама и списима забранити улазак у земљу по свом нахођењу без навода разлога, који су у пре важећем тексту чл. 19. закона о штампи били предвиђени. Таква забрана има се објавити у Службеним новинама. Последица те забране састоји се у томе, да је такав инострани штампани спис искључен од преважања поштом, железницом, паробродом и осталим саобраћајним средствима и што полицијска власт (овамо ваља убројити и царинску власт која наилази на такав штампани спис код царинења других предмета) може такав штампани спис обзиром на забрану Министра Унутрашњих дела без даљега узаптити, а да о тому узапћењу не треба да донесе нарочито решење.

II. По § 38. Уредбе о посл. за држ. туж. дужан је државни тужилац, вршећи назор над штампаним списима, ако опази да новине и списи штампани у иностранству или они, који уопште на страни излазе, иду против интереса земље, да о томе преко Министарства Правде извести Министарство Унутрашњих Дела, Одељење за јавну безбедност. По § 39. цит. Уредбе водиће државни тужилац попис имена „Кшт. 4” забрањених новина и штампаних списка, који се штампају или излазе на страни.

III. За радње које се баве увожењем у земљу ма које врсти страних новина и часописа у циљу продаје потребна је у смислу § 1. закона о растуравању страних новина и часописа од 5. децембра 1931. (види код чл. 14. закона од 6. I. 1929. о изменама и допунама зак. о шт.) дозвола у смислу § 60. закона о радњама (§ 60. бр. 2 закона о радњама: Министар трговине и индустрије може у споразуму са заинтересованим министрима, а по саслушању комора Уредбом прописати, да се и друге радње чије обављање има утицај на јавну безбедност, на народно здравље као и на личну имовинску безбедност грађана могу обављати само по дозволи надлежне опште управне власти).

ГЛАВА IV. ЗАБРАНА

Чл. 19.

Измењен чланом 3. измена од 6 I. 1929. и сада гласи:
Забрањује се растурање и продавање новина и других штампаних списа, ако садрже:

- 1.) Увреду Владаоца и чланова Краљевског Дома,
- 2.) Увреду страних државних Владара
- 3.) Непосредно позивање грађана да силом мењају земаљске законе,
4. Тешку повреду јавног морала,
5. Ако се штампаним списком изазива мржња против државе као целине, верски или племенски раздор, а тако исто, кад се посредно позивају грађани да силом мењају земаљске законе,
- 6.) Ако је у штампаном делу почињен који злочин или преступ против државе по кривичном закону,
- 7.) Ако је штампаним делом почињено које било кривично дело које се кажњава по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави,
- 8.) Ако штампани написи садрже увреду или клевету против органа власти.

Пријашњији текст гласио је:

Забрањује се растурање и продавање новина и других штампаних списа, ако садрже:

1. увреду Владаоца и чланова Краљевског Дома;
2. увреду страних државних владара;
3. увреду Народне Скупштине;
4. непосредно позивање грађана да силом мењају Устав или земаљске законе; и
5. тешку повреду јавног морала.

Исто тако може се забранити излагање односно растурање новина и штампаних списа који изазивају мржњу против државе као целине, верски и племенски раздор, а тако исто и кад посредно позивају грађане да силом мењају Устав или земаљске законе, само ако се из написа очевидно види да се њиме иде на такво позивање грађана.

I. Забрана по чл. 19. зак. о шт. према изменама од 16. I. 1929. је вансудна превентивна мера, којом се спречава растуравање и продаја новина и других штампаних списа. Та забрана је дозвољена у таксативно побројаним случајевима из чл. 19. зак. о шт. Одредбу о томе, у чему се састоји забрана садржаје чл. 24. зак. о шт. Она се састоји у узапћењу штампаних примерака или предмета, умножених и одређених за растурање. Са теоретског гледишта забрана растурања продавања новина и других штампаних списа посве је различити појам од забране излагања новина и штампаних списа. Забрана растуравања и продавања састоји се наиме у узапћењу већ штампаних примерака, док је забрана излагања превентивна одредба, која се тиче примерака, који уопште још нису штампани. Као забрана излагања долази у обзир она из чл. 14. закона од 6. I. 1929. о изм. и доп. зак. о шт. (види код чл. 14. цит. закона), која предвиђа, да Министар Унутрашњих Дела може посве забранити даље излагање новина: 1.) ако су новине у месецу дана бар три пута биле забрањене (услед забране растурања и продавања новина по чл. 19. зак. о шт.), 2.) ако новине не штампају у наредном броју исправке власти и 3.) ако се новчане глобе на које је одговорно лице осуђено у року од три дана не плате.

По чл. 19. зак. о шт. (према изменама од 6.I.1929) забрањено је растурање и продавање новина и других штампаних списа, ако садрже:

1.) Увреду Владајућег Краља и чланова Краљевског дома. По чл. 20. зак. о шт. — према изменама од 6.I.1929. — Краљевски Дом састављају Краљица супруга, живи предци Краљеви у правој линији, а из исте Династије са својим супругама, живи потомци Краљеви у правој линији са својим супругама, рођена браћа Краљева и њихови потомци са својим супругама; сестре Краља Владаоца и сви женски потомци до удаје, стриц Краља Александра I. Кнез Арсен, Кнез Павле са супругом и потомцима и то женским потомцима до удаје. Ово се наређење подудара потпуно с оним из чл. 38. Устава од 3. септембра 1931.

Појам увреде Владајућег Краља и чланова Краљевског Дома по чл. 19. закона о штампи обухваћа увреду и клевету по чл. 19. закона о штампи односно увреду и клевету из § 307 кз. обзиром на §§ 297. и 301. кз. (види чл. 13. измена зак. о шт. од 6.I.1929.).

2.) Увреду страних државних Владара. (исправно у чл. 53. закона о штампи „страног државног поглавара”). И појам ове увреде обухваћа увреду и клевету из чл. 53. закона о штампи односно увреду и клевету из § 308 кз. обзиром на §§ 297. и 301. кз. Премда то није нарочито истакнуто, ипак се мора сматрати предуветом такве забране, да између стране државе, чији се поглавар тако заштићује и Краљевине Југославије постоји реципроцитет, то значи да се увреда и клевета страних државних поглавара кажњава у овоземству (а према тому и може одредити забрана) само тада, ако се и у односној страни држави

кажњава по тамошњем закону увреда Владаоца Краљевине Југославије. То је сад нарочито у § 308. кз. истакнуто, јер се по том пропису увреда и клевета репрезентанта страних држава кажњава по § 307 кз. само онда, ако се за овака дела учињена у страниој држави према Владаоцу, Намеснику и члановима Краљевског Дома Краљевине Југославије кривично гони у тој страниој држави.

3.) Непосредно позивање грађана, да силом мењају земаљске законе. У те законе се сада у првом реду има убројити и Устав од 3. септембра 1931. па се према тому измењени текст од 6. I. 1929. сада стварно подудара са првобитним текстом чл. 19. бр. 4. зак. о шт.

Пропис чл. 19. бр. 3. зак. о шт. (измена од 6. јануара 1929.) има у виду непосредно позивање грађана на велеиздају, дакле напад на државу у њеним битним саставним деловима, а ти су: државна област, државни Устав и владалачки положај Монарха. Напад на Носиоца државне власти и на државну област истовремено су напад на Устав, јер су Уставом регулирани.

Према тому с гледишта § 19 бр. 3. зак. о шт. долази у обзир непосредно позивање грађана на издајничка подухећа из чл. 1, 2, 3, закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави од 6. јануара 1929. (види код чл. 43. зак. о шт.) те из §§. 91—98 кз.

4.) Забрањује се штампани спис, ако садржи учин из чл. 49. зак. о шт. или учин теже кажњивог дела, којим се тешко вређа јавни морал. Овај се став тиче порнографије. Предувет је тој забрани, да се штампаним списом вређа тешко чудоређе на начин, који проузрокује јавну саблазан.

5.) Забрањено је растурање и продавање новина и других штампаних списа, ако се с овима изазива мржња против државе као целине. Овде предлежи специјалан случај из чл. 4. зак. о зашт. јав. безб. Може се назвати као раздраживање против свих државних уређења у скупу то јест против саме државе као једне целине. То кривично дело спада према тому у врсту деликата увреде и клевете државе.

Гледе посредног позивања грађана да силом мењају земаљске законе, ваља истакнути, да се учин тог кривичног дела од оног, наведеног под бр. 3.) разликује једино у погледу начина, с којим се дело извршује. У случају под бр. 3.) кривично дело, које овде долази у обзир, јасно и изразито је по тексту штампаног списа извршено. У случају под 5) има се тек на таково дело закључивати по самом садржају написа, који га, и у увијеном облику може одати. Код посреднога позивања грађана ствар је логичне интерпретације одлучивати о томе, да ли се по садржају којег написа може закључити на таково кажњиво дело.

Изазивање верског раздора и племенског раздора кажњава се по чл. 47. зак. о шт., односно по § 165 кз. (обзиром на чл. 13. измена зак. о шт. од 6. I. 1929.). Овим се кривичним делом угрожава јавни мир. Учин тог дела састоји у изазивању мрзости и

презрења у једној класи становништва против друге. Таковим се изазивањем драже класе становништва на међусобне нападаје, а с тиме се у верском односно племенском погледу нарушава јавни мир.

6) Ако је у штампаном делу почињен који злочин или преступ против државе по кривичном закону. Овде долазе у обзир сва кривична дела из гл. XII. кз. (Кривична дела против опстанка државе и њеног уређења), изузев дела, која су већ предвиђена под 3) и 5) (позивање грађана на издајничка подухећа).

7) Ако је штампаним делом почињено које било кривично дело које се кажњава по зак. о зашт. јавне безб. и пор. у држави. Овде долазе у обзир сва кривична дела из зак. о зашт. јав. безб. и пор. у држави од 6. I. 1929., у колико већ нису предвиђена под 3) и 5).

8.) Ако штампани написи садрже увреду или клевету против органа власти. Учин тога дела подудара се са оним из чл. 54. зак. о шт., односно из § 302 кз. Овај пропис намењен је нарочитој заштити ауторитета власти и појединих носиоца власти и вршиоца јавних функција. Претпоставка за забрану и овде је (као у чл. 54. зак. о шт., односно у § 302 кз.) да се увреда и клеветачичу званичног рада уопште, јер се предвиђа забрана због увреде и клевете против органа власти, а као такав не долази у обзир тај орган као приватно лице.

Чл. 20.

Измењен чланом 4. измена од 6. I. 1929. и сада гласи:

Краљевски Дом састављају: Краљица супруга, живи предци Краљеви у правој линији, а из исте Династије са својим супругама, живи потомци Краљеви у правој линији са својим супругама, рођена браћа Краљева и њихови потомци са својим супругама; сестре Краља Владаоца и сви женски потомци до удаје, Стриц Краља Александра I. Кнез Арсен; Кнез Павле са супругом и потомцима и то женским потомцима до удаје.

Пријашњи текст гласио је:

Краљевски Дом састављају: Краљица супруга, живи претци и потомци Краљеви у правој линији са својим супругама, рођена браћа и њихови потомци са супругама и сестре Краља Владаоца.

Према чл. 38. Устава 3. септембра 1931. Краљевски Дом састављају: Краљ, Његова Супруга, живи преци Краљеви у правој линији из исте Династије са својим супругама, живи потомци Краљеви у правој линији са својим супругама и потомцима, рођена браћа Краљева и потомци Њихови са супругама; сестре Краља Владаоца и сви женски потомци до удаје, стриц Краља Александра Првог Кнез Арсеније, Кнез Павле са супругом и потомцима и то женским потомцима до удаје.

(види код чл. 19. зак. о шт.).

Чл 21.

Измењен чланом 5. закона од 6. I. 1929. и сада гласи:

Забрану растурања и продавања новина и списка у свим случајевима чл. 3. наређује она власт, којој се у смислу чл. 7. закона о штампи предаје по пет обавезних штампаних примерака.

Забрану извршује ова власт образложеним писменим решењем. Против овога решења нема правног лека.

Пријашњи текст гласио је:

Забрану растурања и продавања новина и списка у свима случајевима чл. 19. наређује она власт којој се у смислу чл. 7. овога закона предаје по пет обавезних штампаних примерака.

У свима тим случајевима та је власт дужна изрећи забрану образложеним писменим решењем које ће одма доставити једновремено уредништву и надлежном суду. По пријему акта суд је дужан, у већу од три судије, а у року од 24 сата, оснажити или поништити забрану и решење, ако нема жалбе у законском року, послати на извршење. У противном случају, сматра се да је забрана дигнута. Дан кад суд не ради не рачуна се.

Решење о забрани мора тачно означити места због којих се и навести законске прописе по којима се изриче забрана."

I. Забрану растурања и продавања новина и списка наређује у местима, где државни тужилац има своје седиште, тај државни орган иначе месна државна полицијска власт (види код чл. 7. зак. о шт.).

II. Забрана се извршује образложеним писменим решењем, које се има доставити уредништву а и надлежној полицијској власти, овој потоњој, ако је државни тужилац наредио забрану те поштанском уреду ради обуставе отпреме штампаних списка, који су на пошту предати.

Обзиром на чл. 24. од. 3. зак. о шт. има се у решењу, којим се забрањује штампани спис, назначити тачно написе и делове штампаног списка, због којих се забрана одређује, јер се по пропису чл. 24. од. 3. зак. о шт. на делове, који нису инкриминирани а који се могу одвојити као што су додаци новинама или свеске повремениог списка или табаци из обичних књига, не односи забрана.

У оним случајевима, када штампани спис повредом прописа закона о штампи уопште не буде предан власти, дужна је надлежна власт наредити забрану, чим јој дође у руке први примерак таквог штампаног списка.

Обзиром на то, што је укинут чл. 25. зак. о шт. а према тому и није нужно, да се након забране поднесе редовна тужба, моћи ће власт наредити забрану и гледе таковог штампаног списка, који садржи застарело кривично дело.

III. У погледу саме забране ваља истакнути да је вансудном превентивном одредбом надлежне власти, којом се одређује за-

брана, дефинитивно одлучено о удесу инкриминираног штампаног списка. Против ове одредбе нема правног лека. Нарочито није потребно никакво правдање забране код суда. Подноси се одмах, ако то овлаштени тужилац одлучи, пријава суду и покреће кривични поступак због учињеног кривичног дела.

Чл. 22.

Укинут чланом 6. измена од 6. I. 1929. гласио је:

Против судског решења о забрани може се тужени жалити Апелационом Суду у року од 24 сата по саопштењу судског решења а државни тужилац, односно полицијска власт, само у случајевима тач. 1. члана 19. овога закона. Жалба се предаје непосредно суду који је одобрио забрану или пошти на повратни рецелпис. Суд спроводи одмах жалбу са актом Апелационом Суду по пријему жалбе. Апелациони Суд дужан је донети одлуку у року од 48 сати.

Судско решење којим се одобрава забрана неће утицати на потоњу судску одлуку о постојању или непостојању кривичног дела.

Чл. 25.

Измењен чл. 7. закона од 6. I. 1929. и сада гласи:

У време рата и мобилизације може се забранити излажење и растурање сваких новина и других штампаних ствари, кад садрже оно што је цензура забранила да се штампа

Пријашњи текст гласио је:

„У време рата и мобилизације може се забранити излажење и растурање сваких новина и других штампаних ствари кад садрже оно што је цензура забранила да се штампа.

У том случају није потребно никакво правдање забране код суда, већ се одмах подноси пријава суду и покреће кривични поступак због извршеног кривичног дела."

I. У време рата и мобилизације одређују забрану излажења и растурања новина и других штампаних ствари у чл. 31. зак. о шт. истакнути војни односно полицијски органи.

И у овом случају дужна је власт изрећи забрану образложеним решењем, које је као и оно државног тужиоца и месне полицијске власти у време мира (сада након измена од 6. I. 1929.) одмах и извршно.

За субјективни кривични поступак након забране надлежан је онај суд у чијем је колишту спис штампан.

Забрана по чл. 23. зак. о шт. разликује се од оне по чл. 19. зак. о шт. у стварном погледу, јер се забрана по чл. 19. зак. о шт. и након измене од 6. I. 1929. може одредити једино гледе онде таксативно наведених кривичних дела, док се забрана по чл. 23. зак. о шт. односи уопште на све оно, што је цензура забранила да се штампа.

II. У погледу схваћања забране новина и других штампаних списка види тумачење код чл. 19. зак. о шт. По тексту чл. 23.

зак. о шт. који гласи „када садрже оно” мора се закључити да се и ова забрана изилажења тиче једино штампаног списка, који „садржи” кривично дело, према тому ова се забрана излагања нема схваћати као општа забрана излагања кога штампаног списка.

Чл. 24.

Забрана се састоји у узапћењу штампаних примерака или предмета умножених и за растурање намењених.

Решењем о забрани може се наредити да се запечати штампарски слог, плоче и каменорези Извршним судским решењем може се наредити штампару и растурање штампарског слога, истирање плоча и каменореза.

На делове који нису инкримисани а који се могу одвојити, као што су додаци новинама или свеске повремених списка или табаци из обичних књига, не односи се забрана.

Власт која извршује забрану дужна је издати заинтересованом лицу потврду о узапћеним стварима.

По чл. 24. од. 2. зак. о шт. може се већ решењем о забрани, које у смислу чл. 21. од. 1. зак. о шт. доноси дефинитивно државни тужилац, односно месна полицијска власт, наредити штампару и растурање штампарског слога, истирање плоча и каменореза.

У потврди о узапћеним стварима назначиће се узапћене ствари бројевно и стварно, да после о томе не буде препора.

Чл. 25.

Укинут чланом 8. измена од 6. I. 1929. Текст гласио је:

Сматра се да је забрана дигнута и растурање листа допуштено

1. кад Апелациони Суд поништи решење Првостепеног Суда о забрани, односно кад Апелациони Суд одобри решење Првостепеног Суда којим је забрана поништена;

2. кад Апелациони Суд нађе да државни тужилац односно полицијска власт или Првостепени Суд нису поступили у одређеним роковима или се нису књима користили;

3. кад надлежна власт не поднесе редовну тужбу (казнени прогон) у року од осам дана код надлежног Првостепеног Суда по саопштењу решења истог суда о одобреној забрани. Суд по службеној дужности одмах извештава решењем пошту да је забрана дигнута.

Државни тужилац односно полицијска власт дужна је, на случај поништења забране, примерке штампане ствари и остало што се при забрани одузима, одмах повратити и неповређено предати и обзнанити у Службеним Новинама да је забрана дигнута.

ГЛАВА V. ИСПРАВКА

Чл. 26.

Уредник новина или повремених списка дужан је да прими и оштампа у новинама или спису сваку исправку о чињеницама изнетим у његовом листу коју му пошље власт. Исто тако дужан је да оштампа исправку приватног или правног лица чије је име у вези са његовим радом или животом споменуто у новинама или спису којима је он уредник, било да се у исправци наведене оштампане чињенице означају за неистините, било да се у њој наводе чињенице, којима се оповргавају оштампане чињенице.

Исправљач је дужан, да наведе тачно напис који исправља, страну и ступац, као и број новина у којима се напис налази. Исправка се доставља уреднику поштом на повратни рецелис или преко надлежног Првостепеног Суда. Суд је дужан истог дана послати уреднику исправку.

Право исправке служи циљу самообране. Оно се темељи на начелу равноправности, које захтева, да општинство, информисано једнострано о чињеницама, изнесеним у новинама или повремених списка, чује и одговор оног лица, којег се напис тиче па да себи након обостраног саслушања узмогне створити праведни суд о самом предмету. Овоме праву одговара дужност уредника новина или повремених списка, да уврсти исправак. По чл. 26. зак. о шт. ову дужност има само уредник новина или повремених списка, док се других штампаних списка та дужност не тиче.

Назив „исправка” не одговара појму ствари. Сам назив изазива предодбу, да би чињенице, изнете у новинама морале бити неистините, а оно, што се износи у исправци, да је исправно. Таково схваћање не одговара појму исправке. Исправка је по својој правној садржини реплика, дакле није исправка, већ одговор.

Институција исправке преузета је из француског права, које разликује службену ректификацију (rectification — исправка у правом смислу речи) од приватног одговора (réponse). Првом се приопштење изнето у новинама са ауторитативне стране означаје неистинитим и надомештава приопштењем, које је истинито. Одговор (réponse) служи приватном лицу као средство, да га чује иста публика, која је сазнала за приопштење, изнето у новинама.

Службеној ректификацији француског права одговара исправка, коју у смислу чл. 26. од. 1. случ. 1. зак. о шт. уреднику шаље власт, а одговору (réponse) француског права исправка приватног или правног лица, чије је име у вези с његовим радом или животом споменуто у новинама или повременом спису (чл. 26. од. 1. случ. 2. зак. о шт.).

Дужност, да прими и оштампа исправку, тиче се једино уредника новина или повременог списка. Против других штампаних списка може се разјашњење правога стања ствари постићи једино неизравно оштампањем судске пресуде (чл. 63. зак. о шт.).

Предметом исправке могу бити само чињенице, а не критике, назори или оцене. У колико би се затајивањем чињеница стање ствари којег приопштења искривило, то оно свеједно може бити предметом исправке као да су чињенице нарочито истакнуте.

Уредник новина или повременог списка није овлаштен, да испита истинитост припослате исправке, већ мора својој дужности, одређеној у чл. 26. зак. о шт. удовољити без обзира на истинитост или неистинитост исправке, а ослобођен је од те дужности једино у случајевима чл. 28. зак. о шт.

Из тога следи, да уредник није ослобођен од дужности, да штампа исправку, када је уверен о истинитости чињеница, које се исправљају. Овде је једино одлучно формално право лица, чије је име у новинама споменуто, да се на истоме месту одбрани. Али нема запреке, да уредник у истоме броју новина у коме штампа исправку, изјави, да унаточ исправке утврђује истинитост у новинама изнетих чињеница и да је вољан о томе водити доказ.

Када се захтева, да се штампа исправка, неодлучно је, да ли напис, који се исправља, потиче од редакције или од трећег лица изван редакције или је напис прештампан из других новина у новине, гледе којих се исправка тражи. Лице које је по чл. 26. зак. о шт. овлаштено, да тражи исправку, моћи ће то право остварити истовремено против свих новина или повремених списка у којима је био уврштен напис, који се исправља.

Није предует исправке, да чланак садржаје нападај на приватно или правно лице, него је довољно, да је име тог лица споменуто у вези с његовим радом или животом.

Исправку о чињеницама, коју уреднику пошаље власт, дужан је уредник да прими и одштампа без обзира на то, да ли је управо та власт у вези с њезиним радом споменуто у новинама или спису којима је он уредник.

II.) Дужност оштампања исправке тиче се и исказивања мисли у сликама (карикатуре), ако се њима тврде или раширују извесне чињенице.

III. Уредник дужан је да прими и оштампа исправку и гледе огласа, донетих у новинама или повременом спису, јер чл. 26. зак. о шт. у том погледу не прави разлике.

IV. Захтев, да се прими и оштампа исправка, има се упра-

вити на уредника новина или повременог списка, а не на издавача истих. Исправка се доставља уреднику поштом на повратни реџис или преко надлежног Првостепеног Суда. Уживан је онај окружни суд, у чијем околишу станује одговорни уредник. Место уредникова настана подудар се и онако са местом, где новине или повремени списи излазе. Није нужно, да достава буде извршена на властите руке уредника, већ је довољно, да је исправку примио члан редакције. Лице, које захтева, да се исправка прими, дужно је тачно навести напис који исправља, страну, ступац, као и број новина, у којима се напис налази, да се тако уклони свака двојба о томе, што се исправља те да на овај начин уреднику буде омогућено, да дужности из чл. 27. зак. о шт. одмах удовољи.

Чл. 27.

Исправка се мора оштампати у првом или другом наредном броју или најдаље у року од два дана, од како је уредник прими, без икаквих додатака у самом тексту и под истим насловом, мењања или уметака.

Исправка се мора оштампати у оном делу новина у коме је био напис на који се она односи, и онаквим словима као што је и напис који се исправља. Исправка се не може прекидати ако напис на који се односи није био прекидан.

Исправка се штампа бесплатно.

(Дометнуто чланом 9. закона о штампи од 6. I. 1929.).

Уредник новина или повременог списка дужан је безусловно да прими и оштампа у наредном броју новина или спису сваку исправку о чињеницама изнетим у његовом листу, коју му пошаље власт.

I. Исправка се има уврстити без уметака, испуштања и преинака. Дужност је уредника, да исправку донесе у целисти или да ју у целисти отклони. Уредник несме да у текст уметне ни ускличника, упитника а ни парентеза. Одлучан је текст исправке, како га је овлаштено лице припослало, а ни уредник а ни суд не могу да на том тексту што мењају, ма била преинака и посве незнатне нарави.

Дужност је уредника, да исправку оштампа у првом или другом наредном броју или најдаље у року од два дана, откако ју је примио. Како гледе периодичних штампаних списка, који не излазе као дневници, није могуће одржати рок од два дана, мора код ових уредник да донесе исправку свакако већ у првом наредном броју.

Уредник испуниће своју дужност по чл. 27. зак. о шт., ако исправку донесе у истом делу новина (редакцијском или огласном). Не захтева се идентитет самог места.

Чл. 28.

Измењен чл. 10. закона од 6. I. 1929. и сада гласи:

Уредник се ослобађа од дужности да штампа исправку у овим случајевима:

1. ако исправка није потписана или је није потписало оно физичко или правно лице, чије је име у напису поменуто;
2. ако је исправка, коју шаље приватно лице два пута већа од ствари, која се исправља,
3. ако исправка садржи какво кривично дело или је неуљудно написана,
4. ако је исправка написана на другом језику, него што је напис који се исправља,
5. ако је протекло шест недеља од дана када је напис објављен.

Пријашњи текст гласио је:

Уредник се ослобађа од дужности да штампа исправку у овим случајевима:

1. ако исправка није потписана или је није потписало оно физичко или правно лице, чије је име у напису поменуто;
2. ако је исправка послата од власти или приватног лица два пута већа од слога ствари која се исправља;
3. ако исправка садржи какво кривично дело или је неуљудно написана;
4. ако је исправка написана на другом језику него што је напис који се исправља;
5. ако је протекло шест недеља од дана када је напис објављен.

1. Уредник није дужан, да штампа исправку, ако она није потписана или је није потписало оно физичко или правно лице, чије се име у чланку спомиње. Дужност је уредника, да оштампа и потпис лица, које је исправку припослало. Нема запреке, да захтев за штампање исправке потпише заступник (нарочито адвокат) оног лица, које је у чланку наведено. Није нужно, да заступник према уреднику докаже пуномоћје. Треба уважити, да овде нема разлога за неоправдани формализам. Правно лице потписују лица, која су по закону или статуту на то овлаштена, и то на начин, како је законом односно статутом одређено. После смрти лица, које је у напису споменуто, овлаштена су да захтевају исправку и лица, наведена у чл. 58. зак. о шт.

II. Уредник се ослобађава дужности да штампа исправку коју пошаље приватно лице, ако је она двапута већа од слога ствари, која се исправља. Одлучан је број редака, а не број слова односно речи. При томе се нема урачунавати наслов исправке, а ни писмо странке, којим захтева оштампање исправке а ни потпис лица, које захтева исправку. Наређење чл. 28. бр. 2. зак. о шт. тиче се строго само интегралног текста исправке, а не и на

пре наведених попутних делова исправке, који нису саставни делови исте.

III. По чл. 28. бр. 3. зак. о шт. уредник се ослобађава дужности, да штампа исправку, ако исправка садржи какво кривично дело. Таковим се има сматрати и увреда, односно клевета, нанета у исправци сурадницима штампаног списка, којему се исправка шаље. Довољно је, да предлежи објективно обележје кривичног дела те уредник не треба да оштампа исправке ни онда, ако околности, изнете у исправци, показују вањски видљиви облик кривичног дела.

Једнако се по пропису чл. 28. бр. 3. зак. о шт. уредник ослобађава дужности штампања исправке, ако је она неуљудно написана. Фразеологија уљудности међу иним захтева и то, да и сама адреса уреднику буде уљудна па ће се према томе моћи отклонити исправку, ако у адреси не буде уредник означен уобичајеном друштвеном ознаком уљудности.

IV. Главни циљ исправке јест тај, да јавност буде по интересираном лицу информисана о стању ствари, које је изнето у напису. Стога чл. 28. бр. 4. зак. о шт. истиче као претпоставку за штампање исправке, да иста несме бити написана на другом језику, него што је напис, који се исправља.

V. Уредник се ослобађава дужности, да штампа исправку, ако је протекло шест недеља од дана, када је напис објављен. Рок се рачуна од дана, када је напис доиста објављен. Овај се дан не подудара увек са даном, који је на штампаном спису означен као дан излажења штампаног списка. Исправка стигла је уреднику правовремено, ако ју је он или ко од редакције примио 42. дан. Дан, када је напис објављен, не урачунава се у рок (§ 87. од. 3. кп.)

Чл. 29.

Уредник који без разлога не хтедне на закону основану исправку примити или који у року који овај закон прописује не уврсти исправку, биће кажњен новчано до 10.000 динара, а у пресуди ће се изрећи, да је дужан дотичну исправку уврстити у први број својих новина или списка који ће изаћи после пуноважне пресуде.

Што се тиче исправака власти, тужбу ће заступати јавни тужилац, а приватно лице путем приватне тужбе.

Суд ће у оваквим случајевима одредити претрес најдаље за три дана.

I. У чл. 29. зак. о шт. нормиран је поступак са исправком. Закон о штампи предвиђа судско извршење дужности, да се оштампа исправка а истовремено и кажњавање уредника, који својој дужности удовољно није, коначно чл. 14. изм. зак. о шт. од 6. I. 1929. још и забрану даљег излажења новина, ако оне у наредном броју не штампају исправку власти.

За поступак надлежан је у смислу чл. 3. зак. о изм. у крив. Зак., Зак. о суд. крив. пост. и зак. о шт. од 9. октобра

1931. (чл. 73 од 1. измењеног закона о штампи) окружни суд као инокосни суд, у чијем околишу станује одговорни уредник (чл. 9. од 4. зак. о шт.).

Тужба се подноси писмено непосредно окружном суду (чл. 73. зак. о шт.). Ако се поступак тиче исправака власти, тужбу ће поднети та власт а заступаће је државни тужилац, док ће приватно лице, које тужи због непримљене исправке, тужбу само или по заступнику поднети те ће и само односно по заступнику тужбу заступати.

На тужбу одређује се одмах претрес најдаље за три дана. Према томе у поступку са исправком нема ни извиђаја а ни стављања под оптужбу, већ оптужницу замењује сама тужба.

Поступак са исправком пред судијом појединцем код окружног суда равна се по прописима §§ 372 и 373. кп.

За претрес пред судијом појединцем окружног суда и за пресуду примењиваће се наређења главе седамнаесте кп., у колико ова по природи ствари нису ограничена само на зборни суд.

Задатке председника и суда врши судија појединац. Записник води записничар.

Уредник, који без разлога не хтедне на закону основану исправку примити или који у року који зак. о шт. прописује не уврсти исправку, огласиће се кривим престаја из чл. 29. зак. о шт. и осудити на новчану казну до 10.000 дин. а уједно ће се у пресуди изрећи, да је дужан исправку уврстити у први број својих новина или списа који ће изаћи после пуноважне пресуде. Нађе ли суд, да је било разлога, с којих је уредник ускратио оштампање исправке, ослободиће туженог од оптужбе.

Код исправке власти моћи ће Министар Унутрашњих Дела у смислу чл. 14. изм. зак. о шт. од 6. I. 1929. посве забранити даље излагање новина, ако новине не штампају у наредном броју исправке власти.

Ова забрана уследиће административним путем. Како чл. 14. цит. закона предвиђа једино могућност забране излагања новина административним путем, то остаје нетакнуто право власти, да судским путем у смислу наређења чл. 29. зак. о шт. тужбом затражи кажњавање уредниково.

Не удовољи ли уредник судској пресуди и не уврсти ли исправке чије је штампање суд наредио, у првом а најдаље у трећем наредном броју, суд ће наредити обуставу листа све до штампања исправке (чл. 68. од 2. зак. о шт.). Код службене исправке моћи ће Министар Унутрашњих Дела по пропису чл. 14. зак. од 6. I. 1929. о изм. зак. о шт. забранити и даље излагање новина.

Против пресуде судије појединца окружног суда, изречене по чл. 29. зак. о шт., допуштен је потпуни призив. О том призиву решава апелациони суд (§ 390. кп.). Против пресуде изречене у одсуству окривљениковом, може овај, ако није на захтевање ослобођен од дужности, да дође лично, поред призива у року, предвиђеном за изјаву призива, предати и молбу за повраћај у пређашње стање, у којој оправдава своје изостајање (§ 391. кп.). Поступак с призивом равна се по прописима §§ 392-409. кп.

VI. ГЛАВА ЦЕНЗУРА

Чл. 30.

Цензура се установљава само за време рата и мобилизације и само за ствари, које овај закон предвиђа.

Цензура домаће штампе састоји се у спречавању штампања недопуштених објављивања.

Цензура стране штампе састоји се у простој забрани уласка штампаних предмета из непријатељских и других држава, ако то и у колико Министар Унутрашњих Дела за потребно нађе.

Војна цензура у погледу штампе почиње од тренутка наређене мобилизације и престаје сама собом од тренутка наређене опште демобилизације.

I. Цензура, установљена за домаћу штампу у чл. 30. и 31. зак. о шт. је цензура у ширем смислу речи. По њој се рукопис пре штампања има предати власти, да оцени, јели је допуштено, да се рукопис оштампа и објави. Од цензуре у ширем смислу речи разликује се цензура у ужем смислу речи, каковом се по убицајеном називу сматра деловање месних полицијских власти и државног тужиоца у мирно доба код просуђивања предатих им дужносних примерака, да оцене има ли разлога за забрану по чл. 19. зак. о шт. (види онде).

II. Чл. 30 и сл. зак. о шт. оснивају се на наређењима Уредбе о војној цензури за време рата од 28. априла 1915. Циљ је војној цензури, да спречи саопштавање и ширење вести, које могу користити непријатељу, које могу изазвати узнемиреност или незадовољство у самој земљи, као и вести, ма и повољних, које откривајући тајност намеравањих операција, могу штетно утицати на њихов свршетак (чл. 5. цит. Уредбе).

Чл. 31.

Цензура се врши на тај начин, што се сваки примерак новина или повремених списа или у опште свака публикација штампом мора пре него се оштампа, доставити по један примерак првој надлежној, војној и полицијској власти. Само оно што допусти полицијска односно војна власт, може се оштампати за растурање и растурати.

Министар Војске и Унутрашњих Дела могу одредити једно исто лице, које ће цензуру вршити.

По уредби о војној цензури за време рата од 28. априла 1915. бијаше цензура чисто војничке нарави, док по чл. 31. зак. о шт. надлежност прелази и на полицијске власти. Војна и полицијска власт вршиће за време рата цензуру упоредо. Министар Војске и Унутрашњих Дела могу одредити једно исто лице, које ће цензуру вршити. Нема запреке, да зато у седишту државног тужиоца одреде истога за вршење цензуре.

Чл. 32.

Као недопуштено објављивање у време мобилизације или рата сматра се свако штампање извештаја:

1. Који држаје вести и податке о мобилизацији и кретању војске; о организацији и формацији војске и њеном наоружању, оделу, исхрани и здравственом стању: о јачини појединих армија и трупа, њиховом броју и саставу и именима команданата о распореду, положају и раду војске; о приспевању војног материјала или о куповини ратних потреба у земљи или ван земље; о стању путева сувозеиних и водених; о времену и температури и њиховом утицају кад штетно дејствују на операције и здравствено стање у војсци и земљи;

2. о броју мртвих и рањених, осим ако није изреком допуштено; о месту где је ко погинуо или којој је јединици припадао или од какве је болести умро; о појави какве заразне болести у војсци или земљи; о успешном дејству или штети коју је произвела непријатељ ка ватра; о нередима у војсци на фронту или позадини; о несрећним случајевима на војшном делу или у позадини, о катастрофи на жељезници, каквом пожару, експлозији о повлачењу, поразу, губитку каквог положаја, тврђаве, заставе, убојног материјала, осим ако није изреком допуштено;

3. војним операцијама и политичкој ситуацији, било истинито или не, ако Министар Војске или Врховна Команда или Министар Иностранних Дела забране такво објављивање;

4. којима се критикује рад старешина војске или исти износи у подругливом тону или у опште на начин који би наносио штету угледу и гласу старешина и убијао веру у дух и ваљаност војске; којима се штетно утиче на морал војске и јавног мишљења; којима се објашњавају злонамерно штете проузроковане ратом; и којима се тражи престанак рата;

5. којима се изопачавају званична саопштења или који садрже лажне непроверене или узнемиравајуће вести о нашој или савезничкој војсци и општем стању у земљи;

6. вести, којима се угрожава јавни мир и ред или у опште интереси земље.

ГЛАВА VII

ОДГОВОРНА ЛИЦА

Чл. 33.

Измењен чланом 11. закона од 6. I. 1929. и сада гласи:

За кривична дела учињена штампом одговарају заједно: писац, уредник, издавач, штампар и растурач према одредбама кривичног закона, закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави односно према одредбама Закона о штампи.

Одредбе чл. 34., 35., 36., 37., 38., и 39. Закона о штампи престају важити у колико су у супротности са овим чланом.

Пријашњи текст гласио је:

За кривична дела учињена штампом одговарају: писац, уредник, издавач, штампар и растурач, према одредбама овога закона, (види систематски део)

Чл. 34.

Писац је на првом месту одговоран као главни чинилац за сваки штампани напис који је он написао (саставио) и потписао, било именом и презименом, било само именом или само презименом или њиховим почетним словима, било његовим познатим псевдонимом ако тужилац или уредник и суд на основу тих ознака и других доказа могу утврдити његову личност или ако уредник показивањем његовог пристанка за штампање и потписивање написа може утврдити његову личност као писца.

Писац је одговоран и за напис који није потписао, ако уредник прокаже и несумњиво утврди да је проказана личност прави писац, а напис је штампан с дозволом писца.

Ако је какав напис путем штампе објављен без дозволе писца, онда се уредник односно објављивач сматра писцем, према коме ће се и казна применити. Прави писац у овом случају не може бити кажњен.

I. Обзиром на чл. 11. зак. од 6. I. 1929. (чл. 33. зак. о шт.) гласио би чл. 34. зак. о шт.:

„Писац је одговоран заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона односно закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, а уколико се овим начином неби могла његова кривица утврдити, он ће заједно с осталим одговорним лицима одговарати по начелима закона о штампи за сваки штампани напис, који је он написао (саставио) и потписао било именом и презименом, било само именом или само презименом, или њиховим почетним словима, било његовим познатим псеудонимом, ако тужилац, уредник и суд на основу тих ознака и других доказа могу утврдити његову личност или ако уредник показивањем његовога пристанка за штампање и потписивања написа може утврдити његову личност као писца. Писац одговара заједно с осталим одговорним лицима и за напис, који није потписао, ако се несумњиво утврди, да је он писац. Ако је какав напис путем штампе објављен без дозволе писца, онда се додуше по закону о штампи сматра уредник односно објављивач писцем, према коме ће се и казна по закону о штампи применити, ну прави писац у овом случају за тај напис свеједно одговара по начелима кривичног закона односно закона о заштити јавне безбедности, ако му се по овима кривица може утврдити.”

II. Кривица пишчева по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави утврђује се по општим начелима тих закона.

По закону о штампи за све, што изађе у штампаном спису, одговара у првом реду писац. Писац је оно лице, које је спис написало, саставило или створило. Одговорност пишчева по закону о штампи наступа у свим случајевима, када је писац штампани напис, који је он створио, уједно и потписао именом или презименом.

Осим тога та одговорност наступа и у оним случајевима, када је писац штампани спис потписао било само именом или само презименом или њиховим почетним словима, било његовим познатим псеудонимом, ако тужилац или уредник, но и суд на основу тих ознака у савезу с другим доказалима, могу утврдити особу писца. Коначно та одговорност наступа и тада, ако је уредник кадар, да опште ознаке у погледу пишчеве особе надопуни тиме, што ће се исказати пристанком писца за штампање и потписивање чланака, па ће тиме утврдити његову личност као писца.

У свим овим случајевима сматра се, да се ради о потписаним чланцима, тек је начин утврђења самог писца различан према тому, да ли је чланак потписан потпуним именом и презименом писца, или само ознаком, која може бити сад јаснија, сад притајенија.

Напротив ако чланак није потписан одговоран је по зак. о шт. у првом реду одговорни уредник. Одговорност пишчева настаје тек уз две претпоставке: 1. ако га уредник прокаже (денунцијација писца) и несумњиво утврди, да је проказано лице, прави писац, 2. да је чланак штампан дозволом писца. Последњи

став чл. 34. зак. о шт. има у виду одговорност уредника односно објављивача написа (по закону о штампи), који су путем штампе без дозволе писца објављени. У тим случајевима наступа по закону о штампи одговорност уредника односно објављивача као непосредног учиниоца кривичног дела. Закон наређује, да се у тим случајевима уредник односно објављивач имаду по закону о штампи сматрати писцем, па потом на њих и казна по закону о штампи применити. Прави писац у овом случају не може бити кажњен по закону о штампи, ну то обзиром на чл. 11. закона од 6. I. 1929. не искључује његово кажњавање по кривичном закону односно по закону о заштити јавне безбедности, ако му се по овима кривица може утврдити.

Чл. 35.

Уредник је одговоран за све што је у новинама или у повременим спису оштампано без ичијег потписа или са непотпуним именом или псевдонимом или са почетним словима имена и презимена какве личности чију истовестност суд не може да утврди или уредник неће да открије, као и онда кад је потписник написа измишљена личност или лажно означена или ако је прави потписник ван домаћаја наших власти.

I. Гледе одговорности уредника види систематски део.

II. Обзиром на чл. 11. закона од 6. I. 1929. (чл. 33. закона о штампи) гласио би сада чл. 35. зак. о шт.:

„Уредник је одговоран заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности. У колико се овим начином неби могла његова кривица утврдити, одговоран је по закону о штампи заједно с осталим одговорним лицима за све, што је у новинама или повременим спису оштампано без ичијег потписа или са непотпуним именом или псеудонимом или са почетним словима имена и презимена какве личности чију истовестност суд не може да утврди или уредник не ће да открије као и онда кад је потписник написа измишљена личност или лажно означена или ако је прави потписник ван домаћаја наших власти. Открије ли уредник писца, то ће потоњи заједно с осталим одговорним лицима одговарати по кривичном закону, закону о заштити јавне безбедности, односно по закону о штампи. Истовремено одговараће и одговорни уредник по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности, у колико се утврди његова кривица по овим законима.”

III. По чл. 73. зак. о шт. може тужени у року од осам дана иза достављене тужбе изнети своју одбрану и учинити предлог у циљу проведења доказа, које намерава употребити у својој одбрани. На доказе, које тужени предложи иза овога рока, не ће суд узети обзира.

Проказивање писца са стране уредника указује се с гледишта закона о штампи као изношење околности, којом се уредник ослобођава кривичне одговорности по зак. о шт. (види чл. 37. зак. о шт.).

Сватајући тако проказивање писца као акт одбране уредникове произлази по чл. 73. зак. о шт., да тужени има у року од осам дана иза достављене тужбе изнети ту своју одбрану, дакле проказати писца, а у истом року учинити и предлог у циљу provedeња доказа. Различна од предлога у циљу provedeња доказа је provedба доказа. Та provedба није везана на рок од осам дана након достављене тужбе, већ се докази, које је уредник понудио благовремено у року од осам дана након достављене тужбе, могу провести и касније у истражном стадију, а поглавито и на главном претресу. Интенција чл. 73. зак. о шт. је та, да се постигне концентрација доказних предлога. Нипошто није тој одредби сврха, да provedбу доказнога материјала ограничи на очито врло кратак рок од осам дана, у којем ће уредник моћи једва и сабрати доказе, а камо да би их могао утврдити.

Одговорност уредника по закону о штампи посве је различна од оне по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности. Она по закону о штампи наступа без обзира на то, да ли се уреднику може доказати умишљај. Што више, није предувет такве одговорности по закону о штампи никаква кривица, дакле ни немарност уредникова. Није уопште претпоставка тој одговорности по закону о штампи, да је уредник знао за кажњиви садржај написа и за његов протуправни састав те да је оглашење таковог садржаја допустио. Уредник не јамчи по закону о штампи само онда, када се ово незнање темељи на занемарењу пажње, која му надлежи, већ напротив и тада, када се то незнање темељи на нескривљеним и неодољивим запрекама, као што су преоптерећење послом, болест, нужно одсуће итд.

Ова строга одговорност уредникова по зак. о шт. за нескривљени успех није по зак. о шт. ублажена у никојем погледу. Закон не допушта доказ добре вере, већ уредник јамчи као доловни учинилац и у оним случајевима, када би га по начелима општега кривичнога права тај доказ могао испричати.

IV. Уредник одговара и за изношење дневних догађаја, уколико с тиме долази у судоб са законом и ону не може да буде бескажњиво по томе што су дневни догађаји истинито и верно приказани. Ово потоње може да буде само тада, ако таково приказивање закон изречито дозвољава. Нема према томе кривичарске дужности новинара, по којој би могли бескажњиво проносити увреде и клевете, које су против извесног лица изнете у јавности.

Чл. 36

Повређени кривичним делом може своју тужбу противу уредника проширити, све до главног претреса на друго лице, које је прави уредник, ако вероватним учини да лице озна-

чено на листу као уредник, није стварно уредник у смислу члана 9. овога закона. Ако суд по слободном уверењу то утврди, онда за напис одговара стварни уредник.

У том члану садржана је одредба о проширењу тужбе против уредника на правога уредника, ако на штампаном спису означени уредник није у истини и стварни уредник, како то претпоставља чл. 9. зак. о шт. Строго узевши не ради се овде о проширењу тужбе, већ о томе, да се на тужбу против привидног уредника, која се уздржаје на снази, подноси нова тужба против стварног уредника, тако да истовремено по зак. о шт. одговарају оба уредника — привидни и стварни све дотле, док суд по слободној оцени не утврди, који је стварни уредник. А када то утврди, одговорност за кривично дело пада по зак. о шт. на стварнога уредника. Привидни ће уредник бити додуше решен одговорности по зак. о шт. за само кривично дело, али ће се кажњавати по §. 70 од. 2. зак. о шт., јер је допустио, да буде означен као уредник и ако нема учешћа ни у одређивању правца у коме се лист уређује, ни у одлучивању, да ли ће један напис бити објављен или не.

Разумева се по себи, да ће обзиром на чл. 11. зак. од 6-I-1929 и привидни уредник одговарати по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности у колико је умишљено код дела правога уредника учествовао и да га одговорности по овим законима не решава околност, да је суд утврдио правога уредника.

Чл. 37.

Издавач односно наручилац је одговоран у толико, у колико је активно суделовао код публикације окривљеног дела, или у колико је пропустио дужну пажњу.

Издавач ће се ослободити кривичне одговорности због пропуштене дужне пажње ако при првом саслушању изнесе и докаже ко је писац односно уредник.

I. Обзиром на чл. 11. зак. од 6-I-1929 овај би члан сада гласио:

„Издавач, односно наручилац одговара заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности, у колико се овим законима може утврдити његова кривица. Без обзира на то одговоран је по зак. о шт., заједно с осталим одговорним лицима, у колико је активно суделовао код публикације окривљеног дела или у колико је пропустио дужну пажњу. Издавач ће се ослободити кривичне одговорности по зак. о шт. због пропуштене дужне радње ако при првом саслушању изнесе и докаже ко је писац односно уреднк. По начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности одговара и у овом случају, ако се његова кривица по тим законима може утврдити.”

II Одговорност издавача, односно наручиоца по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности равна се по начелима тих закона.

По зак. о штампи наступа одговорност издавача односно наручиоца:

1. у случајевима активнога суделовања код публикације инкриминираног дела; 2 ако је издавач пропустио дужну пажњу.

Одговорност издавача по зак. о штампи разликује се од оне коју закон о штампи установљује гледе уредника. Док је одговорност уредника по зак. о шт. гарантна одговорност, не може се таковом сматрати одговорност издавачева. Та наступа тек у случајевима активног суделовања издавача као и у случајевима пропуштене пажње.

Обзиром на чл. 11. зак. од 6-I-1929. ваља сада код просуђивања кривице издавача односно наручиоца у случајевима активног суделовања код публикације инкриминираног дела понајпре утврди, не предлежи ли услед таквог суделовања одговорност по кривичном закону односно закону о заштити јавне безбедности па у том случају пропис чл. 37 зак. о шт. гледе активног суделовања долази тек до примене, у колико се не би могла утврдити кривица по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности.

III. У погледу пропуста дужне пажње није зак. о шт. дао општег прописа гледе граница те дужности, већ занемарење дужне пажње сматра као појам познат из других закона.

Тај појам може се у погледу издавача означити тиме, да му је дужност испитати садржај списка прије него почне суделовати у којем год правцу у стварању тога списка. Пропусти ли то испитивање, тада у том пропусту састоји његова кривица занемарења потребите пажње.

IV. Став 2. чл. 37. зак. о шт. говори о проказивању предника са стране издавача. Ово проказивање правно је релевантно тек у случајевима, када издавач одговара због пропуштене пажње, а не и онда, када одговара због активног суделовања. Као предници долазе у обзир: 1. код неповременог штампаног списка писац (чл. 34. зак. о шт.), 2. код повремениог списка уредник односно писац према претпоставкама чл. 34. и 35. зак. о шт.

V. У формалном погледу ваља уважити, да различно од уредника, који у року од 8 дана након достављене тужбе има изнети обрану проказивањем писца, а у истом року учинити предлог у циљу provedeња доказа, издавач има проказивање писца изнети на првом саслушању (чл. 80. зак. о шт.), ну на том саслушању има уједно то проказивање и доказати (чл. 37. од. 2. зак. о шт. in fine); једино у том потоњем случају биће ослобођен кривичне одговорности по зак. о шт., ну неће одговорности по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности у колико се по овима утврди његова кривица.

Чл. 38.

Штампар је одговоран ако се не зна ни писац ни уредник ни издавач или ако штампа нешто без означења своје штампарије, а означење је прописано законом.

Штампаром се сматра власник штампарије. Ако штампарску радњу води власти пријављени пословођа или купац, онда одговара кривично по овоме закону тај пословођа односно купац. Власник штампарије одговара солидарно са пословођом односно купцем за све новчане казне, трошкове и накнаду штете по овом закону.

I. Обзиром на чл. 11. зак. од 6.I.1929. одел. 1. чл. 38. зак. о шт. сада би гласио:

„Штампар одговара заједно с осталим одговорним лицима као саучинилац по начелима кривичног закона и закона о заштити јавне безбедности у колико се по овима може утврдити његова кривица. Без обзира на то одговоран је по зак. о шт. ако се незна ни писац ни уредник ни издавач или ако штампа нешто без означења своје штампарије, а означење је прописано законом.”

II. Одговорност штампара по начелима кривичног закона и закона о заштити јавне безбедности равна се по овим законима.

Гледе одговорности штампара по зак. о шт. предвиђа чл. 38. зак. о шт. два случаја и то 1) ако је штампарија на спису означена, а незна се ни писац, ни уредник, ни издавач; или 2) ако не одговара које од лица, побројаних у чл. 34, 35, 37. закона о штампи, а штампар уз то на спису није назначио штампарију, како му то налаже чл. 6. зак. о шт.

III. Интенција чл. 38. зак. о шт. та је, да се за штампане списе, код којих по зак. о шт. не наступа одговорност за које од лица, побројаних у чл. 34, 35, 37. зак. о шт. свали одговорност за садржај списка на штампара и у оном случају, када на штампаном спису ради прикривања извора кажњивог списка није назначена штампарија.

Чл. 39

Растурач или продавац је одговоран кад се не зна ко је штампар штампаног предмета који он растура, или кад се на оштампаном предмету не види ко је писац, уредник или издавач, а уз то предмет у себи садржи кривично дело.

Растурач или продавац одговара, кад знајући растура штампане предмете, чије је растурање забрањено.

I. Обзиром на чл. 11. зак. од 6.I.1929. гласио би тај члан: Растурач или продавац одговорни су заједно с осталим одговорним лицима као саучиниоци по начелима кривичног закона, односно закона о заштити јавне безбедности, у колико се по овима може утврдити њихова кривица. Без обзира на ово одговорни су по закону о штампи, када се незна ко је штампар штампаног

предмета, који они растурају, или када се на штампаном предмету не види ко је писац, уредник или издавач, а уз то предмет у себи садржи кривично дело. Коначно одговара растурач или продавач, када знајући растура штампане предмете, чије је растурање забрањено.”

II. Одговорност растурача или продавца по начелима кривичног закона и закона о заштити јавне безбедности равна се по овим законима.

III. По чл. 6. зак. о шт. мора на свим предметима споменутим у чл. 1. зак. о шт., а намењенима јавности, стајати име и презиме штампара. По чл. 8. зак. о шт. морају сваке новине и сваки повремено спис, који излази у напред означеним месечним или краћим размацима времена имати поред означања штампара и означање уредника те издавача.

IV. У смислу чл. 39. зак. о шт. растурач је по зак. о шт. одговоран код анонимних штампаних предмета, гледе којих не наступа одговорност којег од његових предника. У првом реду одговоран је дакле онда, када на штампаном предмету, који се нема просудити с гледишта чл. 8. зак. о шт. мањка назнака штампарије, па се не може установити у којој је штампарији спис штампан. У колико се штампани предмет има просудити с гледишта чл. 8. зак. о шт., а не зна се, тко је штампар, одговара растурач по закону о шт. само онда када се из штампаног списка уопште и не види, тко је писац, уредник или издавач. Ако се из штампаног списка, који долази у обзир по чл. 6. зак. о шт. види, тко је штампар, одговара тај по чл. 38. зак. о шт. Једнако одговарају код штампаних списка који се просуђују по чл. 8. зак. о шт., ако се код њих види тко је писац, уредник или издавач, ови потоњи по наређењима чл. 34, 35, 37. зак. о шт.

Разумева се по себи, да сви ови одговарају обзиром на чл. 11. зак. од 6. I. 1929. и по кривичном закону и по закону о заштити јавне безбедности, у колико се по овим законима њихова кривица утврдити даде.

Чл. 39. од. 2. зак. о шт. предвиђа одговорност растурача када знајући растура штампане предмете, растурање којих је забрањено. Кривица је у хотичном кршењу забране у циљу припомоћи и потпоре лицу, које одговара по чл. 34. 35. 37. 38. зак. о штампи.

У том се чл. 39. од. 2. зак. о шт. разликује од прописа чл. 69. зак. о шт., који предвиђа чисто штампарско кривично дело као формалну повреду закона о штампи.

Чл. 40

Новчане казне, судске таксе и трошкове морају осуђена лица положити судској благајни у року од осам дана по извршности пресуде.

Наплата казне и судских трошкова извршиће се егzekутивним путем према постојећим прописима.

Накнаду досуђене штете мора осуђени положити оштећенога најдаље у року од 14 дана, иначе ће се тражење оштећенога наплатити егzekутивним путем према прописима грађанског судског поступка.

У колико се то све не би могло наплатити од осуђених лица, извршиће се наплата од издавача.

Новчане казне, судске таксе и трошкови, ако се не могу наплатити од осуђених лица ни од издавача, наплатиће се у случајевима кривичних дела предвиђених у члановима 45. и 53. овога закона од штампара.

За издавача и штампара суд ће посебним решењем, које је извршно, утврдити, да је наступио случај њихове одговорности у смислу овога члана.

Ако у означеним роковима плаћање не буде извршено, суд ће својим решењем, које је извршно, у првом случају на захтев државног тужиоца, односно полицијске власти, а у другом на захтев оштећеног и по саслушању државног туж оца одмах а најдаље у року од осам дана, по пријему захтева одлучити да се даље издавање новина или повремениог списка обустави.

Ова обустава траје све дотле, док се не исплати све што је предвиђено у овом члану.

I. (Види систематски део — казне).

II. Новчане казне морају осуђена лица положити у судску благајну у року од осам дана по извршности пресуде. Не буде ли новчана казна по осуђеном лицу у року од 3 дана (након измака рока од 8 дана, који је у чл. 40. зак. о шт. одређен) плаћена, моћи ће Министар Унутрашњих Дела у смислу чл. 14. зак. од 6. I. 1929. и не чекајући извршење те казни а ни наплату са стране осталих лица, који по чл. 40. зак. о шт. за те казни одговарају, посве забранити даље излагање новина.

III. Новчане казне извршују се по § 424. кп. Ваља ипак истакнути, да се у случају ненаплативости новчане казне осуђеног лица, нема та казна заменити казном затвора, већ ће се у том случају по чл. 40. од. 5) 6) 7) зак. о шт. новчана казна наплатити од издавача, односно штампара па ако се и од ових неби могла наплатити, одредиће се по захтеву државног тужиоца, односно месне полицијске власти обустава новина или повремениог списка.

Ова обустава разликује се битно од забране, коју у смислу чл. 14. зак. од 6. I. 1929. може одредити Министар Унутрашњих Дела. Потоњом се посве забрањује даље излагање новина, док судска обустава због неплаћене казне по чл. 40. зак. о шт. траје само дотле, док се не исплати све што је предвиђено у чл. 40. зак. о шт.

Обзиром на чл. 14. зак. од 6. I. 1929. одређено је у § 157. Уредбе о посл. реду за крив. суд. од 21. XI. 1929. бр. 94220, да ће суд одмах известити државног тужиоца, ако лице, осуђено по зак. о шт. на новчану казну, у року од 3 дана по правоснажној пресуди не плати новчану казну. (Исправно у року од 3 дана на-

кон што mine рок од 8 дана, у којем се новчана казна по чл. 40. од. 1) зак. о шт. има положити код суда).

IV. У погледу накнаде штете одређује чл. 40. зак. о шт., да је осуђени има изравно платити оштећеном и то у року од 14 дана, иначе, да ће се тражење оштећенога наплатити извекутивним путем према прописима грађанског судског поступка.

Ваља то успоредити са прописом § 303. кп., а по којем свако заинтересовано лице, кад пресуда суда о приватно-правном потраживању оштећеника стане на правну снагу, има право да од суда, који је судио у првом степену, захтева да се на препису пресуде, која му се изда, забележи да је пресуда стекла правну снагу, па може на основу такве пресуде тражити извршење непосредно код грађанског суда.

По чл. 91. ст. 2. зак. о шт. има приватни учесник право да код суда тражи обезбеђење и пре истека рока од 14 дана, у којем осуђени треба да плати накнаду штете.

V. За наплату казне и судских трошкова и накнаду досуђене штете, у колико се то све неби могло наплатити од осуђених лица, јамчи издавач. Овде је установљено законито поручанство, које наступа субсидијарно.

Код деликата, наведених у чл. 45. зак. о шт. (сада обзиром на чл. 11 и 13 зак. од 6. I. 1929. не важи) и чл. 53. зак. о шт. моћи ће све новчане казне, судске таксе и трошкови наплатити субсидијарно и од штампара, ну то само под уветом, да се оне не могу наплатити ни од осуђених лица, а ни од издавача.

У свима овим случајевима поручанства суд има посебним решењем утврдити, да је наступио случај дужности наплаћивања казне итд. са стране издавача односно штампара. Ово решење суда је извршно.

VI. У чл. 40. од. 7. зак. о шт. предвиђена обустава новина моћи ће се и одредити због неплаћене штете, ну у том случају суд ће донети решење на захтев оштећеног и по саслушању државног тужиоца.

Захтев гледе обуставе новина у оним случајевима, када не буду плаћене судске таксе или трошкови кривичног поступка, ставиће државни тужилац, односно месна полицијска власт.

VII. Гледе трошкова кривичног поступка и одлуке суда о њима примениће се, у колико у чл. 40. зак. о шт. није различно наређено, пропис §§ 309—323. кп.

Чл. 41

У случајевима предвиђеним у чл. 45. и 53. овога закона одговараће писац, уредник, издавач, штампар и растурач сваки за себе, према прописима казненог законика, без обзира на одредбе чл. 36—41 овога закона.

Обзиром на измене у чл. 11. зак. од 6. I. 1929. који установљује одговорност свих у чл. 41. зак. о шт. наведених лица по кри-

вичном закону и закону о заштити јавне безбедности нема чл. 41. зак. о шт. практичне важности и он је, ако не изречито, а то ипак по садржају чланом 11. зак. од 6. I. 1929. дерогиран (види систематски део — кривична одговорност и кажњивост).

Чл. 42.

За кривична дела из општег казненог законика, која учине друга лица услед непосредног подстицања путем штампе, лица означена у чл. 33. овога закона одговарају као саучесници сваки за себе и према њиховој субјективној одговорности, по општем казненом законнику, у колико та дела нису предвиђена у овом закону.

Кривична дела која нису споменута у овом закону, а учињена су путем штампе, казниће се по законима у којима су предвиђена.

Овај члан обзиром на измене у чл. 11. и 13. зак. од 6. I. 1929. нема практичне важности (види систематски део — кривична одговорност и кажњивост).

ГЛАВА VIII КРИВИЧНА ДЕЛА.

1. Против општих интереса.

Чл. 43.

Ко путем штампе подстиче на извршење каквог кривичног дела из општег или војног казненог закона, које се казни смрћу, робијом или заточењем дужим од пет година, на поред настале опасности не наступи последица, казнима по казненом законнику, казниће се за то подстицање затвором до пет година.

I. Обзиром на пропис чл. 13. зак. од 6. I. 1929. о изменама и допунама зак. о шт. ваља овде узети у обзир § 95. кз., који гласи:

Ко јавно или растуравањем написа, слика или објава наводи или подстрекава на извршење којег од дела из §§ 91—94, или ко прихвати такови позив, ако нису наступиле какве последице, казниће се робијом или заточењем до десет година.

Надаље § 136. кз., који гласи:

Ко јавно или растуравањем написа, слика или објава наводи или пострекава на извршење злочинства изузевши она из §§ 91—94 или ко прихвати такво подстрекавање, ако то не прелази у теже кривично дело, казниће се затвором до три године или новчано до 30.000 динара;

надаље прописе чл. 1—6 зак. о заштити јавне безбедности и поретка у Држави, који гласе:

Члан 1.

Као злочинство у смислу казненог законика сматраће се ова дела:

1) писање, издавање, штампање, растурање: новина, плаката или објава, којима се иде на то да се ко подстрекне на насиље према државним властима, и у опште, да се угрози јавни мир или доведе у опасност јавни поредак. Ово важи и за сваку писмену или усмену пропаганду или убеђивање других да треба променити политички или социјални поредак у држави злочиним, насиљем, или ма којом врстом тероризма.

2) организовање, потпомагање или постајање чланом каквог удружења које би имало за сврху пропаганду комунизма, анархизма, тероризма или удружења за нелегално приграбљивање власти као и у опште оно што се садржи у предњој тачци;

3) издавање под закуп или ма у којем виду уступање зграда или просторија за скупљање лица, којима би био циљ припрема или рад за остварење чега од онога, што је изложено у горњим двама тачкама, ако је онај који је зграду или просторију уступио, знао на што ће се оне употребити.

4) организовање, здруживање или пропаганда, којима се иде на то, да се проузрокује војна побуна, метеж, непослушност или незадовољство код војника или да се грађани или војници не одазивају својим војним дужностима или да се омета, отежава или ограничи производња поправка или пренос војног материјала или снабдевање војске за њене потребе, као и у опште свака пропаганда, против установе војске, као и свака припрема, покушај или извршење у циљу, да се поруше или пониште објекти који служе јавном саобраћају, јавним инсталацијама и потребама;

5) стављање у везу са каквом личношћу или каквим друштвом у иностранству у циљу добивања какве помоћи отуда ради припреме за револуцију или насилну промену садашњег политичког стања у земљи или другог чега у предњим тачкама предвиђенога, као и свако помагање кога иностраног листа или друштва од стране некога са територије наше Краљевине кад то лице или друштво ради против уређења, поретка или јавног мира наше државе;

6) производња или прикупљање оружја, оруђа, справа или експлозива ради којег од напред поменутих циљева, као и свако прикривање тих предмета;

7) припрема, покушај или извршење убиства ма кога органа власти.

чл. 2. Ко учини ма које од кривичних дела изложених у чл. 1. овог закона, казниће се смрћу или робијом до 20 година.

Предмети кривичних дела конфисковаће се.

Они који знају, да се припремају злочини, изложени у чл. 1. па о томе на време не известе државну власт, казниће се робијом до 20 година.

У циљу бржег и лакшег утврђивања кривице допуштено је надлежним властима да врше претрес и ноћу.

Чл. 3. Ко писањем, штампањем, издавањем или растурањем књига, новина, плаката, објава или слика, или на ма који други начин врши пропаганду или иде за тим да створи убеђење или расположење код других, да се неки део Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца издвоји из целине или као самостална држава или да се споји са којом страном државом, или да се промени данашње државно уређење, или да се промени политички или социјални поредак у Држави, казниће се робијом до пет година, у колико такво дело не потпада под т. 1. чл. 1. овог закона.

Чл. 4. Ко писањем, штампањем, растурањем написа, слика или објава или иначе износи или проноси лажна тврђења, у намери да изложи порузи или презрењу државне установе, законе уредбе или наредбе власти, или политички или социални поредак у земљи, или ко на поменути начин нешто износи или преноси, у намери да узрокује нерасположење против државних уставова, закона, уредаба или наредаба власти или против политичког или социалног поретка у земљи, казниће се затвором до две године и новчано до 20.000 динара.

Чл. 5. ко штампом или на ма који други начин дражи на раздор међу племенима или друштвеним редовима, или ко на исти начин изазива расположење за племенску раздвојеност или племенски раздор, казниће се затвором до једне године и новчано до 10.000 динара.

Чл. 6. ко на начин поменути у члану 5 врши пропаганду или ствара расположење да се државне или самоуправне власти ометају у вршењу свог задатка или у опште у свом деловању, казниће се затвором до шест месеци и новчано до 6000 динара.

II. Обзиром на чл. 13. измена од 6. I. 1929 примениће се, у колико не предлежи дело из § 95 кз. или оно из чл. 1—3. зак. о заштити јавне безбедности пропис чл. 43. зак. о шт., а не онај § 136 кз., ако предлежи подстицање на извршење каквог кривичног дела из општег или војног кривичног закона, које се казни смрћу, робијом или заточењем дужим од пет година (чл. 43. зак. о шт. предвиђа наиме строжу казну затвора до пет година — а § 136 кз. само казну затвора до три године).

Предлежи ли у смислу чл. 44. зак. о шт. подстицање на извршење каквог другог кривичног дела из општег или војног кривичног закона (које није злочинство или се по тим законима не кажњава смрћу, робијом или заточењем дужим од пет година) примениће се чл. 44. зак. о шт., јер предвиђа казну затвора до три године, док пропис § 136 кз. предвиђа и новчану казну.

Прописи чл. 43. и 44. зак. о шт. примењују се само тада, ако не наступи последица, кажњива по кривичном закону, закону о заштити јавне безбедности или војном кривичном закону. Ако таква последица наступи, примењују се прописи о подстрекавању по тим законима. Прописи чл. 43. и 44. зак. о шт. имају уз то у виду навађање или подстрекавање индивидуално још неодређених лица док се навађање или подстрекавање индивидуално одређеног лица на извесно злочинство или преступ има просудити по § 34. од. 1). и 2). кз.

Чл. 44.

Ко путем штампе подстиче на извршење каквог другог кривичног дела из истих закона, које се казни робијом или заточењем до пет година или затвором или лишењем звања или новчано, па поред настале опасности не наступи последица, казнима по тим законима, казниће се за то подстицање затвором до три године,

I. Види прописе § 95. кз., § 136 кз. и чл. 1—6. закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави код чл. 43. зак. о шт. и тумачење онде.

Чл. 45.

Ко путем штампе непосредно или посредно, вршећи комунистичку или анархистичку пропаганду или хвалећи употребу насиља, подстиче грађане да силом измене Устав или земаљске законе, казниће се затвором до пет година и новчано до 50 000 динара.

I. види прописе чл. 1—6. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у Држави код чл. 43. зак. о шт.

II. Обзиром на пропис чл. 13. зак. од 6. I. 1929. о изменама и допунама зак. о шт. ваља узети у обзир и § 94. кз., који гласи: Робијом или заточењем казниће се ко предузме какво дело које иде на то:

1) да се силом или претњом, да ће се сила употребити према лицима или стварима, промени државно уређење или ред наслеђа престола.

2) да се Владалац силом збаци или претњом силе спречи да врши своја права и дужности или га принуди да своја права и дужност врши у одређеном циљу;

3) да се незаконито прибави врховна државна власт ради непосредног извршења или њеног преноса на друга лица;

4) да се Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца или неки њен део споји с којом страном државом или да се неки њен део издвоји из целине и постане самосталном државом.

III. Пропис чл. 45. зак. о шт. обзиром на §§ 1—3 зак. о заштити јавне безбедности у савезу са чл. 13. изм. од 6-I-1929. нема практичне важности и он је, ако и не изречито а то ипак по садржају дерогиран реченим прописима.

Чл. 46.

Ко путем штампе објављује очигледно измишљене и неистините вести, или ко објављује фалсификоване исправе, које се лако као такве могу препознати, у намери да тиме узнемири јавно мишљење и да тако изазове опасност да се почини какав злочин или преступ казним по општем или војном казненом закону, казниће се затвором до једне године или новчано до 10.000 динара.

Исто тако казниће се ко позива да се наруши јавни ред и мир, па би од тога могла наступити опасност.

Ко у спекулативне сврхе путем штампе проноси неистините вести које су кадре да утичу на течај цена животним намирницама, новцу и државним папирима од вредности, казниће се истом казном.

I. Успореди са § 156. к.з. који гласи: „Ко неоснованом виком за помоћ, злоупотребом знака за нужду или томе подобно проузрокује страх код већег броја лица или навалу света или излазак полиције, ватрогасаца или војске, казниће се затвором до шест месеци или новчано до 5000 динара.

Истом казном казниће се и ко јавно или путем штампе преноси какав лажан глас против свога уверења или ако нема основаног разлога, да га сматра за истинити, а такав глас може да изазове опште огорчење, или општи страх и опасност за јавни мир и општи поредак.”

II. Пропис чл. 46. зак. о штампи шири је од оног § 156 од. 2. кз., јер се чл. 46. зак. о шт. тиче и објављивања фалсификованих исправа. Уз то је за примену чл. 46 зак. о шт. претпоставка, да се узнемирењем јавног мишљења изазове и опасност да се почини какав злочин или преступ кажњив по општем или војном кривичном закону.

III. Дело из чл. 46. од. 1. зак. о шт. мора бити умишљено, дакле учињено свесно и са намером проузроковати у чл. 46. зак. о шт. предвиђене последице. У чл. 46. од. 1. зак. о шт. претпоставља се, да учинилац објављује очигледно измишљене и неистините вести, дакле такве, за које он није имао основаног разлога да их сматра за истините. Напротив је по чл. 46. од. 3. зак. о шт. довољно, да учинилац у спекулативне сврхе путем штампе проноси објективно неистините вести, а неодлучно је, да ли је учинилац имао разлога да их сматра за истините.

Учин чл. 46. од. 1. зак. о шт. претпоставља објављивање очигледно измишљених и неистинитих вести или објављивање фалсификованих исправа, које се као такве лако могу препознати. Претпоставља се дакле, да је крај очигледно измишљених и неистинитих вести искључена помисао да их је и сам објављивач могао сматрати истинитима односно код објављивања фалсификованих исправа, да се је објављивач гледе истинитости истих и сам могао налазити у блудњи.

Даља је претпоставка за примену чл. 46. зак. о шт., да је објављивање таквих вести односно исправа уследило у намери, да се узнемири јавно мишљење и тако изазове опасност да се почини какав злочин или преступ, кажњив по општем или војном кривичном закону. Из тога се разбира, да је кажњиво по чл. 46. зак. о шт. објављивање неистинитих вести односно фалсификованих исправа једино онда, ако предлежи погубна, да би од тога могла наступити опасност за јавни мир и ред извршењем каквога злочинства или преступа.

IV. Чл. 46. од. 2. зак. о шт. предвиђа опште позивање, да се нарушава јавни ред и мир, па би од тога могла наступити опасност. Тај одељак ваља тумачити у савезу са првим одељком чл. 46. зак. о шт., па сматрати, да се позивање на нарушавање јавног мира и реда има по том пропису казнити, ако би услед таковог деловања могла наступити опасност, да се почини какво кривично дело против јавног мира и реда.

V. Последњи одељак чл. 46. зак. о шт. има да препречи недозвољену спекулацију проношењем неистинитих вести. Мисли се на деловање спекуланата, који уношењем панике заваравaju општинство и тиме руше цене, да доцније, чим се узбуђење слегне и утврди неистинитост вести узмогну за време панике уз ниску цену накупљену робу много боље протржити.

Чл. 47.

Ко путем штампе изазива мржњу против државе као целине или верски и племенски раздор, казниће се затвором од једног месеца до једне године и новчано до 10.000 динара.

I. Успореди чл. 5. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави, цитиран код чл. 43. зак. о шт., надаље и § 165. кз., који гласи: ко јавно на зборовима или на јавним местима дражи један део народа против другог или један друштвени ред против другог и тиме изазива верски или племенски раздор или раздор између друштвених редова, казниће се затвором или новчано.

II. Пропис чл. 47. зак. о шт. не подудара се с оним из чл. 5. зак. о заштити јавне безбедности ни с оним из § 165. кз., јер чл. 47. зак. о шт. претпоставља непосредно изазивање, а друга два споменута прописа дражење у циљу посредног изазивања. Док се изазивањем распаљују страсти код других лица, дражење означаје узнемирење душевног мира грађана исмејавањем и опорочавањем других верских и племенских припадника.

Учинилац мора да си је свестан свог деловања и тежње да наступи раздор, који изазива. Под верским и племенским раздором подразумева се појачање верских и племенских опрека у народу. Таковим деловањем истовремено се слаби и онемогућује идеално јединство пучанства.

Попис § 165 кз. уопште не спомиње извршење дела путем штампе па се према томе изазивање верског или племенског раздора путем штампе кажњава у сваком случају по чл. 47. закону о штампи.

Напротив чл. 5. зак. о заштити јавне безбедности има једино у виду дражење на раздор међу племенима и изазивање расположења за племенску раздвојеност или племенски раздор.

Претпоставља се по томе деловање, које је по интензитету воље слабије од изравног изазивања као и стварање ситуације, која је повољна за племенску раздвојеност или племенски раздор.

III. Гледе тумачења појма изазивања против државе као целине види код чл. 19. зак. о шт.

Чл. 48.

Ко путем штампе подстиче и мржњу или презрење против војске или официрског кора, или ко сеје раздор и неповерење у војсци, или ко одвраћа војне обвезнике или

лица војног реда од вршења војне дужности. казниће се затвором до једне године и новчано до 10.000 динара.

Ко свесно дражи један друштвени ред против другог или ко злонамерно изазива презирање или исмевање према државним установама казниће се затвором до шест месеци.

I. Успореди:

§ 165. к.з.: Ко јавно на зборовима или на јавним местима дражи један део народа против другог, или један друштвени ред против другог и тиме изазива верски или племенски раздор или раздор између друштвених редова, казниће се затвором или новчано.

§ 101. к.з.: Ко знајући јавно износи или проноси лажна твђења у намери, да изложи порузи или презрењу државне установе, законе, уредбе или наредбе власти, казниће се затвором до две године или новчано до 20.000.— Дин.

II. Чл. 48. зак. о шт. има у виду а) потицање на мржњу или презрење против војске или официрског кора, б) сејање раздора и нерасположења у војсци, ц) одвраћање војних обвезаника или лица војног реда од вршења војне дужности, д) свесно дражење једног друштвеног реда против другог, е) злонамерно изазивање презира или исмевање према државним установама.

ад а) Није претпоставка, да потицање буде увредљивог садржаја. Довољно је за учин тог дела, да би таквим потицањем могао трпети углед војске односно официрског кора. Радња се састоји у томе, да се државна установа војске као таква, односно официрски кор као део војске, извргава руглу и презиру. Предлежи дакле специјални случај клеветања државе..

ад б) Овамо се углавном има убројити сејање верскога или племенскога раздора у самој војсци, затим деловање, којим се жели постићи, да војник војника у служби, а и изван службе не сусреће с поверењем, као и настојање, којему је циљ, да уздрма поверење, које подређени има у оправданост заповеди и одредби претпостављених.

ад д) Разлика према § 165. к.з. у томе је, што пропис § 165. к.з. има у виду дражење јавно на зборовима или на јавним местима, а чл. 48. од. 2. зак. о шт. дражење учињено штампом. Под друштвеним редом у чл. 48. од. 2. зак. о шт. подразумева се део пучанства, који се обзиром на једнаке социјалне интересе сматра једном идејалном целином и по тој целини битно разликује од других. Гледе тога нема разлике између прописа § 165. к.з. и чл. 48. зак. о штампи.

Учин дела исти је као онај из §-а 103. од. 1. ст. 1. срп. к.з.: дражење једне класе становништва против друге на мрзост и презрење. Ако такво дражење смера на изазивање верског или племенског раздора, тада предлежи учин по § 47. зак. о шт., а не онај по чл. 48. зак. о шт.

ад. е) Овде је садржан учин увреде и клевете државе сагласно са § 103. срп. к.з. Предмева се злонамерно изазивање,

дакле умишљено деловање, код којег је учинилац свестан противправности свог деловања, којим прекорачује границе дозвољене критике.

Овим чланом заштићена је влада као орган државне управе. Произлази то из успоредбе са прописом § 103. срп. к.з. у ком је реч о презирању и исмевању државних уређења, а који је пропис законодавац имао уопште у виду код нормирања чл. 48. зак. о шт. Како се и влада као орган државне управе има сматрати државним уређењем, то нема двојбе, да се заштита из чл. 48. од. 2. зак. о шт. тиче и владе као органа државне управе.

Чл. 49.

Ко путем штампе тешко повреди јавни морал казниће се затвором до једне године или новчано до 10.000 динара.

Неморални цртежи, порнографски написи, гравире и слике уништиће се.

Ко путем штампе огласе који се односе на полни живот или на спречавање полних болести или на њихово лечење објављује на такав начин да се тим вређа стид или угрожава јавни морал; затим ко путем штампе оглашује или нуди средства која спречавају рођење деце или средства за побацивање или нуди начин или прилику за побацивање, у колико у томе не буде теже кажњиво дело казниће се затвором до једне године и новчано до 10.000 динара.

I. Успореди § 174. к.з. који гласи: ко јавно или путем штампе објављује оглас, којим прикривено или отворено нуди, јавно излаже или хвали извесна средства или оруђа за побачај плода или нуди своје или туђе услуге за то, казниће се строгим затвором до године дана.

Надаље § 288. к. з., који гласи: ко јавно држи предавање неморалног садржаја, којим се подстрекава на блуд или блудне радње, као и ко производи, продаје, растура или уопште у јавни саобраћај пушта списе, новине, слике и друге предмете који садрже тешку повреду јавног морала, казниће се строгим затвором и новчано.

Предмети кривичног дела одузеће се.

II. Обзиром на чл. 13. зак. од 6.-I-1929. дерогиран је по садржају чл. 49. од. 3) али. 2) зак. о шт., јер је и у чл. 49. од. 3) али. 2), а једнако и у §-у. 174. к.з. реч о објављивању огласа путем штампе, којима се нуђају средства за побачај плода, а у § 174. к.з. предвиђена је строжа казна строгог затвора до годину дана.

III. Једнако је обзиром на чл. 13. зак. од 6.-I-1929 дерогиран по садржају и чл. 49. од. 1. зак. о шт., јер је о стављању у промет неморалних производа штампе реч и у § 288. к.з., а повреда из § 288. к.з. кажњава се строгим затвором до пет година и новчано.

IV. Предувет за уништење по чл. 49. од. 2. зак. о шт., је правоснажна забрана по чл. 19. зак. о шт. Према томе је разлика између прописа чл. 49. од. 2. зак. о шт. и § 288. од. 2. к.з. у томе, што чл. 49. од. 2. зак. о шт. предвиђа уништење неморалних цртежа итд. већ на основу саме забране, док § 288. од. 2. к.з. има у виду одузимање предмета као меру безбедности из § 59. к.з., која се извршује по § 70. Уредбе о извршењу Мера Безб. од 13.-I.-1930. бр. 3265. (Служб. новине од 23-I-1930.). Према томе, у колико је била изречена забрана штампаног списка, моћи ће се тај штампани спис поништити одмах и без одржања прописа §. 70. цит. Уредбе, јер се поништење по чл. 49. од. 2. зак. о шт. нема сматрати мером безбедности, већ извршењем изречене забране по чл. 19. зак. о шт.

Чл. 50.

Ко путем штампе злонамерно омаловажава или вређа коју од признатих вероисповести казниће се затвором до три месеца.

I. Сродно је кривично дело из § 162. к.з., који гласи: ко јавно хули на Бога или на коју законом признату веру или јавно ружи обреде или обичаје слављења Бога, казниће се затвором до годину дана.

II. Дело из чл. 50. зак. о шт. разликује се од онога из чл. 47. зак. о шт. у томе, што је код чл. 47. зак. о шт., намера учиниоца, да изазивањем мржње сеје раздор између припадника разних вероисповести, док се по чл. 50. зак. о шт. претпоставља деловање, којим се омаловажањем или вређањем које од признатих вероисповести настоји повредити осећаје верника извесне вероисповести.

Разлика између прописа чл. 50. зак. о шт. и § 162. к.з. у томе је, што пропис чл. 162. к.з. претпоставља хулење на коју законом признату веру, по томе деловање, којим се настоји понизити признату вероисповест, да се тиме узбуни верски осећај припадника те вероисповести, док је у чл. 50. зак. о шт. реч о злонамерном омаловажавању и вређању, које по свом интензитету не досиже хулење из § 162. к.з.

Чл. 51.

Ко претећим или наметљивим држањем за себе или за другога ма од кога измоли или изнуди новаца или другу какову корист зато да у штампи нешто прећути или исправи или пак да нешто објави за такву награду која није у сразмери са протувредношћу казниће се затвором до једне године.

Ако дело остане у покушају, казниће се затвором до 6 месеци.

I. За примену чл. 51. зак. о шт. није претпоставка да сам учинилац припада штампарском подuzeћу, већ кривцем може бити и онај, који изабљујући свој особни однос према штампи, претећим или наметљивим држањем за себе или за другога ма од кога, измоли или изнуди новаца или другу какову корист зато, да у штампи нешто прећути или исправи.

Под коришћу у чл. 51. зак. о шт. подразумевају се сва чињења, која значе повећање имовине, дакле не само даровање новца и других ствари, отпуст тражбине, *negotium mixtum cum donatione*, већ и бесплатни уступ права или такав уступ уз очито незнатну плату.

II. Од принуде, предвиђене у § 242 к.з. и изнуде, предвиђене у §§ 329. и 331. к.з. разликује се дело из чл. 51. зак. о шт. у томе, што се дело из § 242 к.з. извршује силом или претњом, а оно из §§ 329. и 331. к.з. претњом, док је по § 51. зак. о шт. довољно претеће или наметљиво држање изнуђивача. Према томе, кад би ко трећем лицу ставио у изглед објаву увредљивог чланка, а уједно би уверавао, да ће објава изостати, ако би треће лице било спремно намакнути му какову корист, то не би предлажало дело из чл. 51. зак. о шт., већ оно из § 331. к.з. Пропис чл. 51. зак. о шт. тиче се у главном притајене изнуде, која не долази изравно до изражаја у речима, већ лежи у понашању изнуђивача.

2. Против части

Чл. 52.

Клевета је у смислу овога закона кад се о једном или више физичких или више правних лица на начин означен у чл. 1. овога закона што неистинито износи или проноси што његовој части, добром имену, друштвеном угледу или привредном кредиту може наудити.

Као клевета сматра се и прештампавање оваквих написа или позивање на њих, а исто тако сматраће се као клевета и свака инсинуација у циљу клеветања, кад год се из самог написа, или у вези с другим написима од истог или другог писца, у истом или другим листовима и списима може утврдити да је писац, знајући за садржину тих написа, имао намеру казати да постоји нешто што части, добром имену, друштвеном угледу или привредном кредиту оклеветаног може наудити.

Клевета постоји и кад оклеветани није именован, ако је иначе јасно означен.

Као увреда путем штампе сматра се кад ко на начин означен у чл. 1. овог закона употреби какав погрдан израз или речи или изразе презирања или омаловажања, не наводећи никакве чињенице у погледу каквог физичког или правног лица.

Постоји клевета, а не увреда, ако се лице о коме је у напису реч назове изразом који предпоставља да постоји нека чињеница, која може худити његовој части, добром имену, друштвеном угледу или привредном кредиту, а то не би било истинито.

I. Закон о штампи разликује два кривична дела против части: увреду и клевету. Њихов појам дат је у чл. 52. зак. о шт. На том гледишту стоји и кривични законик за Краљевину Југославију од 27. јануара 1929., који сада важи на целом територију Краљевине, који је у погледу разликовања појма увреде и клевете прихватио стајалиште срп. к.з.

Како се прописи закона о штампи о заштићавању части ослањају на прописе српског к.з., нужно је за разумевање тих прописа образложити и прописе срп. к.з. обзиром на прописе срп. зак. о шт.

По § 213. срп. к.з. увреда је изјава, којом се према сватању општинства изражава омаловажавање одређенога лица од стране изјављивача, а која је изјава неке неоспедно дошла до знања. Клеветом се у смислу § 210. срп. к.з. сматра изношење или проношење таквих неистинитих дела, која друго лице излажу мрзости или презрењу публике или која нарушавају кредит другог, било појединца, било друштва или правнога лица.

Док се појам увреде по чл. 22. срп. к.з. подудара по свему са оним из срп. к.з., разликује се клевета по чл. 22 срп. зак. о шт. од клевете по § 210. срп. к.з. у томе што се по чл. 22. срп. зак. о шт. сматра клеветом навођење каквога неистинитога факта или дела против извесног лица, којим се вређа његова част и шкоди његовом угледу. Док дакле § 210. срп. к.з. код клевете предвиђа окривљење каквим неистинитим делом то чл. 22. срп. зак. о шт. има у виду окривљење каквим неистинитим фактом, дакле навођење какове неистините чињенице.

На пропис чл. 22. срп. зак. о шт. ослања се и чл. 52. зак. о шт. Клеветом у смислу чл. 52. зак. о шт. сматра се, када се у штампаном спису о једном или више физичких или више правних лица изнесе или проносе неистинита дела или неистините чињенице, којима се може нашкодити части, добром имену, друштвеном угледу или привредном кредиту тих лица. Саопштава ли се што неистинито као властито уверење, тада се у смислу чл. 52. зак. о шт. „износи“. А „прноси“ се онда, када се саопштава нешто, што је други тврдио, дакле износи као туђе уверење.

Битни реквизит клевете је неистинитост дела или чињеница, које се изnose или проносе. Ако су дела или чињенице, које се изnose или проносе истините, тада не предлежи клевета, но може предлажети увреда, у колико форма изјаве на ову упућује.

Као увреда сматра се по чл. 52. зак. о шт., када се за којег физичко или правно лице употреби погрдан израз или реч, или израз презирања или омаловажавања, а да се при томе не наводе никаква дела, а ни чињенице.

Дело клевете из § 52. зак. о шт. подудара се са учином дифамације францускога закона о штампи од 29. јула 1881., који под дифамацијом разумева окривљење извесном чињеницом. Напада ли се тиме част или добар глас (considération) физичкога или правнога лица. Напротив увреда по зак. о шт. одговара инјурији цитиранога францускога закона о штампи, а таквом се сматра сваки израз презирања или омаловажавања (terme de mépris) или погрдни израз (invective; арт. 29.—35. франц. зак. о штампи од 29 јула 1881.).

II. Клевета је нападај на објективираниу част појединца, односно нападај на добро име. О добром имену одлучују кругови, у којима се појединац креће, у којима и за које развија своје деловање. Предует је код клевете, да изнета чињеница може наудити добром имену. Свакако мора бити кадра умањити оцену трећих лица о специфичној вредности повређеног лица. Добро име извесног лица претставља поштовање које исти у грађанској заједници може захтевати на основу испуњавања својих обитељских сталешких и званичних дужности.

Напротив је увреда уперена против части као осећају властите вредности. Она је нападај на субјективираниу част. Ради се о делу, које је кадро повредити лице, против којег је уперено, у властитом осећају части.

Пропис чл. 52. зак. о шт. заштићује и повређени кредит појединца.

Изнашање неистинитих чињеница, које би могле нашкодити кредиту нападнутога лица, твори посебну врст дифамације. Овде се не ради само о нападају на објективираниу част, већ се таквом дифамацијом настоји одузети и поверење, које обртник или трговац у свом послу ужива. Неповећењем, које се таквом дифамацијом изазива, уништава се и солидна база у свагдањем послу и промету. Ради се дакле овде више о деликту имовинске нарави, па је деликт против части само сретство, којим се у главном настоји постићи имовинско оштећење лица, против којег је деликт уперен.

Клеветом се сматра и општа инсинуација, којој је циљем, да неке наше кодити у части, добром имену, друштвеном угледу или привредном кредиту, ако садржај такве инсинуације упућује на то, да је намера писца била та, да опћеним окривљењем алудира на извесне чињенице, које дифамирају. Фактично овде не предлежи нарочити учин клевете, јер за просуђење учина кривичног дела није одлучно мртво слово, односно штампана реч, већ мисао и намера пишчева. Установи ли се да је писац имао намеру казати нешто, што дифамира, то се његово дело већ по дефиницији клевете има сматрати таквом. То исто важи и онда, ако се по извесном изражавању мисли, које су употребљаване, мора закључити, да писац алудира на чињенице, које дифамирају. И у овом случају предлежи дифамација, а не увреда.

II. Појам увреде и клевете по зак. о шт. подудара се с оним из §§ 297 и 301 к.з., с том разликом, да зак. о шт. у чл. 52. и

56. наводи изречито и правна лица као пасивно способне субјекте увреде, док је у §§ 297. и 301. к.з., просуђивање, да ли и које колективне скупине могу бити предметом увреде, закон препустио пракси. (Види Доленц — кривични законик — код § 297 к.з.).

III. За кажњивост увреде по § 52. к.з. потребан је умишљај. Тај предлежи, ако си је учинилац свестан, да другом лицу, не наводећи никакве чињенице, провређује осећај части. *Animus injurandi*, т.ј. намера, да се повреди друго лице у части, није потребан. Једнако је као и код клевете потребан умишљај. Он обухваћа свест, да је чињеница таква да може наудити части добром имену, друштвеном угледу или привредном кредиту оклеветаног. Једино код клевете инсинуацијом, како ју предвиђа чл. 52. од. 2. зак. о шт. потребна је поред умишљаја и намера клеветања, јер то речени законски пропис нарочито истиче речима. „у циљу клеветања”. Према томе је у овом случају потребно, да је писац управо имао намеру казати, да постоји нешто што части, добром имену друштвеном угледу или привредном кредиту оклеветаног може наудити. (Тако и Живановић: о увреди и клевети — Београд 1927. § 13. стр. 78.).

IV. У зак. о шт. нема одредбе, коју садржи кривични законик у § 306. гледе случајева, где је за кажњивост увреда потребна намера за вређање извесног лица. Пропис § 306. к.з. искључује најме због мањкајуће намере кажњивост код критике научних, уметничких, вештачких или занатских дела, надаље код објашњења ради вршења какве дужности или права или одбране каквог права или ради заштите јавних интереса, надаље код опомена и укора старијих према млађима, код службене пријаве или када чиновник да мишљење о каквој ствари. Једино тада ће се учинилац по § 306. к.з. кажњавати ради увреде, ако се из начина изражавања или других околности, под којима је увреда учињена утврди намера за вређање извесног лица. Како се пропис § 306 к.з. као специјална одредба засебног дела кривичног законика не може протегнути на увреде и клевете, учињене штампом, настаје питање, да ли су основи, који по § 306. к.з. искључују кажњивост код општег кривичног дела, кадри искључити и кажњивост кривичног дела увреде и клевете, учињене штампом.

Сви ти основи искључења кажњивости, предвиђени у § 306 к.з. с гледишта закона о штампима, долазе у обзир као основи искључења противправности, како их има у виду пропис § 23. општег дела кривичног законика, а који пропис обзиром на чл. 89. зак. о шт. важи и за кривична дела, учињена штампом. У свима тим случајевима ваља просудити, да ли си је учинилац свестан противправности свога дела.

Према тому произлази, да је и с гледишта закона о штампима критика о знанственим уметничким или обртним делима и о јавном деловању појединца слободна. Бескажњива је према томе критика, која иде за правно дозвољеним циљем, који састоји у подупирању знанственога рада, добрих уметничких дела те у промицању општег добра па ма и упозоравањем на мањкавости односних дела.

Објективна је критика немогућа, када јој не би било дозвољено просудити и значајна обележја и властитости лица, чије је дело критици подвргнуто. Стварна критика има се строго лучити од личних нападаја, те се према томе телесне, моралне и интелектуалне властитости, које са уметничким или знанственим делом или са јавним деловањем не стоје баш у никаквој вези, не могу извргнути критици. У свим тим случајевима одлучна је свест критичара, да својим радом настоји око правно дозвољеног циља. Такав циљ не предлежи, када критичар употребљава пригоду критике за личне увредљиве нападаје.

Из облика саме изјаве моћи ће се лако закључити, за којим је циљем полазио оценилац туђег деловања, па ће се по недолучној форми, надаље изнашању ствари из обитељског живота као и по необичном савезу увреде са самим, ма и оправданим циљем, обично моћи закључити, да циљ оцениоца није чист и озбиљан, већ да му је критика згодна прилика, да своје противнику одузме част и поштење. Потоње деловање је протуправно па подпада под удар казни. На таково деловање моћи ће се увек закључити, када предлежи проста и недолучна изјава, која се коси са моралним циљем знаности и уметности.

Чл. 53.

Ко увреди Краља или члана Краљевског Дома, казниће се затвором од једне до пет година.

Ко увреди страног државног поглавара или Народно Претставништво казниће се затвором до једне године.

Објављивање карикатура Краља и чланова Краљевског Дома, сматра се као увреда.

Због клевете Краља или члана Краљевског Дома казниће се затвором од године дана до 10 година и новчано од 20.000 до 200.000 динара.

Због клевете страног државног поглавара или Народног Претставништва казниће се затвором до три године или новчано до 20.000 динара.

I. Види тумачење код чл. 19. зак. о шт.

II. Успореди §§ 307. и 308. и 302. к.з.

III. Пропис § 307 к.з. у обзиру увреде Краља или Краљевског Дома строжи је од оног из чл. 53. зак. о шт., па према томе обзиром на чл. 13. зак. од 6-I-1929. долазе до примене прописи кривичног закона (§ 307. од. 1. к.з. „затвором најмање три месеца”; § 307. од. 2. к.з. „затвором најмање два месеца”; а § 307. од. 3. к.з. „строгим затвором најмање шест месеци”).

IV. Једнако гледе увреде страног државног поглавара као строжи долазе до примене прописи § 307. к.з.

V. I. гледе увреде Народног Претставништва долази до примене строжи пропис § 307. од. 2. к.з. према изм. од 9. октобра 1931. које измене предвиђају, да се увреда Сената или Народне скуп-

штине има казнити затвором најмање два месеца, а клевета тих тела строгим затвором најмање шест месеци.

Чл. 54.

Ко нанесе увреду судовима, војсци, јавним надлештвима, члановима Народног Претставништва, представницима власти или, уопште јавним службеницима, као и грађанима, који стално или привремено врше какву јавну службу или испуњавају какву јавну дужност, кад се увреда односи на то њихово својство, казниће се затвором до две године,

Због клевете казниће се затвором до три године и новчано но 20.000 динара.

I. Успореди обзиром на чл. 13. зак. од 6.-I-1929. (види код чл. 13. тих изм.) и изм. од 9.-X-1931. пропис § 302. к.з., који сада гласи: ко увреди војску или морнарицу, какво надлештво или политичко тело, државног службеника војног или грађанског реда, члана Народног претставништва или којег другог политичког тела, представника признатих вероисповести, изабраног судију, почасног судију, сведока, вештака, тумача или преводиоца или уопште јавног службеника приликом званичног рада или у погледу званичног рада уопште, казниће се затвором до годину дана или новчано до 10.000 динара, а ако је увреда учињена јавно, затвором од једног месеца до годину дана и новчано до 10.000 динара.

Ко клевета иста тела или лица под горе означеним околностима казниће се строгим затвором до годину дана и новчано, а ако ово учини јавно казниће се строгим затвором од једног месеца до три године и новчано.

II. Обзиром на чл. 13. зак. од 6.-I-1929. ваља истакнути, да ће се код увреде у чл. 54. зак. о шт. поменутих лица и надлештва применити као строжи чл. 54. од. 1. зак. о шт., јер предвиђа затвор до две године; напротив ће се код клевета применити § 302. од. 2. к.з. (штампа-јавно), јер предвиђа строги затвор од једног месеца до три године и новчану казну.

Чл. 55.

Кад је једним написом оклеветано више означених лица на тај начин, што је лице на које се циља недовољно означено, сматра се да је оклеветан сваки од оних на које се означавање у колико га има потпуно односи и свако од њих има право подићи тужбу против клеветника. По свима овим тужбама суд ће изрећи једну пресуду.

Ако је оклеветан један ред физичких или правних лица, једно или више лица, који припадају том реду могу подићи једну тужбу, и оптужени неће бити кажњен ако докаже. у колико је доказивање допуштено, да је за ма које лице истинито оно што је у напису изнето.

I. Пропис чл. 55. од. 2. зак. о шт., који наређује, да оптужени неће бити кажњен, ако докаже, у колико је доказивање допуштено, да је за ма које лице истинито оно, што је у напису изнето, не тиче се уопште клевете по чл. 55. од. 1) зак. о шт. У случају чл. 55. од. 1) зак. о шт. равна се доказ истине по опћеним начелима и ту оптужени има доказати окриву против сваког од оних, који наступају као приватни тужиоци (и ако је то лице у напису недовољно означено, али се означавање у колико га има односи потпуно на сваког од тужиоца). У том случају колективне клевете предлежи више тужба, ну изриче се само једна пресуда. По томе је пропис чл. 55. од. 1. зак. о шт. чисто формалноправне нарави те се уопште не дира у начин доказивања изнете окриве, Напротив ће се у случајевима чл. 55. од. 2. зак. о шт., оптужени ослободити одговорности и онда ако се утврди и докаже истинитост изнетих чињеница и против једног лица дотичног реда, које није поднело тужбу, ма да оптужени и није доказао да постоје изнете чињенице према једном од лица, које је тужбу поднело (види „паушалне клевете по зак. о шт.“ др. Јосип Весел. — Архив год. XXII. Књ. 24. бр. I. стр. 27).

II. Сврха је пропису чл. 55. зак. о шт., да се избегне шикани против туженога, која би могла настати тиме, ако би сваки од оних, на које се означавање потпуно односи, наступио као засебни тужилац те би се на сваку тужбу изрекла и засебна пресуда.

Према наређењу чл. 55. зак. о шт. има се по свим тужбама изрећи једна пресуда, ако се инкриминираним чланком клевете више означених лица на тај начин, што је лице, на које се у инкримисаном чланку циља, недовољно означено.

III. Са прописом чл. 55. зак. о шт. није у опреци чл. 76. зак. о шт. У смислу чл. 76. зак. о шт. нема места примени § 20. к.п. и материјално-правних прописа о стицају само онда, када конкуришу кажњива дела из кривичног законика са кажњивим делима, учињеним путем штампе. Али када конкуришу само кривична дела, учињена штампом, тада закон о штампи не искључује примену § 62. к.з. и § 20. к.п. Ма да закон нарочито одређује, да се свакако само једна пресуда има изрећи у случају чл. 55. зак. о шт., искључује примену прописа општег к.п. о конкуренцији једино у случају чл. 76. зак. о шт. најме онда, када се састају штампарска кажњива дела с онима из кривичног законика.

Чл. 56.

Ко увреди физичко или правно лице казниће се затвором до једне године.

Због клевете казниће се затвором до три године и новчано до 20.000 динара.

I. По §. 297. к.з. (изм. од 9. X. 1931.) кажњава се увреда, учињена јавно, затвором до годину дана, а клевета, учињена јавно

по §. 301. к.з. затвором од једног месеца до годину дана и новчано, а ако је клеветник ишао нарочитим циљем на то, да уништи добро име или привредни кредит оклеветаног лица, строгим затвором од 3 месеца до три године и новчано.

II. Према томе обзиром на чл. 13. зак. од 6. I. 1929. код увреде и клевете приватног лица долази до примене пропис чл. 56. зак. о шт. а и у оном случају, када клеветник поступа с нарочитим циљем да уништи кредит приватног лица (физичког или правног) пропис чл. 60. зак. о шт. (затвором од шест месеци до три године и новчано до 30.000.— дин.).

Чл. 57.

Ко путем штампе износи на јавност туђе личне (приватне) и домаће прилике и тиме по оцени суда повреди мир и спокојство чије, казниће се затвором од месец дана до године дана и новчано до 10.000 динара.

У чл. 57. зак. о шт. не заштићује се само најужа сфера појединца већ је закон ту сферу проширио тиме, што је одредио да је изнашање туђих приватних и домаћих прилика кажњиво већ тада, ако се тим повреди чији мир или спокојство.

Приватном животу припада сфера, гледе које је правни поредак препустио појединцу, да ју по својој слободној вољи уреди. Под домаћим приликама пако разумевају се прилике, које се догађају у дому, дакле живот у породици као и међусобни однос појединих чланова породице.

Чл. 58.

Увреда и клевета умрлих лица казни се на тужбу њихових рођака у узлазној и силазној линији жене или мужа и стараоца, као да је учињена живим лицима, ако је учињена у намери да повреди част или науди угледу ових лица. Ако је подигнуто више тужби у овом случају судиће се по првој тужби и изрећи једна пресуда.

Поменути сродници, у таквом случају брачни друг и стараоца, имају право на исправку по чл. 26. овога закона.

(Успореди §. 310. к.з.).

I. Учин из §. 310. к.з. разликује се од оног из чл. 58. зак. о шт. По §. 310. к. з. заштићује се пијетет према покојницима, док се по чл. 58. зак. о шт. не заштићује тај пијетет, већ изравно част и углед живих лица. Увреда и клевета умрлих лица из чл. 58. зак. о шт. не разликује се по свом учину од увреде и клевете учињене живим лицима. Такове се увреде по чл. 58. зак. о шт. кажњавају само онда, ако су учињене у намери, да се повреди част или науди угледу ових живих лица. Мртва лица уопште не могу бити објектом увреде, а ни клевете. По чл.

58. зак. о шт. не заштићује се ни пијетет живих лица према покојницима као у § 310. к.з., већ изравно част и углед живих лица, ако се из штампањог списка разбира, да је прави објект увреде односно клевете живо лице.

II. Ако је са стране лица, овлаштених на тужбу, поднето више тужба у погледу исте увреде односно клевете, уперене против истог покојника то се има спровести само један поступак и изрећи само једна пресуда. Тиме се искључује, да би учиниоца једне правне повреде (увреде или клевете, уперене против покојника) могло услед шикане на тужбу овлаштених лица стићи више казни.

III. Задњи одељак чл. 58. зак. о шт. према нарави ствари садржи и изузетак од прописа чл. 28. зак. о шт.

Чл. 59.

Ко путем штампе узноси извршење каквог простог злочина или преступа казниће се, према природи и тежини дела, затвором до шест месеци.

Амо спада не само онај, ко „уноси” већ и онај, ко „хвали” или „настоји оправдати.”

Чл. 60.

Ако суд утврди да је клеветник ишао са нарочитим планом на то, да уништи добро име или кредит оклеветаног лица, може осудити клеветника затвором од шест месеци до три године и новчано до 30.000 динара

Оправдано је, да се клеветник, који против бољег знања и уверења у већини случајева и из користољубља руши име и кредит оклеветаног буде строже кажњен (види код чл. 56. зак. о штампи).

Чл. 61.

Истинитост чињенице може се доказивати у свима случајевима клевете, осим кад се чињеница односи:

- 1) на Краља и Краљевски Дом, стране државне поглаваре и Народно Претставништво;
- 2) на породични живот или морал чланова у породици.

(Успореди §§. 311., 312. к. з.).

I. Нема клевете, ако су изнете и пронете чињенице истините. Заштита части протеже се само на праву вредност лица, а не на фингирану те се у поседу доброг имена и гласа само оно лице може заштићивати, које то име и глас заслужује.

Право на истину базира на праву слободне изјаве мишљења, па се оно само онде може ограничити где то захтева интерес заједнице.

Истина се не сме затајити, а за опште добро је корисно, да се знаде с ким ко има посла. Али из права на истину и из права слободне изјаве мишљења не произлази, да би се гледе начина приопштења смела употребити потпуна слобода и да би се ма и пригодом приопштења истине дозвољавало настојање за недозвољеним циљем.

Истинито окривљење остаје некажњиво, јер је увредиоцу дано особито право, које му дозвољава изнети окривљење увредљивог садржаја. Ако је облик изјаве недолучан (увреда) тада није оправдана некажњивост, ма било и окривљење истинито.

Терет доказивања је на оптуженом и он изузетно од општих доказних правила кривичног поступка има да докаже истинитост по њему изнетих или пронетих дела или чињеница.

Доказ истине је разлог, који искључује кривицу. Не може ли се суд уверити, да су изнете или пронете чињенице и доиста истините, изрећи ће пресуду као да се је уверио о противном и сматраће да доказ истине успио није.

II. По околности, што је заштитни објект код клевете Краља и Краљевског Дома, страних државних поглавара и Народног Претставништва опште, а не приватно добро произлази, да се у тим случајевима не може доказивати истинитост чињеница.

Гледе чл. 61. бр. 2. зак. о шт. види код чл. 57. зак. о шт.

III. Некажњивост наступа само онда, ако учинилац докаже објективну истину својих навода, а није довољно, да докаже своју добру веру. Гледе тога се чл. 61. зак. о шт. разликује од прописа §. 304. к.з. По потоњем пропису клеветник се неће казнити, ако је био у извињавајућој заблуди, услед које је држао, да је истина оно што износи или проноси. Како се пропис §. 304. к.з. налази у специјалном делу крив. зак., то он обзиром на чл. 89. зак. о шт. не долази до примене код клевета, учињених путем штампе, код којих је због већег опсега ширења изнетих саопштења и погубел за добро име оштећениково већа.

IV. Уважењем прописа чл. 77. зак. о шт. може се истинитост навода, да је неко учинио кривично дело доказати једино судском пресудом, којом се извесно лице оглашује кривим као непосредни учинилац или сукривац кривичног дела. Ако је које лице било правоснажно ослобођено или је поступак правоснажно обустављен не може се туженом дозволити доказ истине, који се тиче тог кривичног дела.

Ту ваља уважити прописе §. 359. и сл. к.п. по којима правоснажна пресуда односно обустава поступка дефинитивно одлучује о сумњи против извесног лица у погледу кривичног дела, па се ова пресуда односно обустава може подврћи преиспитивању једино под уветима понављања кривичног поступка.

Иначе би несхватљиво било зашто би закон у чл. 77. наређивао, да суд има застати са суђењем до извршне судске одлуке (пресуде, обуставе).

Чл. 62.

Оклеветани има право на материјалну накнаду. Износ накнаде утврђује суд у истом поступку. Накнада за клевете, не може бити мања од досуђене новчане казне за то дело а ако оклеветано лице има какву јавну службу накнада се повећава.

I. У чл. 62. зак. о шт. предвиђена је новчана накнада као приватна казна. И ако је она једна врста оштете, то ипак с гледишта материјално-правног долази у обзир као приватна казна, јер је у закону одређен њен минимум („не може бити мања од досуђене новчане казне“). Из карактера те новчане накнаде као приватне казне произлази, да се она може тражити и досудити само у кривичном поступку. (Тако и Живановић — о увреди и клевети стр. 92) и то по осудној пресуди уз казну и по нарочитом тражењу тужиоца.

Ова приватна казна у форми накнаде штете има се досудити у извесној своти новца те за њу важе прописи чл. 40. од. 3. зак. о шт. гледе рока, у којем се има платити као и пропис чл. 40. од. 3. зак. о шт. гледе наплаћивања исте по издавачу, ако се не би могла наплатити од осуђених лица.

II. Чл. 62. зак. о шт. ослањајући се на пропис §-а. 215. а) срп. к.з. не прави разлике, да ли је оклеветани доиста оштећен или није, већ опћенито наређује, да оклеветани има право на материјалну накнаду. И по томе, што чл. 62. зак. о шт. наређује, да накнада за клевету не може бити мања од досуђене новчане казне, види се, да није у односу према штети, која је доиста наступила или могла наступити. Према томе материјална накнада по чл. 62. зак. о шт. наступа као задовољење за нанесену клевету, те има у случајевима, у којим није доиста наступила штета, а и није могла наступити, карактер материјалне накнаде за душевну бол, проузрочену клеветом.

III. Из карактера приватне казне из чл. 62. зак. о шт. произлази, да је помиловање (§ 429. од. 2. к.п.) без утицаја на обвезу осуђеног лица на плаћање те приватне казне. Друкчије је код амнестије, којом се ништи сама пресуда. У том случају не може остати на снази ни одлука суда о приватној казни.

IV. Како се ова новчана награда може захтевати само у Кривичном поступку, право на тражење исте застарела са застарелошћу тужбе, односно са објективном застарелошћу, а и застаревањем казне.

V. С формално правног гледишта поступак са том накнадом равна се по начелима кривичног поступника и његовим одредбама о приватно-правним потраживањима. Како у поступку по зак. о

шт. нема саслушања оштећеника за време поступка пред јавним претресом, то ће тужилац ставити захтев гледе накнаде по чл. 62. зак. о шт. већ у тужби или на јавном претресу.

О клевети и увреди, учињених путем штампе, суди према чл. 3. изм. од 9. окт. 1931. окружни као зборни суд. Према томе, а у смислу §. 332. од. 3. К. п., одлуку о материјалној накнади може побијати незадовољством (призивом) само оптуженик, његов законски заступник и његови наследници.

Чл. 63.

На захтев тужиоца суд ће одлучити да се судска пресуда у целини или изводу оштампа о трошку осуђенога у листу у коме је инкриминисани напис објављен. У случају клевете пресуда се објављује на челу листа, а код увреде у ономе делу у коме је напис у листу објављен.

I. По §. 322. од. 2. к.п. одлука о казни обухвата и објављивање пресуде у новинама. Против пресуде због одлуке о објављивању пресуде у новинама пристоји према тому тужиоцу и окривљенику незадовољство (призив) по §. 332. од. 2. К. п.

II. Пресуда се објављује на трошак осуђеног. Необјављивање кажњава се по чл. 68. зак. о шт.

Чл. 64.

Ако је увреди путем штампе претходило изазивање или незаконито поступање или ако су увреде узајамно нанете, суд ће такво поступање узети као олакшавну или извињајну околност, према стицају прилика под којима су учињене

I. Овај члан предвиђа казнену правну реторзију и компензацију као олакшавајућу односно извињавајућу околност.

II. Реторзији односно компензацији има места:

1. ако је увреди путем штампе претходило изазивање са стране увређенога физичкога или правнога лица (може бити и са стране увређеног штампаног списка).

2. ако је увреди претходило незаконито поступање са стране увређеног;

3. ако су увреде узајамно нанете.

III. Из појма компензације следи, да повраћена увреда мора бити у примереном односу према нанетој увреди. Извињавајућом околношћу може компензација бити само онда, када су нанете и повраћене увреде по замашају једнаке. Није предувет по чл. 62. зак. о шт., да увреда буде одмах повраћена. Ипак се претпоставља, да је повраћена увреда уследила још под утиском нанете увреде, тако да се и код опћинства таквом свађа. Компензацији има само онда места, ако је увреда повраћена од самога увређеника.

Код реторзије и компензације довољно је, да на обим странама постоји кривично дело увреде. Није потребно, да су оба учиниоца кривци (на пр. ако је један учинилац био малолетник).

IV. Реторзија је по чл. 64. зак. о шт. дозвољена и онда, ако је увреди (у ширем смислу) претходило незаконито поступање. Ово је нарочито важно за случајеве у којима лице, које је увреду нанело није потпуно успело са доказом истине у погледу поступка, који је предметом увреде. Испостави ли се да је увреда изазвана незаконитим поступком увређенога, може она бити мање кажњива, а остати и некажњива, ма да лице, које је увреду нанело, није успело за доказом истине.

3. Чисто штампарске природе

Чл. 65.

Ко неистинито објави напис под потписом нечијим, а утврди се, да га потписано лице није овластило на стављање његова потписа, казниће се затвором од шест месеци до три године.

Како писац у првом реду одговара за напис, ваљало је појединца заштитити против бесправног служења његовим именом.

Чл. 66.

Затвором до шест месеци и новчано до 3.000 динара казниће се ко путем штампе објави:

1. тужбу или ма каква акта по кривичној парници, док се не прочитају на усменом претресу;

2. извештај са претреса о клевети где доказивање клевете није допуштено.

3. несвршена акта грађанских парница без нарочитог одобрења суда;

4. саветовање или гласање судова по кривичним играђанским предметима;

5. приватна писма, телеграфске депеше или телефонске разговоре, за које нема одобрење од писца, односно гов р. ника, а где немају општег јавног или историског интереса

I. Успореди §. 149. к.з., који гласи: ко без допуштења надлежног судије путем штампе објави ток судског поступка и пресуду изречену против каквог млађег малолетника или противно допуштењу објави име малолетника у целини или тако да се може закључити на кога се то односи, казниће се затвором до шест месеци или новчано до 5.000 динара.

Надаље §. 151. к. з., који гласи: ко путем штампе неовлашћено објави оптужницу или прибрани доказни материјал у кривичном поступку пре него што је ово објављено на главном пре-

тресу или ко на тај начин објави садржај главног претреса за који је искључена јавност или како су поједине судије гласале, казниће се затвором до три месеца и новчано до 3000 динара.

II. Пропис чл. 66. зак. о шт. остао је обзиром на чл. 13. изуч. од 6. I. 1929. као строжи на снази. У колико се који учин по чл. 66. Зак. о шт. подударара с оним из §. 149. к.з. и 151. к.з. не долазе до примене потоњи прописи, већ прописи чл. 66. зак. о штампи.

III. Забрана §. 149. к. з. тиче се објава из главних претреса против млађих малолетника те је према тому успоредивши је с чл. 66. од. 1). зак. о шт. специјални попис, који се тича оступка против млађих малолетника. Напротив је пропис §. 151. к.з. шири од оног члана 66. од. 1. и 2. зак. о шт., јер се пропис §. 151. к.з. тиче и неовлашћеног објављивања садржаја главног претреса за који је искључена јавност.

IV. Није дозвољено донети оптужницу, док иста не буде прочитана на главном претресу. Како извидни и истражни поступак у кривичним парницама није јаван, уопште је забрањено донети тужбу или ма какве списе из тога поступка све до часа, док не буду прочитани на јавном претресу.

V. Тачка 2. овога члана тиче се поступка ради клевете, кад доказивање није допуштено.

Акта грађанских парница довршена су тек правоснажном пресудом суда, односно у изванпарничним предметима правоснажном одлуком.

VI. Уопште није дозвољено донети саветовање или гласање судова у кривичним или грађанским предметима.

Не смеју се изнети приватна писма, телеграфске депеше или телефонски разговори, гледе којих нема одобрења писца, односно онога, који је говорио у телефон. Изнимка предлежи једино онда, када се писма, депеше или телефонски разговори тичу општега јавнога интереса или су хисторијске важности. У том случају није нужно одобрење писца или говорника.

Чл. 67.

Затвором до пет година и новчано до 10.000 динара казниће се ко путем штампе објави:

1) извештаје са кривичног претреса по делима велеиздаје и издаје отаџбине, ако је јавност претреса по њему била искључена;

2) службене извештаје и саопштење о кретању војних трупа, о војној спремности о стању утврђења и другим средствима војне и државне одбране, изузимајући све оно што се службеним путем објави;

3) извештаје са тајних седница Народног Претставништва;

4) службену поверљиву преписку, ако по оцени суда има од тога штете по јавне интересе земље;

5) написе које је војна цензура забранила.

I. Сврха је прописа под бр. 1. и 2. овога члана заштита отаџбине према иностранству.

II. Чл. 67. бр. 2. тиче се виталних интереса отаџбине, који се расправљају у тајним седницама.

III. Суд по слободној оцени одлучује о томе, да ли се објављивањем поворљивих списа наноси штета јавном интересу државе.

IV. Гледе бр. 5. овога члана види чл. 23. и 32. зак. о шт.

Чл. 68.

Уредник новина или повремениог списка који не оштампа судску пресуду чије је штампање у целини или изводно суд наредио својом пресудом у поступку због увреде или клевете тужиоца, казниће се затвором до једне године дана и новчано до 10.000 динара.

Ако лист не објави у првом а најдаље трећем наредном броју исправку чије је штампање суд наредио, по чл. 29. овога закона, суд ће наредити обуставу листа све до штампања исправке.

I. Гледе од. 1) овога члана види тумачење код чл. 63. зак. о шт., а гледе од. 2) овог члана код чл. 29. и сл. зак. о шт.

Чл. 69.

Ко узапћене штампане ствари домаће или стране штампе чија је забрана објављена, знајући за то, растура или продаје казниће се затвором до шест месеци.

(Види тумачење код чл. 39. зак. о шт.).

Чл. 70.

Новчано до 3.000 динара или затвором до три месеца казниће се по одредбама овога закона:

1. писац, уредник, издавач, штампар и растурач који не постане по наређењима чл. 4. до 14. овога закона или поднесу неистините пријаве, у колико се дотична законска одредба на кога од њих односи;

2. лице које допусти да буде означено као уредник и ако нема учешћа ни у одређивању правца у коме се лист уређује, ни у одлучивању да ли ће један напис бити објављен или не.

(Види тумачење код чл. 4. до 14. зак. о шт.).

Чл. 71.

Ко растурајући новине објављује садржину написа којима се нечија личност вређа или клевета било да се име у том напису помиње или не помиње, казниће се затвором до три месеца.

Овим прописом забрањено је колпортерима, да развикујући новине, објаве увредљив садржај којег написа и тиме лице, којег се та увреда тиче, извргну јавном презиру.

Чл. 72.

Укинут чл. 12. изм. зак. од 6. I. 1929.

Пријашњи текст је гласио:

Потпуно или у изводу али истинито и непристрано објављивање јавних расправа Народне Скупштине, не повлачи кривичне одговорности, у колико не садржи кривично дело против Владаоца или кога члана Краљевског Дома, или позивање грађана да силом мењају Устав.

Лист, који донесе овај извештај дужан је штампати исправак оклеветаног или увређеног лица према ирописима овог закона.

Чл. 13.

Зак. од 6. I. 1929. о изм. и доп. зак. о шт.

Ако су казне за кривична дела, предвиђена у глави осмој Закона о штампи блаже од казни које за ова дела предвиђа и кривични закон и закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави, казниће се ова дела по кривичном закону односно по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави

(Види тумачење у §. 2. систематског дела).

Чл. 14.

Зак. од 6. I. 1929. о изм. и доп. зак. о шт.

Министар Унутрашњих Дела може посве забранити даље излажење новина:

1) ако су новине у месецу дана бар три пута биле забрањене;

2) ако новине не штампају у наредном броју исправке власти;

3) ако се новчане глобе на које је одговорно лице осуђено у року од три дана не плате.

Под забраном излажења новина разумева се стварна забрана излажења новина т. ј. забруњује се излажење новина, па ма оне под прикритим обликом спољно и другачије изгледале, него новине којима је излажење забрањено.

I. Закон о растуривању страних новина и часописа од 5 децембра 1931 (обнародован у бр. 285—XCIII „Службених Новина“ од 5 децембра 1931.

§ 1.

За радње које се баве увожењем у земљу ма које врсти страних новина и часописа, у циљу продаје, потребна је дозвола у смислу параграфа 50 Закона о радњама.

§ 2.

Министар трговине и индустрије издаје дозволу у споразуму са Министром унутрашњих послова, а по саслушању Министарског савета.

§ 3.

У року од месец дана после ступања на снагу овога Закона, сва предузећа која се баве увожењем страних новина и часописа у циљу продаје затражиће дозволу. Министар трговине и индустрије донеће своју одлуку према § 2 у року од једног месеца. Радње које не добију дозволу ликвидираће своје раније послове у року од три месеца.

§ 4.

Ко се огреши о одредбе овога Закона казниће се новчаном казном од 10 000 динара.

Казну изричу опште управне власти првог степена. Против ове може се жалити другостепеној власти чије је решење извршио.

§ 5.

Овај Закон ступа на снагу кад се обнародује у „Службеним новинама“.

II. (Види тумачење код §§ 18—21 зак. о шт.).

ГЛАВА IX ПОСТУПАК.

Чл. 73.

(Чл. 73. од. 1. зак. о шт. измењен је чланом 3. зак. о изм. и доп. у Кривичном закону, Закону о судском кривичном поступку и закону о шт. од 9. окт. 1931.).

Према тому чл. 73. зак. о шт. сада гласи:

Сва кривична дела по овоме закону извијају окружни (првостепени) судови, а суде дела из чланова 29 и 65—71 окружни судови као инокосни судови, а сва остала окружни судови као зборни судови.

Истога дана кад је суд тужбу примио, мора се тужба предати иследном судији у поступак као хитан предмет.

Тужба се мора доставити суду у онолико примерака, колико је тужених.

У року од 24 сата суд ће доставити туженима тужбу са свима прилозима у овереном препису заједно са инкриминисаном штампом ствари или са овереним преписом целог написа у коме су инкриминисани ставови, с налогом, да у року од осам дана поднесе одговор на тужбу, у коме ће изнети своју одбрану и учинити предлог у циљу provedeња доказа које намерава да употреби у својој одбрани.

Одговор се може дати или писмено или усмено у записник код надлежног суда лично или преко правног заступника.

Ако се одговор шаље поштом дан предаје на пошту узима се за дан кад је одговор поднет.

На доказе које тужени предложе иза овога рока неће суд узети обзира, осим ако се односе на нова факта, која је тужилац током поступка изнео или ако тужени доказима тужитеља буде изазван да са своје стране предлаже нове доказе.

Суд ће одлучити хоћи ли се одмах иза одговора тужених одредити претрес, односно главна расправа, или ће се пре расправе провести докази ван судске територије. Ако суд нађе да треба одредити претрес, односно главну расправу, позваће тужиоца да у року од три дана поднесе оптужницу.

Достава тужбе уреднику сматра се извршеном, ако се тужба остави у његовом уредништву; ако тужбу у уредништву нико не прими, тужба ће се прибити на врата зграде уредништва и достава се сматра ваљано извршеном.

I. (види тумачење од §§. 6—16 систематског дела).

II. Истражни поступак у штампарским предметима обавља истражни судија надлежнога окружнога суда. У ту сврху има му окружни суд истога дана када је тужбу примио ову тужбу предати у поступак као хитан предмет.

Истражни судија понајпре ће одлучити, да ли је тужба потпуна или није. Ако је потпуна, то ће ју у року од 24 сата, рачунајући од сата примитка тужбе, доставити туженом са свим прилозима у оверовљеном препису заједно са инкриминираним штампаним списом или са овереним преписом целог чланка у којему су инкриминирани ставови. Подједно ће наложити туженоме, да у року од осам дана поднесе одговор на тужбу, у којему ће изнети своју одбрану и учинити своје предлоге гледе provedeња доказа, које хоће да употреби у своју одбрану.

III. Тужба се подноси писмено („тужба се мора доставити”) непосредно надлежном окружном суду у онолико примерака колико је тужених.

По пропису чл. 78. зак. о шт. мора свака тужба о штампарским предметима садржавати од речи до речи оне изразе и реченице, цртеж или слике, у којима се налази, да постоји кривично дело.

Ако је тужба непотпуна истражни судија окружног суда позваће тужиоца, да тужбу допуни или поправи. Ако тај то не уради, истражни судија одбацује тужбу решењем противу кога има места жалби на окружни као зборни суд (§ 11. бр. 1. к.п.).

IV. Одговор се може дати писмено или усмено у записник код истражног судије лично или преко правног заступника. У рок од осам дана, у којем се има поднети одговор, не урачунавају се они дани, које је одговор на пошти ишао, већ се дан предаје на пошти узима за дан, када је одговор поднет. (Није претпоставка као у §. 86. од. 2. к.п. да је препоручено предат на пошти).

У одговору има тужени ставити своје предлоге у циљу provedeња доказа. На доказе, које би тужени понудио након измака рока у 8 дана, рачунајући од доставе тужбе, не ће моћи суд узети обзира. Различна од предлога у сврху provedeња доказа је provedба доказа. Та provedба није везана на рок од осам дана након достављене тужбе, већ се докази, које је тужени благовремено у року од 8 дана након достављене тужбе предложио, могу провести и касне у истражном стадију, поглавито и на главном претресу. Истакнуто је већ да је интенција чл. 73. зак. о шт. та, да се постигне концентрација доказних предлога. Никако пако није том пропису сврха, да се сама provedба доказнога материјала ограничи на очито врло кратак рок од 8 дана.

Изнимку од правила, да се доказала имаду понудити у року од 8 дана након достављене тужбе, закон прави тек у случају ако се доказала односе на нова факта, која је тужилац током поступка изнео или ако тужени доказима тужитеља буде изазван, да и са своје стране предложи нове доказе. У тим случајевима

моћи ће и тужени у течају настављеног истражног поступка, па и на самом претресу предложити нова доказала. Још у једном случају закон о штампи прави изнимку, а та је предвиђена у чл. 37. зак. о шт.. По том се пропису издавачу зајамчује некажњивост због пропуштене пажње, ако при првом саслушању изнесе и докаже, ко је писац односно уредник. Из чл. 37. зак. о шт. се види, да је у том случају издавач властан своје предлоге у погледу provedбе доказала ставити још на самом рочишту одређеном код суда за његово саслушање као окривљеника. Али у том случају дужан је не само изнети своје предлоге гледе своје одбране, већ уједно доказати устврђене чињенице.

V. Доказни предлози, које је окривљени ставио у одговору у погледу своје одбране, одлучни су и за облик даљег поступка.

У том погледу ваља разликовати:

а) Преклузивни поступак у случајевима, када окривљени позивањем на сведоке изван судске територије (види тумачење код чл. 74. зак. о шт.) настоји одуговлачити поступак;

б) редовни поступак у штампарским предметима.

а) држи ли истражни судија, да окривљени позивањем на сведоке изван судске територије настоји одуговлачити поступак или ако гледе тога предлажи предлог тужиоца заискаће о том решење суда. Тај ће правоснажно о томе одлучити, има ли се провести доказ изван судске територије или ће се напротив одмах одредити претрес. У потоњем случају позваће одмах тужиоца, да у року од три дана поднесе оптужницу. У преклузивном поступку нема места формалном стављању окривљеника пред суд, а нити жалби против решења суда, којим се тужилац позива, да у року од три дана поднесе оптужницу. Држи ли напротив истражни судија, да треба провести доказ саслушањем сведока изван судске територије, то ће тај доказ провести у редовном поступку, затраживши да саслушање сведока изврши суд, у чијем окружју бораве сведоци.

б) У свим осталим случајевима има се у штампарским предметима провести редовни поступак. У битности се овај састоји у томе, што ће истражни судија одговор туженика саопштити тужиоцу и одредити му рок за подношење противдоказа. Након предатога протуодговора тужиоцевог односно након изминућа рока датога тужиоцу за подношење протуодговора, одређује истражни судија саслушање туженика. Овога иде у погледу његове одбране коначна реч. И унаточ писменог одговора, који гледе туженика предвиђа чл. 73. зак. о шт., ваља саслушање туженика сматрати битним делом поступка. Истакнути писмени одговор има се само сматрати актом одбране туженика у погледу саме тужбе. Напротив се саслушањем туженика оживотворује одбрана истога у циљу, да се одбије процесуални но и казненоправни захтев, који се управља на суд у сврху кажњења туженика. Тога не мења околност, да је по чл. 73. зак. о шт. тужени дужан већ у одговору концентrirати доказе, јер се ова концентрација односи једино на факте, које је тужилац изнео у тужби.

VI. У погледу provedбе доказа ваља истакнути, да и код поступка у штампарским предметима тежиште поступка лежи у главном претресу на чијем основу се одлучује о кривици. У истражном стадијуму имаде се у првом реду провести осигурање доказа, које је потребно због евентуалне пролазности доказних сретстава или због умањења њихове доказне снаге. А без обзира на ово имаду се провести само они докази, који су нужни за одлуку суда о питању, да ли су се у погледу извеснога лица стекле материјалне казнено-правне и процесуално претпоставке за то, да тужени буде стављен под суд или не. Сви други докази имаду се провести на самом главном претресу.

Ово је нарочито важно, да се одлучи да ли ће саслушање сведока извршити истражни судија у колико не предлежи случај из чл. 74. зак. о шт. где се саслушање извршује самосталним путем. Истражни судија ће саслушати сведоке чије саслушање сматра нужним с гледишта осигурања доказа; осим тога једино оне сведоке, чији су искази важни за питање, да ли има места стављању извеснога лица пред суд или не. Сви други сведоци имаду се саслушати на самом главном претресу, тако да суд може на основу усмености и непосредности изрећи своју пресуду,

Чл 74.

Позивање на сведоке ван судске територије ограничава се у толико што се суду оставља слободна оцена да утврди, да ли је то позивање умесно или се истиче само у циљу одуговлачења поступка. Ако иследни судија сматра захтев оптуженог за неуместан или ако то тражи тужилац, изискаће одмах о том одлуку суда која је извршна. Оптужени се не спречава да сам приведе сведоке.

I. У погледу просторнога појма, који закон предмева под подручјем (територијем) суда, ослања се тај појам на пропис §-а. 94. срп. к.п., који предвиђа, да окружни суд испитује сведоке из свога окружја, а за испит сведока у другом окружју обраћа се с нужним питањима суду онога окружја, који тога сведока испитује. Сугласан је и пропис §. 167. од. 1. к.п. по коме ће са саслушање сведока, који живи у другом срезу, а не у ономе у коме је седиште истражног судије, по правилу извршити онај средски суд, у чијем се срезу сведок налази, но ако истражни судија нађе, да је у интересу истраге потребно, да он сам испита сведока, може га позвати да он лично дође.

Промотри ли се пропис §. 167. од. 1. кп. савезно са чл. 83. зак. о шт., који наређује, да саслушање сведока, на којег се оптужени позива, има истражни судија извршити у року од осам дана, то се испоставља, да закон о шт. полази с гледишта, да се пропис о сведоцима, који бораве ван судског подручја, тиче оних сведока, гледе којих би истражни судија, јер бораве изван окружја суда окружнога, морао у смислу §. 167. од. 1. кп. тра-

жити, да их саслуша средњи суд, у чијем се срезу налазе. Напротив се разбира из прописа чл. 83. зак. о шт., нарочито по кратком року од осам дана, у којем се саслушање сведока има извршити, да саслушање сведока, који бораве у окружју онога окружног суда, пред којим се води поступак, извршује непосредно истражни судија, јер би иначе промашио у ту сврху одређени му кратки рок.

Чл. 75

Напред означени рок не може се продуживати.

Наводе и доказе оптуженога иследни судија истог дана саопштава тужиоцу достављајући му препис истих или саопштавајући му их у суду, Тужилац има право да поднесе противне доказе. Рок за њихово подношење одређује иследни судија.

I. Чл. 75. од. 1. тиче се рокова, одређених у чл. 73. зак. о шт., који се ни у којем случају не могу продуживати.

II. Гледе чл. 75. од. 2. види §§. 9.—12. систем. дела.

Чл. 76.

Извиђања и суђења кривичних дела учињених путем штампе врше се независно од ранијих суђења за кривична дела из казненог законика.

I. У питању је реална конкуренција кривичних дела. Претпоставља се према тому, да је учињено више кривичних дела прије него ли је дошло до пресуде. Чл. 76. зак. о шт. тај случај нормира посве различно од прописа §. 286. од. 2. к.п. По потоњем наређењу има суд, ако нађе, да је оптуженик против кога је већ раније изречена пресуда због каквог кривичног дела, крив за кривично дело, које је учинио пре објављивања раније пресуде, изрећи пресуду, којом ће према прописима кривичног закона утврдити казну, која би се имала одмерити, да се је у исто време судило за обадва кривична дела, па ће истовремено урачунати казну, која је по ранијој пресуди издржана.

Друкчије се ствар има просудити по чл. 76. зак. о шт. По овом пропису не ће се обзир узети на ранију пресуду за дело из кривичнога закона, ако се иза ове дозна за кривично дело, учињено путем штампе.

Ова неовисност једнога и другог предмета важи и за сам поступак, па се предмет поступка за кривично дело из казненога законика има одељено водити од поступка за кривично дело учињено путем штампе.

II. Нарочито се пропис чл. 76. зак. о шт. тиче и настављеног кривичног дела. У том случају бива додуше правно добро услед настављеног кривичног дела поново повређено или угрожено, али повреда односно угрожење у битности остаје исто. Открије ли

се након суђења о настављеном кривичном делу још које дело, које је спадало у низ оних, по којима је суђено због настављеног кривичног дела, учинилац се због овога дела не може поново судити. Овде је читаво деловање последица јединственог умишљања и тежина кажњивости настављеног кривичног дела уважује се код одмеравања казне.

Пропис чл. 76. зак. о шт. одступио је од овог схватања настављеног кривичног дела. По чл. 76. зак. о шт. кривично дело, учињено путем штампе, не може се никада сматрати настављањем кривичног дела из казненог законика, ма била и оба кривична дела учињена у извршењу одлуке створене прије учињених дела и управљена против истог добра, а извршена у главном на исти начин, односно у извесној јединственој сврси.

Чл. 77.

Ако се о кривичном делу изнетом у клевети путем штампе већ води кривични поступак, иследни ће судија застати са вођењем истраге, или ако је ова свршена, суд ће застати са суђењем, док не изађе извршна судска одлука о том предмету. Овај застој поступка прекида застарелост до извршности одлуке.

(Види тумачење код чл. 61. зак. о шт.).

Чл. 78.

Свака тужба мора навести од речи до речи оне изразе и реченице, цртеж и слике у смислу чл. 1. овога закона у којима налази да постоји кривично дело.

По тужби, која није потпуна, иследни ће судија претходно позвати тужиоца да тужбу допуни или исправи.

Ако тужилац то не уради, иследни ће судија издати му решење којим његову тужбу као неуредну одбацује.

Против овога решења има места жалби Првостепеном Суду у року од три дана. Судско решење по жалби је извршно.

(Види §. 9. систем. дела).

Чл. 79.

Истрага и суђење почеће се водити:

1. ако се тиче приватног или правног лица на тужбу тих лица или њихових законитих заступника;

2. ако се тиче Краља или чланова Краљевског Дома по пријави односно тужби надлежне власти;

3. ако се тиче поглавара страних држава или дипломатских представника по њиховој тужби или по наредби Министра Иностранних Дела;

4. ако се тиче Народног Претставништва судова, војске, државних надлештава, јавноправних корпорација по захтеву Председника Народног Представништва, шефа надлештва уз приволу претпостављене власти, и представника дотичне корпорације;

5. ако се тиче лица која врше јавну службу у погледу њихове службе, по пријави односно тужби надлежне власти или непосредно по тужби дотичних лица;

6. ако се тиче поротника, сведока или у опште грађана који привремено или стално врше какву јавну службу, по пријави односно по њиховој тужби;

7. у случајевима престапа учињених против формалних одредаба овога закона (чл. 5. до 14.) надлежна ће власт предавати по службеној дужности тужбу суду;

8. ако се тиче појединих друштвених редова, класа, или удружења по тужби представника дотичнога реда, или класе. Ако је дело такве природе, да би могло да узнемири јавно мишљење или ако се оно односи на шире кругове друштвених редова, пријаву односно тужбу ће подносити полицијска власт;

9. ако се тиче кривичних дела против општих интереса по овом закону као и оних из чл. 42., на тужбу јавних оптужних органа.

Пријава односно тужба подноси се лично или преко правног заступника.

I. Успореди пропис §. 313. к.з.

II. Чл. 79. зак. о шт. има се исправно тумачити у савезу са основним прописима прије важећег срп. крив. поступника, који је законодавац имао у виду.

По срп. к.п. све до главнога претреса није било државног тужиоца. Обе функције, гоњење и судско извиђање вршио је исти орган, наиме иследник. Он је према тому истовремено тужилац и иследник. Најјасније се разбира из прописа §. 158. срп. к. п., да је закон иследнику дао улогу тужиоца. По том је пропису иследник дужан, да подигне тужбу, када по свршеној истрази нађе, да је кривица довољно доказана. Државнога тужиоца као јавнога тужиоца има једино на главном претресу. Ту улогу вршио је један судија првостепенога суда, који је у исто време био и истражни судија. Тај државни тужилац није слободно одлучивао о томе, хоће ли подићи тужбу или не, већ је код поднашања тужбе био везан за правоснажно решење суда о стављању окривељника под суд. Главна дужност овога државнога тужиоца је та, да заступа подигнуту тужбу на главном претресу. Код кривичних дела, која се по приватној тужби гоне, такођер је био дужан поднети и заступати тужбу, али је морао од ње одустати, ако је приватни тужилац одустао од своје тужбе.

Ову тужбу државнога тужиоца по §. 183. ст. 2. срп. к.п., која одговара оптужници по новом кривичном поступнику ваља

разликовати од тужбе иследника по §. 158. срп. к.п., којом је иследник спровео акта суду након завршене истраге.

Како је иследником могла бити и полицијска власт, то произлази, да је и она била овлаштена на тужбу по §. 158. срп. к.п., ако се је и ствар тицала приватнога кривичнога дела.

Као повод код официјелних кривичних дела и по српском кривичном поступнику у првом реду служе приватне и службене пријаве. Приватне пријаве могле су доћи од лица, која су кривичним делом била оштећена или повређена или од ма којег трећег лица у случајевима т.зв. денунцијације. Обавезна пријава постојала је за сва јавна надлештва и службенике, а у првом реду за полицијску и општинску власт као органе јавне сигурности (§§. 19. и 20. срп. к.п.).

Уваживши све ово мора се доћи до закључка да је у чл. 79. зак. о шт. нејасност гледе овлашћења за гоњење настала у првом реду услед тога, што је замењен појам овлашћења на тужбу са појмом повода, по којем долази до тужбе овлашћенога тужиоца. Ако се на више места у чл. 79. зак. о шт. наводи, да ће се истрага и суђење почети водити на пријаву, такав је текст у опреци са чл. 73. зак. о шт. по којем се истрага и суђење може водити само на тужбу. Бијаше интенција законодавца, да при томе истакне једино повод самој тужби код официјалних деликата, који може састојати и у пријави; но ту своју мисао није у реченом тексту правилно обележио.

Осим официјелних кривичних дела и оних, која се гоне само на приватну тужбу, долазиле су и по српском кривичном поступнику у обзир нека кривична дела, гледе којих се поступање водило по службеној дужности, али је кривични поступник суђење учинио зависним од постојања претходног одобрења или заповести. По §. 161. т. 4. срп. к.п. потребно је било за доношење решења о стављању под суд одобрење, ако се за извесно кривично дело могло судити само по потребном одобрењу. Сам српски к.п. ништа поближе не говори о томе одобрењу или заповести. У којим је случајевима одобрење или заповест била потребна и ко је био позван, да их даје, о томе је било говора у материјалном кривичном закону.

III. У погледу штампарских деликата садржани су прописи о одобрењу односно заповеди код официјелних деликата у наређењима чл. 79. зак. о шт. Тако се имаду сватити поједини случајеви чл. 79. зак. о шт. код којих се говори о „наредби Министра Иностраних Дела” („захтеву Председника Народног Претставништва”, „захтеву шефа надлештва” итд. У ниједном од ових случајева не ради се о наредби односно захтеву, који би се изравно могао ставити суду, јер се казнено суђење у штампарским стварима може једино започети на формалну тужбу, коју као процесуалну претпоставку за гоњење и суђење не може надоместити никоја наредба или захтев појединца, а ни власти.

Разбира се према овом, да се поједини случајеви чл. 79. зак. о шт. код којих је истрага и суђење учињено овисним о наредби

односно захтеву Министра и т.д. тичу оних официјелних деликата, гледе којих се додуше поступак води по службеној дужности, али је суђење учињено зависним од постојања претходнога одобрења, захтева или заповести.

Ово одобрење односно захтев или заповест даје се власти која је по пропису кривичног поступника власна и дужна гонити кривична дела, која се гоне по службеној дужности.

IV. Ради лакшега примењивања прописа чл. 79. зак. о шт. с гледишта основних начела новог кривичног поступника ваља у првоме реду истакнути, да је по новом кривичном поступнику стални и редовни орган државе за кривично гоњење — државни тужилац. У извесним случајевима даје се и повређеном лицу као приватном тужиоцу право прогона. То право дано је приватном тужиоцу примарно тако, да се приватни тужилац сматра искључивим тужиоцем, који може да гони сам, а може да замоли и државног тужиоца, да га заступа. Уз то §. 2. к. п. складно и прописом чл. 79. зак. о шт. предвиђа и ограничења принципа легалитета у два случаја и то 1) у случају, где је покретање поступка за кривично дело, које се гони по службеној дужности зависно од предлога повређеног или оштећеног и 2) за случај, где државни тужилац сме подићи тужбу само по одобрењу овлашћења физичког или правног лица. Разлика састоји се у томе, што у случајевима под 1) државни тужилац не може уопште покренути поступак, док повређени или оштећени не стави предлог за гоњење, напротив у случајевима под 2) када је потребно одобрење, државни тужилац може и дужан је покренути поступак, али најкашње при захтеву, да се истрага отвори односно при подношењу непосредне оптужнице има доказати, да му је то одобрење дато. Док је у случајевима под 1) предлог овлашћеног лица безуветни услов за покретање поступка онако исто као и тужба приватног тужиоца, у случајевима под 2) државни тужилац одмах и без одобрења покрене поступак, али мора да најкашње у време, када захтева отварање истраге или подноси непосредну оптужницу, да докаже потребно одобрење за даље гоњење.

V. Ослонивши се на српски кривични поступник закон о шт. је у чл. 79. бр. 8. и саму полицијску власт предвидео као тужиоца. При томе је посвема пустио из вида, да у обзир поступника, који су већ у време, када је ступио на снагу зак. о шт. били изграђени на чисто акузаторном принципу, остаје отворено питање, ко ће заступати оптужницу у оним предметима на главном претресу.

У погледу срп. крив. поступника, који је у време, када је закон о шт. важио на правном подручју Србије, то питање није правило потешкоћа, јер је и у таквим предметима оптужницу на главном претресу заступао иследник. Будући да оптужницу има подићи у случају чл. 79. х. 8. као и у свим иним случајевима тужилац (чл. 85. зак. о шт. „предаје тужиоцу, да изрази оптужницу”) полицијска власт на правном подручју Србије, ако је сама

дала тужбу, била је и дужна да по чл. 85. зак. о шт. поднесе и оптужницу. Како нови кривични поступник уопште не предвиђа полицијску власт као овлашћенога тужиоца, а нити по новом кривичном поступнику полицијска власт не улази у обзир као овлашћени тужилац на главном претресу, моћи ће се ова празнина испунити једино тиме, што по новом кривичном поступнику, а који је изграђен на чисто акузаторном принципу, неће више у смислу чл. 79. бр. 8. зак. о шт. полицијска власт наступити као изравни тужилац (овлашћени тужилац пред судским форумом). Она ће се према тому послужити у § 79. бр. 8. зак. о шт. предвиђеном пријавом коју ће поднети надлежном државном тужиоцу, а тај ће, поступајући у обзир кривичног дела, наведеног у чл. 79. бр. 8. зак. о шт. као са официјелним деликтом поднети тужбу, а касне и оптужницу, а ту оптужницу заступати и на главном претресу.

Према томе гледе овлашћења, које је по § 79. зак. о шт. потребно ради легитимације за покретање поступка, из § 79. зак. о шт. следи:

1) да је гледе кривичних дела, прогоњивих на приватну тужбу, искључиво приватни тужилац односно његов законити заступник овлашћен подићи тужбу и заступати је на претресу.

2) гледе увреде Краља или чланова Краљевског Дома поднеће тужбу државни тужилац по званичној дужности. Он може тужбу поднети *motu proprio* или на службену односно приватну пријаву;

3) ако се увреда тиче поглавара страних држава или дипломатских представника, у првом је реду овлашћен на тужбу увређени поглавар или дипломатски представник. Уз ове надлежан је за тужбу и државни тужилац, ну само онда, када му је то преко Министра Правде наредио Министар Унутрашњих Дела;

4) ако се увреда тиче судова, војске, државних надлештава и јавноправних корпорација властан је а и дужан државни тужилац поднети тужбу, ну једино према захтеву шефа надлештва (које је увређено) уз приволу претпостављене власти тог надлештва или представника јавноправне корпорације.

5) ако се истрага и суђење тиче лица, која врше јавну службу у погледу њихове службе, власна су у првом реду та лица подићи тужбу. Уз ова лица овлашћен је за тужбу и државни тужилац, када му гледе чина стигне приватна или службена пријава. Али државни тужилац у томе случају није дужан поднети тужбу, већ може лице, којег се увреда тиче, упутити, нека се само послужи правом у чл. 79. бр. 5. зак. о шт. па нека предмет гони властитом тужбом;

6) ако се увреда тиче поротника, сведока или уопште грађана, који привремено или стално врше какву јавну службу, овлашћена су за тужбу у првоме реду лица, којих се тиче увреда. Уз ова лица овлашћен је за тужбу и државни тужилац, када му гледе чина стигне приватна или службена пријава. И у том случају државни тужилац није дужан поднети тужбу, већ може лице, којег се увреда тиче, упутити, нека се послужи властитом приватном тужбом;

7) у случајевима престапа учињених против формалних одредаба зак. о шт., властан је и дужан подићи тужбу државни тужилац;

8) ако се увреда тиче појединих друштвених редова класа или удружења власни су подићи тужбу представници дотичнога реда, класе или удружења. Ако је пак дело такове природе, да би могло узнемирити јако мишљење или ако се тиче ширих друштвених кругова, то ће полицијска власт поднети пријаву државном тужиоцу, који ће, увери ли се о темељитости пријаве, поднети тужбу по званичној дужности.

9) ако се истрага и суђење тиче кривичног дела против општинских интереса по зак. о шт. или кривичног дела из општег кривичног законика, које се гони по званичној дужности, у првом је реду државни тужилац властан ну и дужан поднети тужбу.

Чл. 80.

Иследни судија позива оптуженога ради саслушања нарочитим позивом, који му се упућује преко поште или путем суда као у чл. 73. ов. зак. Позиви иследног судије имају форму коју прописује кривични поступак.

I. Начин доставе тужбе уреднику одређен је у последњем одељку чл. 73. зак. о шт., који гледе уредника предвиђа судску доставу у самом уредништву. Ако тужбе у уредништву неће нико да прими, тужба ће се прибити на врата зграде уредништва. Разумева се по себи, да ће се овај последњи начин доставе моћи употребити једино онда, ако се лица, која је судски достављач затекао у уредништву крате примити тужбу или ако се по конклюдентним чинима може разабрати, да уредништво изиграва доставу. Гледе осталих туженика прописује чл. 80. зак. о шт., да је достава тужбе ваљана и онда, ако је тужба отправљена поштом.

II. Позиви окривљеника на испит равнају се по § 111 к.п.

Чл. 81.

Ако се оптужени не одазове позиву сматраће се као да је саслушан и приступиће се суђењу у његовом одсуству.

(Види §. 20. систематског дела).

Чл. 82.

Оптужени који није присуствовао истрази или претресу може и сам изјавити незадовољство, призив или жалбу против судских одлука, али потпис на таквом акту мора бити оверен од ма какве власти.

(Види §. 20. систематског дела).

Чл. 83.

Испит сведока на које се оптужени позива, иследни судија има извршити у року од 8 дана.

Исти рокови важе за испит сведока на које се тужилац позива, да побије доказе оптужених.

(Види тумачење код §. 73. зак. о шт.).

Чл. 84.

По извршеном саслушању оптуженога и сведока где је ових било, и пошто су прибрани докази поступка иследни судија предаје акта суду који у седници од три судије решава: има ли места да се оптужени стави под суд или нема.

Против решења има места жалби Апелационом Суду у року од три дана.

I. (Види §. 16. систематског дела).

II. Сматра ли суд, да предлеже законске претпоставке, да окривљени буде стављен пред суд, саопштује то решење одмах окривљеному и предаје га тужиоцу, да у року од три дана изрази и суду поднесе оптужницу. Та је оптужница одмах правоснажна и против исте није допуштен приговор у смислу §. 204. од. 3. и сл. к. п. Закон о штампи ослања се гледе тога на срп. к.п., који таквог приговора не предвиђа, те је на стајалишту (§. 183. срп. к.п.), да се у најкраћем року пошто решењем о стављању пред суд постане извршним, а тужба (оптужница) оптуженоме саопшти, мора одредити јавни претрес и донети судска одлука о кривици оптуженика.

Чл. 85.

Решење о стављању под суд саопштава се одмах оптуженом и предаје тужиоцу, да изрази оптужницу, коју он мора да поднесе суду у року од три дана.

По овој оптужници суд има да одреди претрес у року од пет дана ако нема сведока или у року од десет дана ако има сведока, које треба позвати на претрес.

(види код чл. 84. зак. о шт.).

Чл. 86.

Суд није дужан да прибавља по службеној дужности никакве доказе у поступку о закону о штампи у корист или на штету једне или друге стране.

(Види тумачење у § 13. систематског дела).

Чл. 87.

Ако оптужени одриче на суду да се окривљена штампана ствар односи на тужиоца, онда, ако тужилац буде задовољан, суд ће издати тужиоцу решење, које ће садржавати у целини изјаву оптуженога да се окривљена ствар не односи на тужиоца. Тужилац има право, да га објави.

Ако се тужилац с тиме не задовољи, суд ће наставити поступак и изрећи пресуду према нађеном стању.

I. Буде ли тужилац задовољан с изјавом оптуженога, у којој тај одриче на суду, да се инкриминирана ствар односи на тужиоца, суд ће изјаву оптуженога уврстити у записник и на основу ове изјаве, ако тужилац буде с тиме споразуман, оптуженога ослободити. Изричући пресуду, којом оптуженога ослобађа, суд ће уједно тужиоцу дати решење, које ће садржавати у целини изјаву оптуженога, како је уврштена у записник о претресу.

II. Напротив, ако се тужилац с тиме не задовољи, суд ће наставити поступак и према стању претреса изрећи пресуду.

Чл. 88.

У свима случајевима где се осуда на плаћање судских такса, трошкова кривичног поступка, накнаде штете и новчаних казни има изрећи према издавачу и штампару (чл 40), позив на главни претрес предаће се и издавачу и штампару да би и он дао своју реч у погледу одбране:

Исто тако упутиће им се позив за главни претрес у случајевима предвиђеним у чл, 41. овога закона.

I. Како је у чл. 40. зак. о шт. установљено поручанство издавача односно штампара за наплату новчаних казни и т.д. оправдано је, да се и овим, материјално одговорним лицима даје на главном претресу реч у погледу одбране.

II. По чл. 88. од. 1. зак. о шт. произлази, да се субсидијарна обвеза издавача и штампара за плаћање судских такса и т.д. има изрећи у самој пресуди „где се пресуда на плаћање судских такса, трошка кривичног поступка и накнаде штете има изрећи према издавачу и штампару.” Према тому ће у овим случајевима диспозитив пресуде садржати и одредбу, да је у случају ненаплативости новчане казни и т.д. по осуђеном лицу, дужан платити новчану казну и т. д. издавач односно штампар.

Са овим тумачењем не стоји у опреци чл. 40. од. б) зак. о шт., који једино говори о решењу суда, којим се утврђује, да је наступио случај њихове субсидијарне одговорности у смислу чл. 40. зак. о шт.

У самој пресуди изрећиће се наиме субсидијарна обвеза издавача односно штампара, а накнадно решење суда, предвиђено у чл. 40. зак. о шт. има једино ту сврху, да утврди, да је услед

ненаплативости тражбине против осуђеног, субсидијарна обвеза издавача, односно штампара прешла у изравну обавезу потоњих лица.

Из тих разлога је и решење суда, предвиђено у чл. 40. зак. о шт. одмах и извршно, што се може само онда оправдати, ако оно има једино деклараторни карактер, односећи се на обавезу, која је већ пресудом установљена.

Чл. 89.

Одредбе општег казног законика о покушају и свршеном делу; о олакшаваним, ублажавним (ванредно ублажавање казне) и отежавним околностима о поврату (припадништву) и застарелости важе у свему и за кривична дела учињена путем штампе.

Право на подизање тужбе застарева за годину дана од дана штампања.

(Види §§. 1—5. систематског дела).

Чл. 90.

Противу решења и пресуде нижег суда може се изјавити жалба и незадовољство вишем суду према надлежности, за три дана по саопштеној одлуци. Незадовољство или жалба заједно са актима предмета спроводи се вишем суду у року за 24 сата по истеку рока за жалбу или незадовољство. Виши суд решава ове ствари као хитне у року од 15 дана.

(Види §. 20. систематског дела).

Чл. 91.

Извршна је власт дужна у року од седам дана по добијеном налогу судске власти да предузме извршење пресуде и наплате сваке новчане казне, судске таксе и трошкове кривичног поступка и накнаду досуђене штете у истом року по истеку рока из чл. 40. овога закона.

Оштећени има право да код суда тражи обезбеђење и пре истека рока од 14 дана у којем осуђени има да плати накнаду штете.

Чл. 92.

Изричући осуду у казном поступку ради кажњивих дела почињених штампом суд ће у колико се тиче политичких кажњивих дела с обзиром на природу дела установити да ли се осуђеноме код извршења казне признају ове олакшице.

Осуђени ће издржавати казну одељено од кажњеника који су осуђени ради простих кажњивих дела у пристојнијим

просторијама, неће се моћи присилити на обавезан рад него ће се моћи бавити радом, који сам одабере и одговара приликама казненога завода, и моћи ће носити своје одело и добивати своју храну.

Са овим осуђеницима у погледу кућњег реда и дисциплине поступаће се блаже него с осталим осуђеницима.

Ови осуђеници имају права бити на ваздуху свакога дана бар два сата у зато одређеном месту.

Сагласно са §. 281. од. 3. к. п. суд ће „ако осуди оптуженика на казну лишења слободе за дело политичке природе, изрећи да ли му се при изрицању казне признају или не признају олакшице предвиђене у закону о извршавању казне лишења слободе. Ове ће му се олакшице признати, ако дело није потекло из нечасних побуда, нити показује зао карактер оптужеников нити су последице нарочито тешке.

Олакшице су споменуте у §§. 75—79 зак. о извршењу казне лишења слободе.

Одлуку о признању или непризнању олакшица при изрицању казне могу непотпуним призивом побијати тужилац, оптуженик и његов законски заступник (§. 332. од. 5. к.п.).

ГЛАВА X

ОДГОВОРНОСТ ОРГАНА ВЛАСТИ

Чл. 93.

Сви органи власти који у означеним роковима не сврше истрагу или не донесу потребну одлуку по предмету, или у опште не поступи по прописима овога закона, казниће се дисциплински ради немарљива вршења службе ако такво поступање не повлачи за собом кривичну одговорност ради злоупотребе службене власти.

Чл. 96.

Овај закон ступа на снагу кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија од дана објаве у „Службеним Новинама“.

Препоручујемо Нашем Министру за Уставотворну Скупштану и Изједначење Закона, да овај Закон обнародује, свима Нишим Министрима да се о извршењу његовом старају властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да им се поковају.

(Закон о штампи објављен је у бр. 179 — XXXIX. Службених Новина од 8. априла 1925. год. Према тому има се применити и на сва дела, која су тога дана учињена (обавезну снагу је добио „од дана“ објаве у Службеним Новинама).

ГЛАВА XI

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Чл. 94.

Овлашћује се Министар за Изједначење Закона да, споразумно са Министром за Социјалну Политику пропише Уредбу са законском снагом којом се уређују односи између новинара и послодавца.

I. Новинаром има се сматрати сваки сарадник код новинарског подuzeћа, којему је је поверен састав текста или писање слика, а уз то је намештен уз сталну плату и врши то деловање као стално занимање.

(II. види од. V. овог коментара).

Чл. 95.

Овим се законом укидају сви посебни материјални закони и прописи о штампи, који постоје у појединим покрајинама Краљевине Југославије.

Одредбе општих казних поступака односно одредбе посебних закона о поступку о штампи, који се противе прописима овога закона не вреде за кривична дела, учињена путем штампе.

На кажњива дела, учињена путем штампе пре ступања на снагу овога закона примениће се досадањи прописи о поступку.

I. У погледу материјалноправних прописа, који се имаду применити на кривична дела, учињена прије ступања на снагу закона о штампи, нема у закону о штампи засебне одредбе. Према општем начелу, истакнутом у §. 2. К. з. имаће се материјалноправни прописи зак. о штг. применити само тада, ако су они блажи од пријашњих материјалних закона.

II. Насупрот гледи примене прописа о поступку чл. 95. од. 3. нарочито истиче, да се на кажњива дела, учињена путем штампе пре ступања на снагу закона о штампи, имаду применити прописи о поступку, који су до дана ступања на снагу зак. о штг. били у важности у појединим правним подручјима.

III.

ЗАКОН ОД 6. ЈАНУАРА 1929.

о изменама и допунама Закона о штампи од 26 августа 1925.

Чл. 1.

Чл. 2. закона о штампи укида се.

Чл. 2.

Чл. 18. закона о штампи мења се и гласи:

Новинама и списима штампаним у иностранству и онима, који у опште на страни изилазе, као и предметима израђеним механичким или хемијским путем и намењеним за умножавање остварене мисли у каковом цртежу или слици или ком другом предмету, и предметима тако умноженим Министар Унутрашњих Дела може забранити улазак у земљу. Ова се забрана објављује у Службеним Новинама.

Ова забрана има за последицу, да се штампани спис не преноси поштом, железницом ни паробродима, ни осталим саобраћајним средствима.

Полицијска власт може ове забрањене новине свагда конфисковати.

Чл. 3.

Чл. 19. закона о штампи мења се и гласи:

Забрањује се растурање и продавање новина и других штампаних списа, ако садрже:

- 1) Увреду Владаоца и чланова Краљевског Дома;
- 2) увреду страних државних владара;
- 3) непосредно позивање грађана, да силом мењају земаљске законе;
- 4) тешку повреду јавног морала;
- 5) ако се штампаним списом изазива мржња против државе као целине, верски или племенски раздор, и тако исто, кад се посредно позивају грађани, да силом мењају земаљске законе;
- 6) ако је у штампаном делу почињен који злочин или преступ против државе по кривичном закону;

7) ако је штампаним делом почињено које било кривично дело, које се кажњава по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави;

8) ако штампани написи садрже увреде или клевете против органа власти.

Чл. 4.

Чл. 20 закона о штампи мења се и гласи:

Краљевски Дом састављају: Краљица супруга, живи предци Краљеви у правој линији, а из исте династије са својим супругама; живи потомци Краљеви у правој линији са својим супругама; рођена браћа Краљева и њихови потомци са својим супругама; сестре Краља Владаоца и сви женски потомци до удаје; стриц Краља Александра I. Кнез Арсен; Кнез Павле са супругом и потомцима и то женским потомцима до удаје.

Чл. 5.

Члан 21. Закона о штампи мења се и гласи:

Забрану растурања и продавања новина и списа у свим случајевима чл. 3. наређује она власт, којој се у смислу чл. 7. Закона о штампи предаје по пет обавезних штампаних примерака.

Забрану извршује ова власт образложеним писменим решењем. Против овога решења нема правног лијека.

Чл. 6.

Члан 22 Закона о штампи укида се.

Чл. 7.

Чл. 23. Закона о штампи мења се и гласи:

У време рата и мобилизације може се забранити излажење и растурање сваких новина и других штампаних ствари, кад садрже оно што је цензура забранила да се штампа.

Чл. 8.

Члан 25. Закона о штампи укида се.

Чл. 9.

Уредник новина или повремениог списа дужан је безусловно да прими и одштампа у наредноме броју новина или списа сваку исправку о чињеницама изнетим у његовом листу, коју му пошаље власт.

Чл. 10.

Члан 28. Закона о штампи мења се и гласи:

Уредник се ослобађа од дужности да штампа исправку у овим случајевима:

- 1) ако исправка није потписана или је није потписало оно физичко или правно лице, чије је име у напису поменуто;
- 2) ако је исправка, коју шаље приватно лице два пута већа од слога ствари, која се исправља;
- 3) ако исправка садржи какво кривично дело или је неуљудно написана;
- 4) ако је исправка написана на другоме језику, него што је напис који се исправља;
- 5) ако је протекло шест недеља од дана када је напис објављен.

Чл. 11.

Члан 33. Закона о штампи мења се и гласи:

За кривична дела учињена штампом одговарају заједно: писац, уредник, издавач, штампар и растурач према одредбама кривичнога закона, закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, односно према одредбама Закона о штампи.

Одредбе члана 34., 35., 36., 37., 38. и 39. Закона о штампи престају важити у колико су у супротности са овим чланом.

Чл. 12.

Члан 72. Закона о штампи укида се.

Чл. 13.

Ако су казне за кривична дела, предвиђена у глави осмој Закона о штампи блаже од казни које за ова дела предвиђа и кривични закон и закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави, казниће се ова дела по кривичном закону односно по Закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

Чл. 14.

Министар Унутрашњих Дела може посве забранити даље излажење новина:

- 1) ако су новине у месецу дана бар три пута биле забрањене;
- 2) ако новине не штампају у наредном броју исправке власти;
- 3) ако се новчане глобе на које је одговорно лице осуђено у року од три дана не плате.

Под забраном излажења новина разумева се стварна забрана излажења новина т.ј. забрањује се излажење новина, па ма оне под прикритим обликом спољно и другачије изгледале, него новине којима је излажење забрањено.

Чл. 15.

Сви прописи Закона о штампи који су у противуречности са овим законом престају важити.

Чл. 16.

Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу даном кад се обнародује у Службеним Новинама.

(Зак. од 6. јануара 1929. обнародован је Службеним Новинама од 6. јануара 1929. бр. 6. — прештампано у Службеним Новинама од 9. јануара бр. IV. под бројем 10).

IV

ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА

у кривичном Законику, Законику о судском кривичном поступку, Закону о штампи и Закону о извршењу казни лишења слободе од 9. октобра 1931 бр. 121300.

(Служб. Нов. од 20. окт. 1931. бр. 245)

Чл. 3.

Чл. 73. од. 1. Закона о штампи од 6. августа 1925. године мења се и гласи:

Сва кривична дела по овом Закону извиђају окружни (првостепени) судови, а суде дела из чланова 29 и 65 до 71 окружни судови као инокосни судови, а сва остала окружни судови као зборни судови.

Чл. 5. У Кривичном законику, Законику о судском кривичном поступку и Закону о штампи замењује се израз „Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца” са изразом „Краљевина Југославија”, израз „област” или „обласни” са изразом „бановина” односно „бановински”, а израз „Народна скупштина” са изразом „Народно Претставништво.”

Чл. 7.

Овај Закон ступа у живот кад се обнародује у „Службеним Новинама” а добија обавезну снагу по протеку месец дана од његовог обнародовања. Истог дана престају важити сви досадашњи прописи о предмету овог закона, а њему противни.

V

УРЕДБА О НОВИНАРИМА

(Проглашена у 219.—VII. броју „Службених Новина” од 28 септембра 1926. год.).

На основу овлашћења датог ми чл. 94. Закона о штампи, а споразумно са Министром за Социјалну Политику, прописујем следећу Уредбу са законском снагом у погледу уређења односа између новинара и власника листова.

Глава I

§. 1.

Установе ове Уредбе протежу се на оне намештенике новинских предузећа, који стварају садржај листова текстом, извештавањем или сликама, а намештени су стално, и новинарство им је стално занимање и главна зарада.

§. 2.

Сваки новинар у смислу § 1. ове Уредбе, има најкасније за месец дана од ступања у службу код новинарског предузећа добити од власника службени уговор закључен између њега и власника.

У том уговору мора бити садржано:

- 1) Висина сталне месечне плате, подразумевајући под сталном платом његове месечне приходе код предузећа;
- 2) Отказни рок, и
- 3) Годишњи одмор.

Између новинара и власника код ступања у службу може се уговорити покусно време од највише три месеца. У том размаку времена могу и новинар и власник разрешити службени однос без отказног рока.

Власници предузећа дужни су ове уговоре пријавити надлежним инспекцијама рада.

Ако новинар не закључи, из каквих било разлога, са власником листа службени уговор, који би му веће повластице осигуравао

него што му их даје ова Уредба, онда прописи ове Уредбе важе као службени уговор.

(Посл. од. § 2. ове Уредбе цитиран је према изменама у чл. 379. Финансијског закона за 1928/1929.

Овог се тиче и акт Претседништва Министарскога Савета пов. бр. 5.167. од 12 јула 1929. год., који је достављен Савезној управи Југословенског новинарског удружења, а који гласи: „У одговору на представку Централне управе Југословенског новинарског удружења Бр. 244 до 21. маја тек. год., по предмету озакоњења чл. 379. Финансијског закона за 1929/30 год. Председништву министарског савета част је извести да, према Закону о измени одредбе Финансијског закона за 1929/30 год. не престају важити оне одредбе Финансијског закона којима су постојећи закони изриком измењени, укинута, допуњени или протумачени. Чланом 379. Финансијског закона за 1928/29 год. мења се изреком Уредба о уређењу односа између власника листова и новинара. Па како та уредба има моћ закона, то она долази у ред „Закона”, које помиње Закон о измени чл. 76 Финансијског Закона за 1929/30 год. и према томе не престаје важити од 1. августа 1929. год.).

§ 3.

Сваком се новинару с најмање једном годином службе код истог предузећа мора осигурати одмор од једног месеца годишње. Новинар, који је код истог предузећа намештен преко десет година има право на одмор од месец и по дана годишње. За време одмора прима новинар сву своју уговорену сталну месечну плату.

§. 4.

Обострани отказни рок је три месеца. У току отказа новинар несме радити код другог предузећа.

§. 5.

Новинар, који је код предузећа више од десет година, кад иступа из предузећа по отказу од стране власника, он има уз тромесечни отказ право још на толико месечних плата колико је година преко десет година провео код истог предузећа.

§. 6.

Одговорно уредништво има између власника и новинара бити нарочито уговорено. Све материјалне обавезе, које проистичу из одговорног уредништва, падају на терет власника. Одговорном уреднику док издржава казну, не може се отказати, а за време издржавања казне припадају му све сталне принадлежности, био он у предузећу или не. Изгуби ли одговорни уредник због из-

државања казне своје ново намештење дужан му је стари власник платити принадлежности за време редовног отказа.

§. 7.

Обустави ли власник издавање листа мора према новинару одржати отказни рок.

У случају, да власник падне под стечај или умре па се лист обустави због његове смрти, потраживања новинара имају према стечајној маси или оставини првенство пред свима другим тражибима.

§. 8.

У случају доказане болести новинареве, предузеће му има плаћати за три месеца пуну плату а за даља три месеца половину. Након шест месеци, боловања може власник новинару отказати одржавајући пуни отказни рок. За време одмора и болести којег новинара остали новинари код истог предузећа дужни су да свога друга на одмору или боловању заступају у његовом редовном послу без посебне одштете.

§ 9.

Док се не оснује посебна болесничка благајна за новинаре и њихове породице у случају болести, осигурање лица побројаних у § 1. ове Уредбе за случајеве болести и несреће врши се према општим прописима Закона о осигурању радника од 30. 1922. год. Власник листа одбијаће онај део, што га доприноси новинар, од његове сталне плате и носи пуну одговорност, ако болесничко осигурање новинарево није обезбеђено, т.ј. сносиће он сам трошкове око лечења и болесничке неге.

§ 10.

Ако новинар умре, дужан је власник листа код кога је био намештен да његовој породици исплати онолико његових сталних месечних плата, за колико је месеца он имао с власником уговорени отказни рок.

Умре ли новинар услед несреће у вршењу своје дужности, та се свота удвостручује.

§ 11.

Ако понашање новинарево осетљиво доводи у опасност углед и интерес предузећа, код кога је новинар намештен, власник има право да с новинаром разреши уговор без отказа и без отпавине.

Исто тако има новинар право да службени однос прекине без отказа, али задржавајући право на отпавину, ако га власник

листа присиљава на рад који није у складу с његовом личном и професионалном чашћу.

§ 12.

Цео извештајни материјал (извештаји, текст, цртежи, фотографије и др.) који сачињавају лист, својина је власника листа.

Власник може новинару одобрити употребу тога материјала у циљу личне споредне зараде за извештавање других листова ван места у коме излази лист. То одобрење издаје власник новинару писмено и може му га ускратити уз отказ од месец дана.

Стално намештени новинари не могу без писменог одобрења власника бити сарадници других листова. Од овога се изузимају литерарни радови новинара, који се не могу уврстити у лист код кога је он стално намештен.

§ 13.

Ове спорове, који настану између новинара и власника из намештеничког односа, има да решава обранички суд.

Тај је суд, у свима већим местима, где излази више листова стална институција, а континуитет јој одржава председник, кога из редова државних судија у том месту именује на три године Министар правде.

Обранике (највише два) именује у сваком поједином случају новинар и власник, који су у спору,

Тужба се подноси председнику обраничког суда, који у року од пет дана по пријему тужбе позива обе стране да именују своје обранике. Не учинили се то у року од 12 дана, обранике именује сам председник у року од осам даљих дана.

Пресуда обраничког суда извршна је након проглашења, и против ње нема ни призива ни утока.

Све пресуде обраничких судова дужни су њихови председници доставити Новинарском удружењу и Удружењу власника листова.

Глава II

Осигурање новинара за старост и случај инвалидитета.

§ 14.

Даном 1. јануара 1927. год. оснива се Пензиони фонд новинара Краљевине Југославије, са седиштем у Београду, који служи осигурању новинара у старости и за случај онеспособљења за рад давањем личне и породичне пензије односно инвалидске помоћи. Овај ће се фонд образовати из доприноса новинара и власника листова, за сваког појединог новинара, према његовој плати, и годишњој помоћи државе.

§ 15.

Допринос новинара у пензиони фонд за новинаре, који имају једну до десет година службе урачунивих у пензију, износи два процента; за новинаре са десет до двадесет година службе три процента; а за новинаре са двадесет до тридесет година службе четири процента од њихове сталне месечне плате, узимајући пет хиљада динара као максимум који код осигурања долази у обзир. Једнаки проценат уплаћују за сваког појединог новинара сваки месец унапред у пензиони фонд и власници листова. Допринос новинара устеже власник листа сваки месец од месечних принадлежности новинара, те одговара он за њега као и за допринос који плаћа сам као власник. Овај допринос утериваће се на исти начин као и потраживања болесничких благајни.

§ 16.

Доприноси новинара, власника листова и годишња помоћ државе сабирају се у првих пет година постајања фонда, т.ј. до 1. јануара 1932. год. по одбитку издатака фонда предвиђених у овој Уредби, — у једну неприкосновену главницу фонда, у коју осим тога у првих пет година улази:

1. одмах код оснутка фонда пензиони фондови Централне Управе Југословенског Новинарског Удружења, и свих његових секција;

2. они износи чистог годишњег прихода Југословенског Новинарског Удружења, које сваке године одреди Главна скупштина Удружења;

3. задужбине, пригодни дарови и остали прилози, који буду фонду намењени или их новинари или ко други за фонд сабере;

4. Чисти приходи од новинарских или којих других забава у корист фонда;

Камате од неприкосновене главнице.

§ 17.

Након првих пет година од оснутка фонда теку приходи фонда из тач. 3. и 4. и даље у неприкосновену главницу фонда, која ће бити уложена код Државне Хипотекарне Банке Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Редовни издаци фонда: пензије, инвалидска помоћ, плате намештеника у биро-у фонда и т. д. покриваће се након измака тих пет година: из камата неприкосновене главнице, из редовних месечних доприноса новинара и власника, из годишње државне помоћи и из износа, који буду фонду намењени из чистог прихода Новинарског Удружења.

§ 18.

Пензиони фонд је аутономно тело под надзором Министарства Социјалне Политике. Њиме управља одбор, који је састављен од

три делегирана члана Југословенског Новинарског Удружења, три делегирана члана Удружења Власника Листова и једног представника Министарства Социјалне Политике. Делегате Новинарског и Власничког Удружења бирају та удружења на пет година. Ако Удружење Новинара и Власника Листова престану, именује Министарство за Социјалну Политику по три делегата из редова новинара и по три из редова власника листова док се не оснују удружења са истом сврхом. Одбор пензионог фонда бира одмах на почетку свога рада за председника једно лице из редова посланика Народне Скупштине, Пословодство фонда и свршавање свих послова који су с њима у вези, врши директор фонда кога након избора председника бира одбор. Директор фонда намешта по потреби особље фонда.

§ 19.

Првих пет година од опстанка пензионог фонда не може пензију уживати ни један за посао способан новинар, макар и навршио тридесет година новинарског рада урачунивих у пензију. У колико би кроз тих пет година ипак било нужно, да који новинар због тешке болести мора напустити свој рад и поћи у пензију или примати инвалидску помоћ моћи ће до године 1932. примати од фонда највише хиљаду две стотине динара месечно. Умре ли у том времену који новинар може његова удовица заједно са децом до године 1932. да прима од фонда највише осам стотина динара месечно.

§ 20.

Одбор Пензионог фонда израдиће, три месеца након што буде изабран, Правилник Пензионог фонда Новинара Краљевине Југославије, и предложити га на решење Главној Скупштини Фонда, а ова Министарству социјалне политике на одобрење.

§ 21.

Новинар може да буде примљен у чланство фонда са навршеном двадесетчетвртом годином. Ако до те године није одслужио свој рок у сталном кадру, време му се, које служи, не урачунава у године за пензију. У пензију урачуниви број година новинарског уреда досадањих новинара и висину њихових плата у последњих десет година установиће за сваког појединог новинара нарочити перманентни одбор који је састављен од једнаког броја делегата Југословенског Новинарског Удружења и Удружења Власника Листова, узимајући за почетак права на пензију односно инвалиду двадесетчетврту годину живота, ако се новинар није том позиву посветио касније. Ово решење перманентног одбора има да одобри Министарство унутрашњих дела. Регистар новинара, који имају права на пензију, какав произађе из редова перманент-

ног одбора, одобреног од Министарства унутрашњих дела, служиће одбору пензионог фонда при одређивању права на пензију односно инвалиду и при одређивању њихове висине. У тај ће се регистар уносити стално и нови новинари, који имају права на пензију, и у њему регистровати све промене у служби појединих новинара, те ће овај регистар служити стално одбору фонда за одређивање односно одмеривање пензије или инвалиде. Против одлука одбора фонда, којима је одмерена висина пензије односно инвалиде, може се новинар, односно његова породица, жалити главној скупштини фонда, која о томе одлучује дефинитивно.

§ 22.

Новинари, које Уредба већ затекне са десет или више година новинарског рада, рачунајући двадесет и четири године живота навршене као почетак, стичу и права на пензију и права на инвалиднину, уз уважавање установа § 19. о петогодишњој каренци — одмах чим буду примљени у чланство фонда. Млађи новинари, чланови фонда, стичу право на пензију кад наврше десет година новинарског рада, урачунивих у пензију, а право на инвалиду одмах чим буду примљени у чланство фонда.

§ 23.

Године, што их новинар проведе као народни посланик или члан владе, даље на студијама ради свог даљег образовања, до највише три године, и напослетку време проведено на војној дужности осим кадровског рока, не прекидају континуитет његових пензионих година, и рачунају му се као да их је провео у редовној новинарској служби. Изузевши времена војне дужности, за које ни новинар ни власник листа не плаћају допринос за њега у пензиони фонд, дужан је новинар у тим случајевима да допринесе за се, на свој улог, уједно и улог што би га за њега морао да уплаћује власник листа према висини његове последње плате. Остане ли новинар без места, уплаћиваће се и њов допринос и допринос фиктивнога власника листа према висини последње новинареве плате из нарочитог резервног фонда, који ће фонд образовати Пензиони фонд одмах чим почне деловати. Уплате за новинара без места вратиће новинар резервном фонду кад добије место.

§ 24.

Доприноси за резервни фонд не могу се ни у ком случају вратити ни новинару ни власнику листа.

§ 25.

Након десет година новинарског рада урачунивих по овој Уредби у пензију, припада новинару пензија у висини од четр-

десет процената његове сталне плате за коју плаћа улог у пензиони фонд, узимајући пет хиљада динара као максимум, који од осигурања долази у обзир. Након тога расте му пензија сваке године са три процента сталне плате од које плаћа улог тако да му након тридесет година службе припада пуна пензија до највише пет хиљада динара. Висина пуне пензије равна је према плати последњих десет година. Ако је новинар последњих пет година уживао једнаку плату припада му пуна пензија у тој висини, ако није онда пензија у висини просечне плате запослених десет година.

Инвалида према проценту неспособности износи у првих десет година осигурања — трећину, две трећине односно целу плату коју је новинар имао кад је пострадао од десете до тридесете године службе припада му инвалида према проценту онеспособљења за рад, а уз то половина пензије, која му према годинама службе и висини плате припада. Новинару који пострада у вршењу своје дужности, и остане потпуно неспособан за сваки посао припада у сваком случају инвалида у износу потпуне плате до највише пет хиљада динара. Исто тако и породици новинара, који умре у вршењу своје дужности, припада пуна пензија без обзира на број година кроз које је новинар био члан фонда.

Новинарима, које Уредба затекне изван новинарске службе, а имали би према годинама новинарског рада право на пензију да је Уредба постојала пре, даваће Пензиони Фонд потпоре у границама могућности.

§ 26.

Након тридесет година новинарског рада, узимајући двадесет четири године живота као почетак, новинар може, али не мора ићи у пензију. Остане ли и даље у сталној новинарској служби, не може примати пензију док ту службу не напусти.

У случајевима кад новинар жели да пође у пензију пре навршених тридесет година новинарског рада урачунливих у пензију треба да на једнаки начин као и државни чиновници докаже оправданост свог захтева.

§ 27.

Жени пензионисаног новинара припада на његову пензију доплатак од двадесет, а његовој деци од пет процената од његове пензије.

Удовици активног новинара припада пензија у висини, коју би уживао он сам да је жив, па да је отишао у пензију, а његовој деци пет процената од његове пензије.

Удовици пензионисаног новинара припада пола пензије што би је уживао он сам, да је жив, а његовој деци пет процената од пензије, што би је уживао пензионисани новинар сам да је жив. Деца имају права на пензиони доплатак до двадесет прве године живота, ако дотле не буду опскрбљена.

Уда ли се удовица активног или пензионисаног новинара губи право на пензију; али добива отпавнину у висини трогодишње пензије, што би је уживала да се није удала. Деца новинарева уживају свој доплатак макар им се мати удала:

У колико расположива средства за подмиривање издатака фонда у којој години не би била довољна, закључиће се решењем Управе Фонда проценат по коме се одмерује пензија, лична и породична као инвалида у сразмери са расположивим средствима.

Глава III

Прелазна и завршна наређења.

§ 28.

Даном ступања на снагу ове Уредбе губе важност сви досадањи уговори и могу се склопити нови и складни са Уредбом.

§ 29.

Ступањем на снагу ове Уредбе престају за новинаре важити одредбе Закона о Општем пензионем заводу које је на снази у Словенији и Далмацији, Целокупни износ доприноса што су га у тај завод уплатили новинари, има се најкасније шест месеци након ступања на снагу ове Уредбе пренети у Пензиони фонд Новинара Краљевине Југославије.

§ 30.

Ова Уредба ступа на снагу даном проглашења у „Службеним новинама”.

VI

ПРОПИСИ КОНВЕНЦИЈА О ИЗДАВАЊУ КРИВАЦА, У КОЛИКО СЕ ТИЧУ ШТАМПЕ

I. Конвенција о издавању криваца закључена између Краљевине Србије и Уједињених Америчких Држава — 25. X. 1901 год. (зак. од 28. XI. 1901. год.).

Чл. VI. Одбегли кривац неће се издати, ако је преступ за који се тражи његово издавање политичког карактера, или ако он докаже да је тражење за његово издавање у самој ствари учињено у циљу да се суди или казни за преступ политичког карактера.

Ни једно лице које једна од Високих уговорница изда другој не подлежи суђењу, нити се може судити ни казнити ма за које политичко злочинство или преступ, или ма за какво дело с овима скопчано, које је он извршио пре свог издавања.

Ако би се појавило какво питање о томе да ли један случај спада под пропис овога члана, решење власти оне владе којој је упућен захтев за издавање, или која је одобрила издавање, биће коначно.

II. Конвенција о издавању криваца између Краљевине С. Х. С. и Албанске републике; закључена 22. VII. 1926. год. (зак. од 20. IV. 1929. год.).

Чл. 4. бр. 3. Нема места издавању за штампарске кривице.

III. Конвенција о издавању криваца између Србије и Белгије од 23. XII. 1895. — 4. I. 1896 г. (зак. од 10. I. 1896. год.):

Чл. 3. — нарочито је утврђено, да се странац, који би био издат, не може гонити ни казнити, ни за какву политичку кривицу, која би претходила издавању, ни за какво дело, које би са подобном кривицом стајало у вези, нити за какав злочин или преступ који није предвиђен овом конвенцијом.

IV. Уговор о узајамном издавању криваца између Србије и Велике Британије од 23. XI. — 6. XII. 1900. год. (зак. од 25. I. 1901. год.).

Чл. VI. Одбегли кривац неће се издавати, ако је дело, због којег се његово издавање тражи, политичко, или ако он (кривац) докаже, да је молба за његово издавање учињена у циљу да се над њим поведе кривична истрага или да се он казни за дело политичке природе.

V. Конвенција између Краљевине С. Х. С. и Краљевине Бугарске о издавању криваца и о правној помоћи у кривичним делима, закључена 26. XI. 1923. год. (зак. од 27. V. 1924. год.).

Чл. IV. бр. 3. — Нема издавању за штампарске кривице.

VI. Конвенција између Краљевине С. Х. С. и Италије о издавању криваца од 6. IV. 1922. год. (зак. од 11. III. 1930. год.).

Чл. 5. бр. 1. Издавање се неће допустити: за кривична дела предвиђена искључиво законима о штампи.

VII. Конвенција између Краљевине С. Х. С. и Краљевине Мађарске о издавању криваца од 22. II. 1928. (зак. од 20. IV. 1929. године).

Чл. 3. Изузетци од овога издавања — II бр. 3. Издавање се неће одобравати за кривична дела предвиђена искључиво законима о штампи.

VIII. Уговор о издавању криваца, закључен 28. фебруара (11. III. 1896. год.) између Србије и Холандије (зак. од 25. X. 1896. г.).

Чл. VI. Одредбе ове конвенције не могу се применити на политичке преступе. Лице, које је издато за једно од кривичних дела општег права, предвиђених у чл. 1. не може дакле, ни у каквом случају бити осуђено или кажњено у држави, којој је издато, за преступ политички учињен пре издавања, нити за оне преступе, који би стајали у вези са преступом политичким, осим ако је било слободно, да напусти земљу за један месец, рачунајући од дана, када је било осуђено, и у случају осуде, кад је казну издржало или помиловано било.

IX. Уговор између Краљевине С. Х. С. и Чехословачке Републике о уређењу узајамних правних односа од 17. III. 1923. год. (зак. од 27. V. 1924.).

Чл. 46. — Због којих се кажњивих радња не врши издавање. Издавање се неће одобрити: бр. 6. због радња, које су кажњиве искључиво по законима о штампи.

X. Конвенција о издавању криваца, закључена између Србије и Швајцарске 16. (28) XI. 1887. год. (Зак. од 8. IV. 1888. год.).

Чл. VI. Политички злочини и преступи, а тако и преступи чисто војнички, изузети су од ове конвенције.

XI. Закон о уговору о узајамном правном оштењу између Краљевине С. Х. С. и Републике Аустрије — потписаном у Београду 1. маја 1928. (Служб. Нов. 13. III. 1929.).

II. Део. — Правна помоћ у кривичним стварима у чл. 57. 1. У кривичним стварима, које нису политичке природе, указиваће Државе Уговорнице по молби узајамну правну помоћ.

XII. Закон о конвенцији између Краљевине С. Х. С. и Польске републике о правним односима њихових држављана од 8. октобра 1928. (Служб. Нов. од 27. XII. 1928.).

Чл. 51. Екстрадицији неће бити места кад је кривично дело, због кога се екстрадиција тражи:

в) нарушава законе о штампи.

VII

АМНЕСТИЈЕ, У КОЛИКО СЕ ТИЧУ ШТАМПЕ

1. *Општа амнестија од 28. јуна 1919.* Његово Краљевско Височанство Наследник Престола благоизволио је највишим указом од 28. јуна 1919.:

1. Опростити из милости све казни слободе до инклузивно три месеца, што су их наметнули кр. судбени столови и кр. котарски судови у Хрватској и Славонији осудама, које су стекле правну снагу прије 30. октобра 1918., ако осуђено лице задњих пет година прије изречења првостепене осуде није било суђено на казан слободе већу од једнога мјесеца или на глобу већу од 300 круна;

Под истим условима опростити оне казни слободе до три мјесеца, штоно их је одредио првостепени суд прије 30. октобра 1918., макар су осуде послје тога дана стале на снагу.

Уз опрост казни слободе до три мјесеца опростити уједно и посљедице казни, скопчане истим казним осудама;

2. Опростити из милости све казне (слободе и новчане), што су их у Хрватској и Славонији наметнули судови због преступка или прекршаја против обрамбенога закона у смислу закона од 2. децембра 1889. односно заједничкога закона о обрамбеној сили због чина, који су извршени прије дана 29. јануара 1919. и одредити, да се обустави даљи казнени поступак, који је поведен због преступка и прекршаја обрамбеног закона, ако су почињени прије 29. јануара 1919. односно, да се казнени поступак, ако још није поведен, нема повести;

3. Опростити из милости казни слободе односно поступак исте лицима, којима је извршење казни слободе до шест мјесеци односно до 2 године било за трајање рата све до 29. октобра 1918. одгођено или прекинуто ради наступа и вршења војне дужности, колико након 29. октобра 1918. нису предузела никакво дјело, уперено против сигурности и опстанку краљевства Срба, Хрвата и Словенаца;

4. Наредити, да се обустави казнени поступак, штоно је због кажњива дела, прогонива на јавну тужбу, почињена прије 20. септембра 1914., а за које казнена ставка не надмашује пет година казни слободе, поведен против лица, која су била позвана на вршење војничке дужности, колико та лица након 29. октобра 1918. нису предузела никакво дело, уперено против сигурности и опстанка краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

2. *Амнестија од 9. маја 1920. бр. 16.508.* Његово Височанство Наследник Престола благоизволео је највишим указом од 9. маја 1920. број 16.508 у путу милости:

1. Опростити све казне лишења слободе и неизвршене новчане казне, што су их грађански казнени судови у Хрватској и Славонији до укључиво 1. децембра 1919. правоснажно наметнули због којег од ових кажњивих дела: увреде Величанства и Престолонаследника и сметања јавног мира (§§ 63., 64. и 65. хрв. к. з. од 27. маја 1852. и §§ 91. б. и 91. в. срп. к. з.); дражења на непријатељства проти народностима, проти дружбама вјерозаконским, зборовима и т. д. (§ 302. хрв. к. з.); вређања цркве или дружбе вјерозаконске законито признате (§ 303. хрв. к. з.); јавног понижавања уредаба, односећих се на женидбу, на обитељ, на власништво или одобравање чина незаконитих или нећудоредних (§ 305. хрв. к. з.); распростирање лажних узнемирујућих гласова или пророчанства (§ 308. хрв. каз. закона) и протузаконитог разглашавања (§ 309. хрв. к. з.).

Горње казне ради ових кажњивих дела опростене су и онда, ако је првостепени суд изрекао своју осуду до укључиво 1. децембра 1919., макар је осуда после тога дана стала на снагу.

2. Решити, да се обустави казнени поступак, а ако још није замeтнут, да се не замeтне због ових напред под 1. набројених кажњивих дела, ако су почињена до укључиво 1. децембра 1919.

3. Решити, да се у Хрватској и Славонији обустави казнени поступак, а ако још није замeтнут, да се не замeтне због дела злочинства из § 87. а. точка а) срп. к. з. т. ј. за дела, која творе предузеће, које иде на то, да се закони ред наслeдства или Устав земаљски насилно промени или владалац спречи да врши уставна права, у колико су та дела почињена до укључиво 1. децембра 1919.

Ова се обустава тиче само кажњивих дела, која спадају у надлежност грађанских казнених судова, а искључена су од те обуставе кажњива дела оних лица, која су као коловође и организатори у горе означену кажњиву сврху, да се наине насилно промијени закони ред наслeдства или Устав земаљски или владалац спречи, да врши уставна права, снубили и оборужавали људе у сврху оружаног нападаја на власти.

У случају, да је због кажњивог дела, наведеног под т. 3. због којег се имаде обуставити или не замeтнути казнени поступак, наине у колико је почињено до укључиво 1. децембра 1919., већ изречена право-снажна осуда, опраштају се све казне лишења слободе и неизвршене новчане казне.

О том се Највишем указу обавешћују све правосудне области с позивом да га сместа изврше.

3. *Амнестија од 26. јуна 1920.* На предлог Нашег министра правде, а по саслушању Нашег министарског савета нашли смо се побуђени, да пригодном Нашег првог боравка у Нашем Загребу у путу милости

I. Оппростимо све казни лишења слободе и неизвршене новчане казни, што су их грађански казнени судови у Хрватској и Славонији до укључиво 22. јуна 1920. правоснажно наметнули због увреде Величанства и Престолонаследника (§ 91. срп. к. з.).

Ове казни опраштамо и онда, ако је првостепени суд изрекао своју осуду до укључиво 22. јуна 1920. макар осуда после тога дана стала на снагу.

Решавамо, да се обустави казнени поступак, а ако још није приметан, да се не приметне, због ових под овом тачком набројених кажњивих дела, која су почињена до укључиво 22. јуна 1920.

II. Оппростимо све казни лишења слободе и неизвршене новчане казни, што су их грађански судови у Хрватској и Славонији правоснажно наметнули до укључиво 22. јуна 1920. за сва кажњива дела, која су почињена до укључиво 1. децембра 1918. и за која по казненом закону није одређена казан преко једне године лишења слободе односно преко 1000 К. глобе.

Ове казни опраштамо и онда, ако је првостепени суд изрекао своју пресуду до укључиво 22. јуна 1920. макар осуда после тога дана стала на снагу.

Решавамо, да се обустави казнени поступак, а ако још није приметан, да се не приметне, због ових под овом тачком набројаних кажњивих дела, ако су почињена до укључиво 1. децембра 1918.

Од овог опроста казни односно обуставе казног поступка искључена су сва она лица, која су после 1. децембра 1918. починила нов чин кажњив по казненом закону а прогонив уредом ради.

(Остало се не тиче штампе).

4. Амнестија од 28. новембра 1920. бр. 47294. На предлог нашег Министра Правде а по саслушању нашег Министарског савета, нашли смо се побуђени, да у путу Милости

I. Оппростимо све казни лишења слободе и неизвршене новчане казни, што су их грађански казнени судови у Хрватској и Славонији до укључиво 31. августа 1920. правоснажно наметнули због кажњивих дела, наведених у §§ 87. а, тач. б., 90., 91. в., 92., 93., 94. и 103. срп. к. з., затим у §§ 302., 303., 305., 308., 309. и 312. хрв. к. з.

Горње казни ради свих кажњивих дела опраштамо и онда, ако је првостепени суд изрекао своју осуду до укључиво 31. августа 1920. макар је осуда после тога дана стала на снагу.

Решавамо: да се обустави казнени поступак, а ако још није приметан, да се не приметне, због ових напред наведених кажњивих дела, ако су почињена до укључиво 31. августа 1920. године;

II. (не тиче се штампе).

III. Не праштају се казне правоснажно наметнуте због којег под тач. I. и II. наведених кажњивих чина лицима, која су ускочила из затвора или тамнице, или над којима се није могла извршити казна, што им боравиште није познато, или се пред властима скривају или су побјегла у иностранство. Једнако се нема

обуставити казнени поступак против лица, којима је боравиште непознато, који се скривају пред властима или су пребјегла у иностранство или су пак ускочила из притвора или истражног затвора, а окривљена су ради кажњивих чина наведених под тач. I. и II.

5. Амнестија од 16. марта 1921. На предлог нашег Министра Правде решили смо и решавамо:

I. Оппрост казни, лишења слободе и неизвршених новчаних казни, који смо подијелили нашим Указом од 28. новембра 1920. године бр. 47294 тачка I. проширујемо и на казни, које су због истих кажњивих дела наметнуте после 31. августа 1920., ако су та дела изведена укључиво до тог дана.

II. (не тиче се штампе).

III. Од опраштања казни наведених у т. I. и II. нашег Указа од 28. новембра 1920. и у т. I. и II. овог нашег Указа искључена су само она лица, која су се на дан нашег Указа т. ј. 28. новембра 1920. године налазила у бегству или се над њима казан није могла извршити, што им боравиште није било познато, што су се пред властима скривала или су била пребјегла у иностранство.

6. Амнестија и помиловање од 8. јуна 1922.

A. Дајемо општу амнестију за ниже наведена кривична дела политичке и војничке природе, за која су надлежни да суде грађански казнени судови, без обзира на то, да ли је пресуда изречена или не, да ли је она извршена (правоснажна) или не, односно да ли је отпочео или још није ни отпочео кривични поступак и то:

I. За дела из § 91. српског казног закона и сличних уставна других казнених законика, који вреде на територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, учињена укључиво до дана овога Указа на целој територији Краљевине;

II. За све штампарске кривице политичке природе, које се као такве прогоне и казне по посебним законима о штампи, а које су учињене закључно до 9. јануара 1929. године. Од амнестије се изузимају кривице, које се казне по приватној тужби, односно ако постоји и приватна тужба;

III. за дела из чл. 87. и 87. а) црногорског к. з. учињена на територији црногорског Великог Суда у Подгорици пре 29. октобра 1918. године било да су судови у Црној Гори изrekli извршне или неизвршне пресуде, било да је тек отпочео или још није ни отпочео казнени поступак;

IV. за дела политичке и војничке природе, учињена на територији Апелационог Суда у Новом Саду и Међумурју, а за која су бивши мађарски судови изrekli пресуде по глави I. до IV. зак. чл. V. од године 1878. и чл. 173., 174., 453.—456. истог законског чланка из зак. чл. XXI. од год. 1890. и зак. чл. XXX. од године 1912., из чл. 22., 24., 26., 27., 29., зак. чл. LXIII. од године 1912. и из чл. 2. и 3. зак. чланка XXIV. из године 1913.

B. Дајемо опште помиловање и то:

V. опраштамо казне лишења слободе и новчане казне, досуђене пресудама грађанских казних судова у целини или у неизвршеном још остатку, због кривица учињених на целој територији Краљевине:

а) за дела из §§ 92., 93., 94., 95., 103. и 104. српског к. з. односно § 81., 82., 305., 312. и 314. аустријског и хрв. к. з. као и за исте врсте дела из осталих казних законика, који важе на територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца учињена на целој територији Наше Краљевине закључно до 31. децембра 1920. године;

б) за дела из §§ 84., 85., и 87. а. тач. б) учињена на територији Јужне Србије закључно до 16. августа 1919. године као дана увођења у живот Устава у те крајеве;

в) не тиче се штампе).

VI. 1. Опраштамо безусловно:

а) казне лишења слободе, које не трају више од два месеца,
б) новчане казне до 1000 динара односно остатке тих казни.

Лицима, која су поред казне лишења слободе до два месеца осуђена и на новчану казну, опраштамо само казну лишења слободе.

2. Опраштамо условно:

а) казне лишењем слободе преко два а не више од шест месеци опраштамо у целини односно у неизвршеном остатку под условом, да помиловано лице у току од пет година од дана Указа не учини ни једно као злочин кажњиво дело, нити који преступ или прекршај (иступ) из користољубља;

б) код казне лишењем слободе преко шест а не више од дванаест месеци опраштамо три четвртине казне под условом тачка 2. а.

У случајевима под 2. а) и б), где је уз казну лишењем слободе изречена кумулативно и новчана казна, праштамо условно само казну лишењем слободе.

Код лица, која на основу две или више судских пресуда имају да плате новчане казне укупно до 1000 динара, или да издрже казну лишењем слободе не већу од два, шест односно дванаест месеци узмеће се, као да су осуђена једном пресудом на укупну казну. Од помиловања по тач. VI. овог Указа изузимају се лица:

а) која су осуђена за кривице по закону о заштити државе.

б) ц, д, не тиче се штампе).

е) која су до пет година пре ове осуде била осуђена ради простог злочинства (осуде за политичке и војничке кривице не рачунају се) или ради каквог преступа из користољубља;

ф) која су већ од судова условно осуђена.

VII. Опраштамо делове односно снижавамо времените казне лишењем слободе, на целој територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, лицима која су осуђена пресудама грађанских или војничких казних судова, ако издржавају казну у грађанским казним заводима или затворима, за било које кривично дело,

ако је досуђена казна лишењем слободе преко дванаест месеци, и ако је кажњиво дело учињено до 9. јануара 1922. године и то:

1. једну четвртину казне лишењем слободе лицима, која се налазе на првој осуди т.ј. ако пре тога нису била осуђена због простог злочинства;

2. једну петину казне лишењем слободе лицима, која се налазе на издржавању друге осуде т.ј. ако су већ једаред била осуђена због простог злочинства.

Ово смањење казне односи се на лица, која су већ отпочела издржавати казну као и на она, која још нису наступила казну.

Од овог општег помиловања снижавањем казне изузимају се лица, која су осуђена:

а) за хотично убиство с предумишљајем (уморство), било као учиниоци, било као учесници;

б) за дела кажњива по закону о заштити државе;

ц) за дела из §§ 87., 88., 89., 90. срп. к. з. и

д) која су била осуђена на казну смрти, па им је ова у путу милости опроштена и замењена временитом казном лишења слободе.

Код лица, која имају да издрже казне лишењем слободе по двема пресудама, рачунаће се као да имају да издрже једну укупну казну, ако је и прво и друго дело учињено пре дана изречене прве судске пресуде. Ако се пак друго кривично дело догодило после прве изречене пресуде, за које је извесно лице осуђено ради раније учињеног злочинства, сматраће се да је осуђеноме лицу опроштен у путу милости сразмеран део (једна четвртина или једна петина) казни, према томе, да ли ово на дан овога Указа издржава казну лишењем слободе по првој или другој пресуди, дакле део оне казне, коју сада издржава.

Ако се код обрачунавања опроштеног дела казне покаже остатак мањи од једног дана, тај ће се остатак одбити у корист осуђеног лица.

(остало не тиче се штампе).

7. Амнестија од 6. септембра 1923. бр. 51.601.

На предлог Нашег Министра Правде, а на основу члана 50. Устава нашли смо се побуђени, да путем Милости дамо на целој територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца помиловање у следећим границама:

I. Опраштамо безусловно лицима, која су осуђена од стране грађанских казних судова;

1. Казне лишења слободе, које не трају више од 2 месеца;

2. новчане казне до 1.000 динара односно остатке тих казни.

II. Опраштамо условно лицима, која су осуђена од стране грађанских казних судова:

1. Казне лишења слободе преко два, а не више од шест месеци у целини односно у неизвршеном остатку под условом, да помиловано лице у току од 5 година од дана Указа не учини ни једно као злочинство кажњиво дело нити који преступ или иступ (прекршај) из користољубља нити које кривично дело кажњиво по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави;

2. код казне лишења слободе преко шест, а не више од дванаест месеци опраштамо $\frac{3}{4}$ казне под условима тачке II. 1.

У случајевима под II. 1. и 2. где је уз казну лишења слободе изречена кумулативно и новчана казна опраштамо условно само казну лишења слободе.

Код лица, која на основу две или више судских пресуда имају да плате новчане казне укупно до 1.000 динара или да издрже казну лишења слободе не већу од два, шест, односно дванаест месеци узмеће се, као да су суђена једном пресудом на укупну казну.

Од помиловања по тач. I. и II. овога Указа изузимају се лица:

а) која су суђена по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави;

е) која су до пет година пре ове осуде била осуђена ради простог злочинства (осуде за политичке и војничке кривице не рачунају се);

ф) која су већ од судова условно осуђена.

III. Опраштамо делове временитих казни лишења слободе лицима, која су осуђена пресудама грађанских казних судова, а и војних судова — ако издржавају казну у грађанским казним заводима или затворима — ако је изречена казна лишења слободе преко дванаест месеци, и то:

1. по једну годину казне лишења слободе лицима, којима је казна била смањена Нашим Указом од 8. јуна 1922. године Бр. 30.211 у погледу исте казне, коју сада издржавају;

2. једну четвртину казне лишења слободе лицима, која се налазе на првој осуди, т.ј. ако пре тога нису била осуђена због простог злочинства;

3. једну петину казне лишења слободе лицима, која се налазе на издржавању друге осуде, т.ј. ако су већ једаред била осуђена због простог злочинства;

4. једну шестину казне лишења слободе лицима, која се налазе на издржавању треће осуде, ако нису све три осуде изречене за злочинства из користољубља.

Ово смањење казни односи се на лица, која су почела издржавати казну као и на она, која још нису наступила казну.

Тачка III. 2. и 3. Указа не односи се на лица, која су била помилована снижавањем казни по тач. VII. Указа од 8. јуна 1922. год. Бр. 30.211 за исту казну, као ни на лица, која су суђена ради хотичног убијства с предумишљајем (уморство) па им је после 8. јуна 1922. појединим Указима у путу Милости снижена казна, коју још сада издржавају.

Од општег помиловања снижавањем казни по тач. III. Указа изузимају се лица, која су осуђена:

а) за хотично убиство с предумишљајем (уморство) извршено или покушано против политичких личности, било да су суђена као учиниоци, било као саучесници;

б) за дела кажњива по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави;

ц) за дела из §§ 87., 88., 90. срп. каз. зак.;

д) која су била осуђена на казну смрти па им је ова у путу Највише Милости опрштена и замењена временитом казном лишења слободе;

е) која су после 8. јуна 1922. год. била на бегству;

ф) која су била суђена више него три пута ради злочинства.

Код лица, која имају да издрже казне лишења слободе по два пресудама, рачунаће се, као да имају да издрже једну укупну казну, ако је прво и друго дело учињено пре дана изречене прве судске пресуде. Ако се пак друго кривично дело догодило после изречене пресуде, којом је извесно лице суђено ради раније учињеног злочинства, сматраће се, да је осуђеноме лицу опрштено у путу Милости сразмеран део казни ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ или $\frac{1}{6}$) према томе, да ли оно на дан овог Указа издржава казну лишења слободе по првој или другој пресуди, дакле део оне казне коју сада издржава.

8. Амнестија од 19. I. 1928. На предлог нашег Министра правде, а на основу члана 50. Устава, нашли смо се побуђени да, путем Милости, дамо на целој територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца помиловање у следећим границама:

I.

Опраштамо лицима која су осуђена од стране грађанских судова, казне лишења слободе које не трају више од два месеца, изузевши за увреде и клевете, које се казне по приватној тужби.

II.

Опраштамо лицима осуђеним од стране грађанских судова на казну лишења слободе преко два, а не више од шест месеци ову казну у целини, односно у неизвршеном остатку, а две трећине казне кад она износи преко шест до дванаест месеци, под условом да помиловано лице, у року од пет година од дана овог Указа не учини ни једно злочинство и нити преступ или иступ (прекршај) из користољубља нити које дело кажњиво по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

Од помиловања по тач. 1. и 2. овог указа, изузимају се лица:

1. која су осуђена по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

2. која су као државни, самоуправни, или други јавни органи осуђена за примање мита.

3. која су као железнички или поштански службеници осуђена за дела против имовине, учињена на роби, која је предата железници или пошти ради преноса;

4. која су осуђена за кривична дела кажњива по закону о сузбијању скупоће животних намирница и несавесне спекулације, као и по сличним законима и уредбама те врсте;

5. која су до пет година пре ове осуде била осуђена због простог злочинства (осуде за политичке и војне кривице не рачунају се);

6. која су већ од судова условно осуђена;

7. која су осуђена по закону о шумама.

III.

Деломично опраштамо казне лишења слободе лицима осуђеним пресудама грађанских и војних судова, ако издржавају казну у грађанским казним заводима или затворима, — ако казна износи преко дванаест месеци, и то:

1. једну годину казне лицима којима је она била смањена Нашим Указом од 6. септембра 1923. године Бр. 51.601;

2. једну петину казне лишења слободе лицима, која се налазе на првој осуди, то јест ако пре тога нису била осуђена због простог злочинства;

3. једну шестину казне лишења слободе лицима, која се налазе на издржавању друге осуде, то јест једном су већ била осуђена због простог злочинства, ако им иста казна није била снижена Нашим Указом од 6 септембра 1923. године, Бр. 51.61, ни доцнијим појединачним Указима;

4. једну седмину казне лишења слободе лицима која се налазе на издржавању треће осуде, ако им све три осуде нису изречене за злочинства из користољубља, и ако им иста казна није била снижена Нашим Указом од 6. септембра 1923. године, Бр. 51.601., ни доцнијим појединачним Указима;

Од делимичног помиловања по тач .3. овог Указа узимају се она лица која су осуђена:

1. за хотимично убиство с предумишљајем (уморство) извршено или покушано било у форми учиништва, било саучешћа;

2. за дела кажњива по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави;

3. за дела из §§ 85., 85. а., 85. б, 86., 87., а, 88, 89 и 90. Срп. К. З.;

4. на казну смрти, па им је она у путу Највише Милости опрштена и замењена казном лишења слободе;

5. која су после 6. септембра 1923. године била у бегству;

6. која су више од три пута била осуђена због простог злочинства.

Кад лица издржавају казне лишења слободе по двома пресудама, узмеће се да извршавају једну казну, ако је друго дело учињено пре дана прве пресуде.

IV.

Одредбе тач. 1., 2. и 3. овог Указа имају се применити на све пресуде изречене до дана овог Указа, и ако нису постале

извршне, и то чим постану извршне. Судови ће довршити редован поступак, па ће се потом применити Указ према извршној пресуди.

V.

Помиловање дато овим Указом за казне лишења слободе односи се и на малолетна лица, која су по специјалним законима или уредбама о кажњавању и заштићавању младежи осуђена, а изузимају се малолетници који су судским пресудама упућени на принудно васпитање.

VI

Од помиловања по овом Указу изузимају се још и лица:

1. која су пре дана овог Указа пуштена на условни отпуст;

2. која су побегла из затвора (судског притвора или казног завода), те се на дан Указа налазе у бегству и над којима се због тога не може извршити казна;

3. над којима се не може провести казни поступак због тога што крију боравиште, било да се скривају у унутрашњости земље, било да су побегла у иностранство.

VII.

Код снижавања казне лицима којима је ранијим Указом казна снижена, рачунаће се једна петина, односно једна шестина односно једна седмина овим Указом снижене казне од оног дела казне, који је преостао после претходног помиловања.

9. Амнестија од 6. фебруара 1929. бр. 9699. На предлог нашег Министра правде, и по саслушању Председника нашег Министарског савета, а на основу прописа чл .3. Закона о краљевској власти и о Врховној Државној Управи, нашли смо се побуђени:

1. да дајемо и објављујемо општу амнестију за кривична дела из §§ 91. б., 91. в.), 92., 95., 103. и 104. кривичног законика за Краљевину Србију, и из чл. 47. II. ставка 48., 53. и 54. Закона о штампи, учињена пре 6 јануара 1929. год., као и за дела из Закона о бирачким списковима од 30. маја 1922 год. и Закона о избору народних посланика од 28. новембра 1920. год. са изменама и допунама од 10. јула 1922. год. био судски поступак у свим тим делима покренут или се налази у току или је већ изречена пресуда, а ако поступак није покренут, да се ни не покрене.

2. да путем милости опростимо још неизвршене казне односно остатке тих казни лицима која су од стране грађанских казних судова правоснажно осуђена због дела наведених у тачки 1, учињених пре 6 јануара 1929. године.

3. да овластимо нашег Министра Правде, да реши сва спорна питања ако настане сумња у примени овог Указа.

10. Амнестија и помиловање од 10. VIII, 1929. Бр. 62.000.

А.

1. Дајемо општу амнестију за штампарске кривице, које се као такве казне по Закону о штампи, а које су учињене закључно до 6. јануара 1929. године, без обзира на то, да ли је пресуда изречена или не, да ли је она извршна (правоснажна) или не, односно да ли је отпочео кривични поступак или не.

Изузимају се кривице кажњиве по Закону о заштити јавне безбедности и поретка у Држави, као и кривице из Главе IX. Криминалног (Казненог) Законика за Краљевину Србију.

Б.

II. Опраштамо лицима, која су осуђена од стране грађанских и војних судова, казне лишења слободе, које не трају више од два месеца као и новчане казне до 1000 динара, односно остатке тих казни, изузевши за увреде и клевете, које се казне само по приватној тужби.

III. Опраштамо лицима осуђеним од стране грађанских и војних судова на казну лишења слободе преко два а не више од шест месеци ову казну у целини, односно у неизвршеном остатку, а две трећине казне кад она износи преко шест до дванаест месеци, под условом, да помиловано лице у року од пет година од дана овог Указа не учини ни једно злочинство нити преступ или иступ (прекршај) из користољубља, нити које дело кажњиво по Закону о Заштити јавне безбедности и поретка у Држави или из Главе IX. Криминалног (Казненог) Законика за Краљевину Србију, изузевши за увреде и клевете које се казне само по приватној тужби.

Од амнестије под А. и помиловања под Б., тач. II. и III., овог Указа, изузимају се лица:

1. која су осуђена по Закону о Заштити јавне безбедности и поретка у Држави или за кривице из Главе IX. Криминалног (Казненог) Законика за Краљевину Србију;

2. која су као државни, самоуправни или други јавни органи осуђени за примање мита;

3. која су последњих пет година пре ове осуде била осуђена због простог злочинства (осуде за политичке и војничке кривице не рачунају се);

4. која су већ од судова условно осуђена.

(остало не односи се на штампу).

VIII

ИЗ ЗАКОНА О СУЗБИЈАЊУ НЕЛОЈАЛНЕ
УТАКМИЦЕ ОД 4 АПРИЛА 1930.

ПРВА ГЛАВА

Грађанско-правна заштита

ДЕО ПРВИ

Дела нелојалне утакмице

I) Дела у опште противна добрим обичајима у утакмици

§ 1.

Ко у пословном промету ради утакмице учини дело противно добрим обичајима, које би могло да оштети другог такмичара, може бити тужен. Овој тужби је сврха забрана даљег вршења овог дела, уклањање тиме створеног неисправног стања и накнада учињене штете.

Овај општи пропис примењиваће се само на дела нелојалне утакмице, која не потпадају под дела наведена у §§ 2—15 овог Закона.

II) Специјална дела нелојалне утакмице

1) Нелојална реклама

§ 2.

(1) Ко о приликама свога или туђег предузећа јавно изнесе или ко проноси штогод што би могло да изазове обману а тиме овом предузећу у утакмици створи преимућство на штету других такмичара може бити тужен ради забране таквог изношења или проношења, уклањања тиме створеног неисправног стања и накнаде учињене штете.

(2) Овамо спадају нарочито наводи о каквоћи и количини, о природи или саставу неке робе или неког рада, о извору, о продајном тржишту и продајним условима, о имовним и кредитним

приликама, о начину производње или одређивању цена робе или рада, о заштити робе патентом, узорком, моделом или жигом, о методама производње или пословодства, о особним приликама, о трајању и обиму предузећа, о поводу, узроку или сврхи продаје или рада, о стању залихе и о одликовањима и преимућствима. Под тим одликовањима и преимућствима подразумева се и употреба лика Њ. Вел. Краља или кога од чланова Краљевског Дома, државног или јавног грба, других државних амблема, званичних знакова и пунцева за гаранцију на роби, знака и имена Црвеног Крста, ако такмичар нема дозволе за употребу.

3) Опрђивање

§ 10.

(1) Ко у једном предузећу, о особи предузетника или управљача предузећа, о производима или учињеним условима другог ради утакмице износи или проноси вести, које могу да нашкоде предузећу или предузетнику, ако не докаже њихову истинитост, биће осуђен. Осудом ће се изрећи забрана изношења и доношења оваквих вести, мере за њихово опозивање и накнада за учињену штету.

(2) Под вестима подразумевају се, поред усмених, писмених или штампаних навода и слике или ма какве припреме, које су намењене и способне да их замењују.

(3) Кад су у питању поверљива обавештења о другом предузећу или предузетнику, за која известилац или обавештени има један оправдани интерес, могу се поднети тужбе само у смислу 1 става, ако су обавештења неистинита.

4) Злоупотребе обележја туђег предузећа

§ 11.

(1) Такмичар, који име, фирму, нарочити назив једног предузећа или обрта или друго спољашње обележје употребљава на начин, који може, да створи пометњу међу купцима са именом, фирмом или нарочитим називом предузећа или обрта, којима се уобичајено или оправдано служи други такмичар, може бити тужен ради забране овакве употребе, уклањања тиме створеног неистинитог стања и накнаде делом учињене штете.

(2) Кад такмичар употребљава име, фирму, нарочити назив, жиг или које друго спољашње обележје једног предузећа или обрта, дозволом власника овог предузећа или обрта на начин, којим се може, да створи пометња међу потрошачима у погледу правног порекла робе или рада, у ст. 1. поменуте тужбе могу се поднети и против власника предузећа, ако је право порекло на самој роби довољно означено.

§ 12.

Пропис § 11. примењиваће се и на наслов и спољашњи изглед насловног листа књиге и других штампарских дела, на наслов позоришног, музичког или кинематографског дела, који употребљава неко лице на начин, који може да створи пометњу међу потрошачима са насловом или спољашњим изгледом насловног листа, књиге или других штампарских дела, са насловом позоришног, музичког, или кинематографског дела, којим се оправдано служи други такмичар.

6) Повреда и искоришћавање тајне у производњи и трговини

§ 14.

(1) Лице, запослено код неког предузећа, које док је у служби бесправно саопшти другоме или учини приступачном пословну тајну у производњи или трговини, која се може употребити у утакмици, а за коју је сазнало у служби, може бити тужено ради утврђења или забране оваквог дела и накнаде учињене штете.

(2) Исто тако може бити тужено лице, које пословну тајну у производњи или трговини, у циљу утакмице, бесправно другоме изда или у сопственом или другом предузећу искоришћава, ако је за тајну сазнало:

а) својим или туђим ухођењем као и другим противзаконитим или добрим обичајима противним делима или

б) из техничких предлога и прописа, из нацрта, модела, шаблона, зареза, рецепта, клишеа, узорака или збирки узорака и из списка потрошача, што је њему било нарочито поверено.

в) приликом извршења посла за који је било позвано од суда или од које друге власти.

(3) Ови прописи неће се примењивати кад се знање и спрема, које је запослени стекао вољом послодавца у његовом предузећу у току редовно обављеног посла, искоришћавају по свршетку запослености.

ДРУГА ГЛАВА

Кривично-правна заштита

1) Кривично дело нелојалне утакмице

§ 25.

Ко у утакмици у циљу обмане или стицања материјалне користи за себе или неко друго лице врши у §§ 2, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, наведена дела, чини преступно кривично дело, за које ће се по приватној тужби казнити новчано до 50.000 динара или затвором до једну годину дана или обема казнама.

§ 26.

Кажњавању по § 25. нема места, ако је за ова дела прописана строжија казна којим другим законом.

§ 27.

За кривична дела нелојалне утакмице, у колико не постоје специјални прописи по овом Закону, примењиваће се општи пропис Кривичног законика од 27. јануара 1929. год., а за њихово гоњење прописи Кривичног судског поступка од 16. фебруара 1929. године.

§ 28.

Тужбу ради преступних дела из §§ 2, 9, 11, ст. 2, и 13 може поднети сваки такмичар (§ 35), индустриске, занатске и трговачке коморе и свако удружење, које је по правилима позвано, да чува делом повређене привредне интересе такмичара, а ради преступних дела за друге случајеве из § 25. само лице, које је кривичним делом непосредно повређено.

§ 29.

Ако је оптужени осуђен, суд ће на захтев приватног тужиоца у пресуди одредити, да се уклоне наводи који сачињавају нелојалну рекламу или неистиниту ознаку порекла робе или злоупотребу обележја или спољашњег уређења (§§ 2, 9, 11, 12 у вези са § 25).

Кад ово није могуће, одузеће се сам предмет ако се налази код учиниоца или његовог саучесника (§ 59. Крив. зак.).

§ 30.

Суд може по своме нахођењу нарочито у случају понављања кривичних дела учињених по овом Закону (§ 25.) изрећи искључење кривца од учешћа у свима јавним набавкама и лицитацијама и то за време од пет година (§ 58. Крив. зак.).

У случају поврата изрећиће се забрана за свагда.

2) Премијски послови

§ 32.

(1) Забрањено је у трговини или приликом извршења неког рада или посла привредног карактера у циљу привлачења потрошача обећавање или давање награде у новцу, роби или у ма ком другом облику и то без обзира на начин добивања ове награде било путем среће или непосредне предаје (премије).

(2) Не сматрају се као забрањене награде: бонификације, које се дају у вези са роком доспећа платежне обавезе, као каса,

шконтто, попуст код плаћања у готовом новцу одмах, уобичајени рабат, уобичајено давање поклона о Новој Години или другим приликама разним сталним потрошачима, или предмети уобичајене рекламе, додати купљеној роби.

3) Послови по усовном систему

§ 33.

(1) Забрањено је у пословном промету вршити продају уговорима, којима се купцима ставља у изглед корисна набавка робе или извршење посла под условом, да на основу њима предатих упутница или купона, који садрже услове, приведе понудиоцу или другоме лицу друге купце, који ступају са предузећем у исте уговорне односе (усовни послови). Исто тако забрањено је учешће у овим уговорним односима у својству купца или растурача упутница или купона.

(2) Уговори на овај начин закључени између предузимача и купца или између последњег и другог посредника ништавни су.

(3) Купац може одричући се набављене робе, или обављеног рада или враћајући већ примљену робу, тражити, да му се врати извршена наплата.

4) Казне

§ 34.

(1) Ко се огреши о административне прописе § 31, 32, и 33 и о прописе наредаба издатих на основу §§ 8. и 31., казниће се од стране првостепене власти опште управе због иступа новчаном казном до 1.500 динара или затвором до једног месеца дана или обема казнама.

(2) Кад трговац у смислу § 31. издате наредбе не стави прописане ознаке на роби или опреми, првостепена општа управна власт у својој пресуди одредиће да се изостава ознака накнадно, енетуално по претходном испитивању, стави на робу у колико трговац располаже истом робом; даље да се уклоне неистините или непрописане ознаке или ако ово није могуће, да се роба, која није прешла у шаке потрошача, одузме.

(3) За обезбеђење ових мера, које треба да се изврше о трошку осуђеног, првостепена општа управна власт може већ у току поступања одузети предмете, којима се вређа наредба, издата у смислу § 31.

(4) Казне предвиђене у овој глави примењиваће се не само према извршиоцу дела него и према његовом потстрекачу или саучеснику.

СКРАЋЕНИЦЕ

- к. р. — Законик о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију од 16. јануара 1929.
- к. з. — Кривични законик за Краљевину Југославију од 27. јануара 1929.
- срп. зак. о шт. — српски закон о штампи од 12 јануара 1904 год; измј. зак. од 9 децембра 1907. год.
- срп. к. п. — српски кривични поступник (Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла 1856. год.).
- срп. к. з. — српски казнени (кривични) законик од 29. марта 1860 год.
- ув. зак. — Закон од 16 фебруара 1929, којим се стављују на снагу и уводе у живот Кривични Законик, Законик о судском кривичном поступку и закон о извршењу казни лишења слободе.
- зак. о изм. и доп. зак. о шт. — Закон о изменама и допунама Закона о штампи од 6. јануара 1929.
- зак. о изм. и доп. — Закон о изменама и допунама у Кривичном Законнику, Законнику о судском кривичном поступку, Закону о штампи и Закону о извршењу казни лишења слободе од 9. октобра 1931.
- зак. о зашт. ј. безб. — Закон о заштити Јавне Безбедности и Поретка у држави од 6. јануара 1929 и од 1 марта 1929.

LITERATURA

- Barbier — Code expliqué de la presse 1887.
Чубински Др. Мих. — Коментар кривичног законика Краљевине
Југославије.
Delius — Das Reichspressgesetz. — Hanover 1895.
Доленц Др. Метод — Главне Потезе Нашега Тисковнега Права
Љубљана 1926.
— Тумач Кривичног законика Краљевине Југославије
Загреб 1930.
Frank D-r Stanko — Основи закона о штампи. — Загреб 1927.
Gaze — Strafrechliche Haftung für Pressdelikte. Berlin -- 1906.
G. Le Poittevin — Traité de la presse 1902—1904.
Kitzinger — Das Reichsgesetz über die Presse — Tübingen 1920.
Oetker — Die strafr. Haftung des verantw. Redakteurs Stuttgart 1893.
Весел Др. — Паушалне клевете по Закону о штампи. — Архив
за правне и друштвене науке XXII год. II коло —
Књига XXIV број 1.
Живановић Др. Томо — О увреди и клевети — Београд 1927.
Schwarze — Appellus — Reichspressgesetz — Wulffen —
München 1914.
-

СА Д Р Ж А Ј :

	Страна
Предговор	3
I. Систематски део.	5
1. Материјално штампарско право	7
§. 1. Увод	7
§. 2. Кривична одговорност и кажњивост	7
§. 3. Казне	15
§. 4. Поврат	17
§. 5. Застаревање	17
2. Процесуално право у штампарским стварима	19
§. 6. Увод кривичном поступку по закону о штампи	19
§. 7. Стварна и просторна надлежност кривичних судова за кривична дела учињена штампом	20
§. 8. Међународна правна помоћ у штамп. стварима	22
§. 9. Активне процесуалне странке	22
§. 10. Пасивна процесуална странка — окривљеник и његова одбрана	25
§. 11. Ограничење личне слободе	26
§. 12. Узапћење	27
§. 13. О доказу	28
§. 14. Рокови у кривичном поступку по закону о штампи	30
§. 15. Испитивање процесуалних претпоставка	32
§. 16. Стављање под оптужбу	33
§. 17. Припреме за главни претрес	36
§. 18. Главни претрес пред окружним судом	37
§. 19. Пресуда	37
§. 20. О правним лековима	39

II. Закон о штампи од 6. августа 1925 год. (Служб. Новине од 8. августа бр. XXXIX под бр. 225) са изменама и допунама од 6. јануара 1929. год. (Служб. Новине од 6. јануара 1929. бр. 6. прештампано у Служб. Новинама од 9. јануара бр. IV, бр. 10) те изменама и допунама од 9. октобра 1931. бр. 121. 300, (Служб. Новине од 20. октобра 1931 бр. 245). и коментаром с обзиром на кривични Законик за Краљевину Југославију од 27. јануара 1929. и Законик о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију од 16. фебруара 1929. којим се стављају на снагу и уводе у живот Кривични Законик, Законик о судском кривичном поступку и Закон о извршавању казни лишења слободе . . . . .

Опште одредбе чл. 1.—16.	Глава I.	52
О ауторском, издавачком праву чл. 17.	Глава II.	68
Страна штампа чл. 18.	Глава III.	70
Забрана чл. 19—24.	Глава IV.	72
Исправка чл. 26.—29.	Глава V.	79
Цензура чл. 30.—32.	Глава VI.	85
Одговорна лица чл. 33.—42.	Глава VII.	87
Кривична дела .	Глава VIII.	98
1. Против општих интереса чл. 43.—51.		98
2. Против части чл. 52.—64.		107
3. Чисто штампарске природе чл. 65.—73		119
Поступак чл. 73.—92.	Глава IX.	124
Одговорност органа власти чл. 93.	Глава X.	139
Завршне одредбе чл. 94.—96.	Глава XI.	140
III. Закон од 6. јануара 1929. о изменама и допунама закона о штамни од 26. августа 1925.		142
IV. Закон о изменама и допунама у кривичном Законику, Законику о судском кривичном поступку, Закону о штампи и Закону о извршењу казни лишења слободе од 9. октобра 1931 бр. 121.500 (Служб. Нов. од 20. окт. 1931 бр. 245.		146
V. Уредба о новинарима		147
VI. Прописи конвенција о издавању криваца у колико се тичу штампе		156
VII. Амнестије, у колико се тичу штампе		158
VIII. Из Закона о сузбијању нелојалне утакмице од 4. априла 1930		169
IX. Регистар		175

РЕГИСТАР

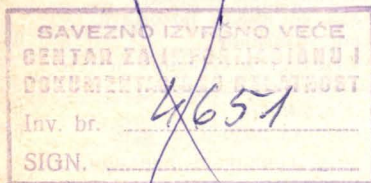
Бројеви означују странице

Акционарско друштво	55	Инострана штампа	123
— као штампарија	55	Инвалида — према уредби о новинарима	150
— представник истог		Инвентар — уредништва — законска залога	63
Акта — објављивање кривичне парнице	119	Исправка — дужност уредника, да је прими и оштампа	79
— несвршених грађанских парница без одобрења суда	119	— ко је властан да исправља	80
Амнестије	158—169	— садржај исправке	80
Ауторско право	68	— формални прописи гледе исправке	81
Апелациони суд надлежност	20	— код увреде умрлих лица	114
— о жалби против решења о кружног суда	20, 48, 137	— како и када се има исправка оштампати	81
— о незадовољству (призиву) против пресуде	20, 48, 137	— разлози, с којих је уредник ослобођен донети исправку	82
Цензура — допустивост исте за време рата и мобилизације	85	— казна, ако се не уврсти	83
— стране штампе	70	— обустава, ако лист не донесе исправку, чије је штампање суд наредио	121
— објављивање написа, које је војна цензура забранила	85	— забрана излажења новина по Министру Унутрашњих Дела	122
Част — кривична дела против части	107	Исправе — објављивање фалсификованих исправа	101
Доказ — општи прописи	28	Истинитост чиненица, када се може доказати	105
Докази — када се имаду предложити и провести	23	Истирање плоча и каменореза	78
— нарочито гледе издавача	28	Издаја	63
— иницијатива и прибава доказа	38	Издавач — појам истог	
— терет доказа	28	— дужности код покретања новина	54
— сабирање доказа		— означење на новинама	58
— доказ истине		— одобрење гледе покретања новина	54
Дражење једног друштвоног реда против другог	104	— правно лице као издавач — представник истог	58, 63
Држава — изазивање мржње против д. као целине	103	— одговорност по зак. о шт. и по кривичном закону и закону о заштити јавне безбедности	11, 91
— изазивање презирања и смејавања према д. установама	104	— јамство за наплату казне, судских трошкова, такса и штета	95
Државни тужилац — дужност истог код покретања повремених списа	54	— залага за наплату новчаних казни	63
— у кривичној парници у штампарским предметима	130		
Екстериторијалност сведока	127		
Фонд пензиони новинара	150		
Гарантна одговорност уредника — штампара и растурача	10, 11		

Изнуда — претећим или наметљивим држањем	106	— фалсификованих исправа	101
Касациони суд — надлежност	20	— приватних писма, телеграфских и телефонских разговора	119
Казне — поштравање — ублажавање	16	— извештај са кривичног претреса по делима велеиздаје	120
— законска залога за К.	63	Обустава новина — због неизвршеног плаћања новчаних казни	122
— новчане — солидарна обвеза власника штамарије са пословођом односно закупцем за ове казне	95	— ако не донесе исправку	121, 122
— новчане — наплата истих егзекутивним путем од издавача	16	Обзнане — где се могу лепити	66
— новчане — наплата истих од штампара	16	Ограничавање личне слободе	26
Клевета — законско обележје	107	Одговор на тужбу	25, 125
— Краља и члана Краљевског Дома	107	— када и коме се има предати	125
— страног државног поглавара	107	Одговорност органа власти за убрзани поступак	139
— Народног Претставништва	112	Одмор по Уредби о новинарима	148
— судова, војске, јавних надлежстава, чланова Народног Претставништва	112	Одсуство — пресуда изречена у оде. окривљеног	45 134
— ако је оклеветано више означених лица, но лице, на кога се циља, није довољно означено	112	Осигурање новинара за случај болести, старости и случаја инвалидитета	150
— једног реда физичких или правних лица	112	Оштета —	117
— умрлих лица	114	Окружни суд надлежност	20
— са нарочитим планом	115	Окривљени — његово саслушање и форма позива	26 134
— казна	115	Оптужница — у којем року се има поднети	185
— објављивање извештаја о претресу због клевете	119	Оптужба — Стављање под оптужбу	33
Колпортажа	64	Парнице — објављивање неизвршених акта грађанских п.	119
Концесија	53	Пажња — кажњивост пропуштене дужне п. са стране издавача	13, 91
Компензација	118	Писац — одговорност по Крив. зак. о заштити јавне безб. по зак. о шт.	11 87
Краљевски Дом	75	— проказивање писца	88, 89
Критика	110	Племенски раздор — изазивање на п. р.	103
Морал — тешка повреда јавног м.	105	Покушај кривичног дела	137
— неморалних цртежа уништавања	105	Полицијска власт — дужност исте код покретања новина и новинских списа	54
— угрожавање јавног морала огласима, који се тичу полног живота	106	Политичка кривична дела — олакшице код извршења казне	137
Народни посланик — не може бити уредник	62	Понављање — захтев за п.	46
Наручилац — одговорност	91	Потицање путем штампе — општа одговорност	99
Накнада штете код клевете	117	— на извршење кривичног дела из општег или војног. крив. зак.	98
Нелојална утакмица	169	— на комунистичку или анархистичку пропаганду	101
Непосредност као начело поступка	37	Потпис — неистинито објављивање под туђим п.	119
Незадовољство против пресуде	44, 137	Поврат	17
— поступак код н.	44	Повраћај у пређашње стање	45
— поступак код н. у случају суђења у одсуству окривљеног	45	Повремени списи — појам —	56
Новине — појам истих	51	Позивање, да се наруши јавни мир и ред	101
Новинари — појам истих	140	— грађана, да силом мењају Устав	173
— Уредба о новинарима	147	— на забаве и зборове	55
Обезбеђење оштећеног	137		
Објављивање — очигледно измишљених и неистинитих вести	101		

Позиви окривљеног на испит и на претрес	134	Саветовање и гласање судија — објављивање истих	119
— на главни претрес за издавача и штампара	88	Стављање под суд	135
Правни лекови	39	— жалба против решења о стављању под суд	135
Правна помоћ — међународна	22	Стицај кривичних дела	76
Правно лице као издавач — представник истог	58, 63	Странке — активне	
Преклузија гледе касно предложених доказа	26, 125, 126	— процесуалне	22
Преклузивни поступак код екстериторијалности сведока	127	— пасивна	25
Преписка — објављивање служб. поверљивих	120	Суд првостепени — надлежност	20
Пресуда — општи прописи	37	Суд апелациони — надлежност	20
Оштампање у листу, у коме је инкриминирали напис објављен	40, 118	Суд касациони — надлежност	20
— Казна уредника, који не оштампа пресуду	121	Суђење — по зак. о шт. независно од ранијих суђења	128
Претрес — објављивање извештаја о клевети	119	Сведоци — ван судске територије	127
— објављивање извештаја о делима велеиздаје	120	— саслушање истих — рокови	127
Припреме за главни претрес	36	Штампар — означење истог на штампаном спису	55
Претрес пред окружним судом	37	— власник штамарије, пословођа и закупца, одговорност њихова по зак. о шт.	93
Приговор — против оптужнице	35	— достава дужности примерака	56
Пријава штампаног списка	54	— општа одговорност по крив. зак., зак. о зашт. јавне безб. и зак. о шт.	11, 93
— потврда о њој	54	Штампарски производ — дефиниција	152
Приватне прилике — изношење на јавност туђих приватних и домаћих прилика	115	Штета — накнада егзекутивним путем	95
Приватна писма — објављивање истих	119	— наплата оштете од издавача	95
Процесуалне претпоставке	32	— солидарна обвеза власника штамарије са пословођом и закупцем за накнаду штете	95
— испитивање	32	— законска залога на штету	63
Продавалац — одговорност по зак. о шт.	93	— накнада код клевете	117
Проказивање писца са стране уредника	11, 87	Таксе судске — законска залога	63
— писца односно уредника са стране издавача	11, 91	Телефонски разговори — објављивање истих	119
Пропаганда — комунистичка и анархистичка	101	Телеграфске депеше — објављивање истих	119
Проширење тужбе на право уредника	90	Трговачки закон	53
Радње — зак. о радњама	64	— протоколи, формулари и т.д.	55
Растурач — појам	64	Трошкови Кривичног поступка	
— пријава истог полицијској области	64	— солидарна обвеза власника штамп. са пословођом односно закупцем за накнаду	95
— обртничко растурање	64	— када се имаду положити судској благајни	38, 96
— одговорност по крив. зак., зак. о зашт. јавне безб. и зак. о шт.	11, 93	— наплата егзекутивним путем	96
— одговорност због растуравања узапћених штампаних ствари	121	— наплата од издавача	96
— одговорност због објављивања садржине написа, којим се вређа нечија личност	122	— од штампара	96
Ревизија (жалба)	41	— законска залога за исте	63
Ресторзија код увреде части	30	Тужба — у кривичној парници објављивање исте	119
Рокови по зак. о шт.	30	— као процесна претпоставка за гоњење	32, 122 121
— отказни по Уредби о новинарима	148	— када, коме и у којем облику се има предати	124
		— хитност	124
		— достава туженику	124
		— допуна тужбе	124

— одбацивање т.	124	— проношење неистинитих в. у спекулативне сврхе	101
— жалба против решења о одбацивању тужбе	124	Војска — објављивање службених извештаја о кретању војних трупа	86
— легитимација на т.	24, 25	— одвраћање в. обвезника од вршења в. дужности	103
Уредник — појам истог	8, 58	— потицање на мржњу и презрење против в. и официјерског кора	103
— лични предувјети	59, 60, 61	— сијање раздора и неповерења у в.	103
— назначење на новинама	58	Временско важење Зак. о шт.	141
— дужност стварног управљања	58	Забрана новина и других штампаних списа	72
— одговорност по Крив. зак., зак. о зашт. јавне безб. и зак. о шт.	8, 87, 88, 89, 90, 91	— када се може одредити	78
— приказивање писца	10, 13, 89	— у чему се састоји	122
— проширење тужбе на право уредника	90	— изилажење новина	76
— одговорност, ако прокаже писца	13, 89	— која власт је одређује	76
Усменост — као начело поступка	37	— у погледу одвојивих делова списка	78
Устав — позивање грађана, да силом мењају У.	101	— у време рата или мобилизације	77
Уверење слободно као основ поступка	37	Залога прећутна на инвентару уредништва	63
Увреда — учин	113	Застаревање — објективно	17
— Краља и члана Краљевског Дома	111	— субјективно	17
— страног државног поглавара	111	— казне	17
— Народног Претставништва	112	Застој поступка до извршне судске одлуке о кривичном делу, изнесенем у клевети	129
— Судова, војске, јавних надлештва и т.д.	112	Злочин — извршење истог ко узноси	115
— умрлих лица	114	Жалба — против одбацивања тужбе	
— казна	113	— против стављања под суд	41
Узапћење	27	— против пресуде	
Вероисповест — изазивање верског раздора	103	— против решења истражног судије.	129
— омаловажавање и вређање признатих вероисповести	106		
Вести — очигледно измишљених и неистинитих објављивања	101		

br. 39429